

Република Северна Македонија
НАРОДЕН ПРАВОБРАНИТЕЛ
Republika e Maqedonisë së Veriut
AVOKATI I POPULLIT
Republic of North Macedonia
O M B U D S M A N

**Република Северна Македонија
Народен правобранител
Национален превентивен механизам**

Годишен извештај 2018

Скопје, јуни 2019

СОДРЖИНА

Кратенки

Предговор

1. ОВЛАСТУВАЊА И АКТИВНОСТИНА НАЦИОНАЛНИОТ ПРЕВЕНТИВЕН МЕХАНИЗАМ

- 1.1. Овластувања и мандат на Националниот превентивен механизам
- 1.2. Организациска поставеност на Националниот превентивен механизам
- 1.3. Реализирани превентивни посети во 2018 година

2. ПОСЕТИ НА ПОЛИЦИСКИТЕ СТАНИЦИ И КОНСТАТИРАНИ СОСТОЈБИ

2.1. ПОЛИЦИСКА СТАНИЦА ОД ОПШТА НАДЛЕЖНОСТ КИСЕЛА ВОДА

2.1.1 Материјални услови

- *Простории за задржување*
- *Простории за распит и разговор со лица лишени од слобода*

2.1.2 Остварување на правата на задржаните лица

2.1.3 Евиденција и регистри на задржаните лица

Препораки и постапување по дадени препораки

2.2 ПОЛИЦИСКА СТАНИЦА ОД ОПШТА НАДЛЕЖНОСТ ЃОРЧЕ ПЕТРОВ

2.2.1 Материјални услови

- *Простории за задржување*
- *Простории за распит и разговор со лица лишени од слобода*

2.2.2 Остварување на правата на задржаните лица

2.2.3 Евиденција и регистри на задржаните лица

Препораки и постапување по дадени препораки

2.3 ПОСЛЕДОВАТЕЛНА ПОСЕТА НА ПОЛИЦИСКА СТАНИЦА ОД ОПШТА НАДЛЕЖНОСТ НЕГОТИНО

2.3.1 Новоконстатирани состојби

Препораки и постапување по дадени препораки

2.4 ПОЛИЦИСКА СТАНИЦА ЗА ГРАНИЧНИ ПРОВЕРКИ И ГРАНИЧЕН НАДЗОР БЕЛАНОВЦЕ

2.4.1 Материјални услови

2.4.2 Остварување на права на задржаните лица

2.4.3 Евиденција и регистри на задржаните лица

Препораки и постапување по дадени препораки

2.5 ПОЛИЦИСКА СТАНИЦА ЗА ГРАНИЧНИ ПРОВЕРКИ И ГРАНИЧЕН НАДЗОР ПЕЛИНЦЕ

2.5.1 Материјални услови

2.5.2 Остварување на правата на задржаните лица

- 2.5.3 Евиденција и регистри на задржаните лица
Препораки и постапување по дадени препораки

2.6 ПОЛИЦИСКА СТАНИЦА ЗА ГРАНИЧНИ ПРОВЕРКИ И ГРАНИЧЕН НАДЗОР СТАР ДОЈРАН

- 2.6.1 Материјални услови
- 2.6.2 Остварување на правата на задржаните лица
- 2.6.3 Евиденција и регистри на задржаните лица
Препораки и постапување по дадени препораки

2.7 ПОЛИЦИСКА СТАНИЦА ЗА ГРАНИЧЕН НАДЗОР МИХАЈЛОВО

- 2.7.1 Материјални услови
- 2.7.2 Остварување на правата на задржаните лица
- 2.7.3 Евиденција и регистри на задржаните лица
Препораки и постапување по дадени препораки

2.8 ПОЛИЦИСКА СТАНИЦА ЗА ГРАНИЧНИ ПРОВЕРКИ И ГРАНИЧЕН НАДЗОР „АЕРОДРОМ СКОПЈЕ“

- 2.8.1 Материјални услови
- 2.8.2 Остварување на правата на задржаните лица
- 2.8.3 Евиденција и регистри на задржаните лица
Препораки и постапување по дадени препораки

2.9 ПОЛИЦИСКА СТАНИЦА ЗА ГРАНИЧНИ ПРОВЕРКИ И ГРАНИЧЕН НАДЗОР „АЕРОДРОМ ОХРИД“

- 2.9.1 Материјални услови
- 2.9.2 Остварување на правата на задржаните лица
- 2.9.3 Евиденција и регистри на задржаните лица
Препораки и постапување по дадени препораки

ОПШТИ ПРЕПОРАКИ ЗА ПОСЕТЕНИТЕ ПОЛИЦИСКИ СТАНИЦИ ВО 2018

3. ПОСЕТА НА КАЗНЕНО-ПОПРАВНИ УСТАНОВИ И КОНСТАТИРАНИ СОСТОЈБИ

3.1 КПУ ЗАТВОР ГЕВГЕЛИЈА

- 3.1.1 Општи податоци
- 3.1.2 Материјални услови
- 3.1.3 Однос на службените лица спрема осудените лица
- 3.1.4 Систем на поплаки
- 3.1.5 Здравствена заштита
- 3.1.6 Дисциплински казни
- 3.1.7 Ресоцијализација
Преглед на упатени препораки

3.2 ЗАТВОР ТЕТОВО

- 3.2.1 Општи податоци
- 3.2.2 Материјални услови
- 3.2.3 Однос на службените лица спрема осудените лица
- 3.2.4 Систем на поплаки
- 3.2.5 Здравствена заштита
- 3.2.6 Дисциплински казни
- 3.2.7 Ресоцијализација

Преглед на упатени препораки и добиени одговори

ОПШТИ ПРЕПОРАКИ ЗА ПОСЕТЕНИТЕ КАЗНЕНО-ПОПРАВНИ УСТАНОВИ ВО 2018

4. ПОСЕТИ НА ЦЕНТРИ ЗА СМЕСТУВАЊЕ НА БЕГАЛЦИ/МИГРАНТИ, СТРАНЦИ И БАРАТЕЛИ НА АЗИЛ

- 4.1 Прифатни транзитни центри Винојуг и Табановце
- 4.2 ЈУ Прифатен центар за баратели на азил - Визбегово
- 4.3 Прифатен центар за странци – Гази Баба
- 4.4 Безбедна куќа (Safe House)
- 4.5 Непридружувани деца – странци

Општи констатации и препораки за состојбата со бегалците/мигрантите во местата на сместување и задржување

- 5. Почитување на правата на странските државјани, со фокус на лицата од бегалската криза кои издржуваат казна затвор во кпд и др изово
- 6. Меѓународни активности и соработка на Националниот превентивен механизам со меѓународни тела
- 7. Промоција и активности на Националниот превентивен механизам на национално ниво
- 8. Соработка со органите и институциите
- 9. Буџет на Националниот превентивен механизам
- 10. Претставување и промоција на Годишниот извештај

Анекс 1: Преглед на посети и активности на Националниот превентивен механизам во 2018 година

Анекс 2: Листа на надворешни соработници

Кратенки

АПТ	Асоцијација за превенција на тортура
ЗИС	Закон за извршување на санкции
ЈЗУ	Јавна здравствена установа
ЈУ	Јавна установа
КПД	Казнено-поправен дом
КПУ	Казнено-поправна установа
КСТ	Европски комитет за спречување на тортура
МВР	Министерство за внатрешни работи
МТСП	Министерство за труд и социјална политика
НП	Народен правобранител
НП – НПМ	Народен правобранител - Национален превентивен механизам
НПМ	Национален превентивен механизам
ОБСЕ	Организација за безбедност и соработка во Европа
ОН	Обединети нации
ОПКАТ	Факултативен протокол кон Конвенцијата на ОН против тортура и друго сурово, нечовечно или понижувачко постапување или казнување
ПС	Полициска станица
ПСГК	Полициска станица за гранична контрола
ПСОН	Полициска станица од општа надлежност
ПСГН	Полициска станица за граничен надзор
ПТЦ	Привремен транзитен центар
УИС	Управа за извршување на санкциите
УНИЦЕФ	Детски фонд на Обединети Нации
УНХЦР	Висок Комесаријат на ОН за бегалци

ЦУК	Центар за управување со кризи
ЦСР	Центар за социјални работи

Почитувани,

Пред Вас се наоѓа осмиот по ред Годишен извештај на Народниот правобранител – Национален превентивен механизам, којшто е приказ на преземените активности во рамки на утврдениот мандат за превенирање акти на тортура и друг вид сурово и нечовечко или понижувачко постапување или казнување во местата на лишување од слобода и задржување.

Констатираните состојби од извршените превентивни посети од страна на тимот на Националниот превентивен механизам, како и упатените препораки се јасен показател за потребата од поголема посветеност и дополнителни напори на властите во исполнување на обврските преземени со ратификацијата на Конвенцијата против тортура и Факултативниот протокол кон неа.

Во оваа смисла, уште еднаш сакам да ги потсетам надлежните органи дека тортурата е сериозно прекршување на фундаменталните човекови права и закана за демократските принципи и вредности во секое општество, поради што и заложбите за борба против тортурата и нулта толеранција во случај на нејзино постоење не смее да бидат само од декларативен карактер.

Оттука, преземањето на мерки и активности за навремено отстранување на идентификуваните ризици што може да доведат до тортура и друг вид сурово и нечовечко или понижувачко постапување или казнување во местата на лишување од слобода и задржување не може и не смее да трпи одложување, особено не со образложение дека државата нема обезбедено доволно финансиски средства.

Народниот правобранител-Национален превентивен механизам ќе продолжи да ги следи состојбите во местата на лишување од слобода и задржување, согласно мандатот и надлежностите, утврдени во Законот за народниот правобранител, со цел обезбедување на целосно почитување на човековото достоинство и хумано постапување со лицата кои се лишени од слобода.

НАРОДЕН ПРАВОБРАНИТЕЛ
Иџет Мемети

1 ОВЛАСТУВАЊА И АКТИВНОСТИ НА НАЦИОНАЛНИОТ ПРЕВЕНТИВЕН МЕХАНИЗАМ

1.1 Овластувања и мандат на Националниот превентивен механизам

Формалната апсолутна забрана на тортура и други форми на сурово и нечовено постапување, произлегува од усвојувањето на Конвенцијата на ОН против тортура и друг вид сурово и нечовечно или понижувачко постапување или казнување од 1984 година. Со цел засилување на заштитата и превенцијата од тортура во установите и воопшто местата во кои се сместени лица лишени од слобода, од страна на Генералното собрание на ОН дополнително беше усвоен Факултативниот протокол кон Конвенцијата на ОН против тортура (ОПКАТ), кој стапи во сила во 2006 година.

Членот 4 од Факултативниот протокол предвидува секоја држава пристапничка кон Протоколот да дозволи посети во местата за лишување од слобода, а членот 17 ја обврзува секоја држава пристапничка кон Протоколот, да воспостави независен национален превентивен механизам за превенција од тортурата на домашно ниво.

Дејствувајќи во оваа насока, во 2008 година Република Северна Македонија го ратификуваше Факултативниот протокол кон конвенцијата против тортура и со Законот за ратификација го назначи Народниот правобранител да дејствува како Национален превентивен механизам, со што ја презеде обврската за сеопфатна борба против тортурата и нулта толеранција во случај на нејзино постоење.

Следствено, во 2009 година со измените на Законот за народниот правобранител, во рамките на Народниот правобранител е формирано посебно одделение, Национален превентивен механизам, чија основна задача е превенција од тортура и друг вид сурово, нечовечно или понижувачко постапување или казнување, кое започна со работа во март 2011 година.

Надлежностите на ова одделение во рамките на Народниот правобранител се редовно да го испитува постапувањето кон лицата лишени од слобода, да дава препораки на релевантните органи со цел спречување на тортура и други облици на нехумано постапување, како и да поднесува предлози и согледувања во врска со постоечкото или нацрт законодавство. Во тој контекст, Националниот превентивен механизам има овластување за непречен пристап до сите места на лишување од слобода, пристап до сите информации што се однесуваат на бројот на лица лишени од слобода, како и пристап до информациите кои се однесуваат на постапувањето со лицата и условите за нивното лишување од слобода.

Со цел востановување систем на посети чија елементарна функција е спречување на тортура, Националниот превентивен механизам изготви и

посебен Правилник за начинот на вршење превенција од тортура и Методологија за начинот на вршење на редовни и последователни превентивни посети на местата каде се или може да бидат сместени лица лишени од слобода.

Согласно Правилникот за начинот на вршење превенција од тортура, Националниот превентивен механизам посетите ги спроведува во полициските станици, одделенијата за притвор и одделенијата за осудени лица во казнено поправните установи, воспитно поправните установи, психијатриските болници, други места за лишување од слобода, како и во неофицијални места за кои може да има информации дека лицата се лишуваат од слобода.

1.2 Организациска поставеност на Националниот превентивен механизам

Согласно Законот за народниот правобранител, Националниот превентивен механизам функционира во рамките на институцијата Народен правобранител како посебен тим со јасно утврдени надлежности за постапувања во согласност со Факултативниот протокол кон Конвенцијата против тортура.

Република Северна Македонија го има ратификувано Факултативниот протокол кон Конвенцијата против тортура, со што презема обврска да обезбеди финансиски средства за кадровската екипираност на Националниот превентивен механизам, како еден од предусловите за негово непречено и успешно функционирање. Но, поради игнорантскиот однос на властите повеќе од три години Националниот превентивен механизам функционираше без ниту еден вработен, проблем кој во извештајниот период беше надминат и конечно кон средината на 2018 година Националниот превентивен механизам успеа да се екипира како тим составен од тројца правници, од кои еден државен советник и двајца советници за превенција од тортура и друго сурово и нечовечко постапување или казнување.

Во рамки на повеќегодишната соработка со Канцеларијата на високиот комесаријат за бегалци, дел од посетите во местата на сместување и задржување на мигранти и бегалци беа спореведени од страна на времено ангажирани лица – извршители на проектот „Подобрување на системот на правна заштита во врска со азил и натурализација“.

1.3 Реализирани превентивни посети во 2018 година

Народниот Правобранител-Национален превентивен механизам во рамките на својот мандат и надлежности, во текот на 2018 година продолжи со спроведување и реализирање на обврските коишто произлегуваат од Факултативниот протокол кон Конвенцијата против тортура на Обединетите Нации и заложбите за борба против тортура и нулта толеранција, во случај на нејзино постоење.

Посетите беа спроведени без претходна најава од страна на тимот на НПМ, во согласност со претходно утврдена Годишна програма за спроведување на превентивни посети.

Заради обезбедување на мултидисциплинарен пристап во работата, тимот на Националниот превентивен механизам при спроведувањето на превентивените посети ангажираше надворешни соработници, стручни лица од разни области, од организации и здруженија со коишто Народниот правобранител - Национален превентивен механизам има склучено меморандуми за соработка и тоа: Здружението на психијатри, Институтот за судска медицина, криминалистика и медицинска деонтологија, Македонското здружение на млади правници, Здружението за кривично право и криминалогија, Здружението на социјални работници на Град Скопје, Здружението на медицински сестри, техничари и акушерки на РМ, како и со Комората на психолози.

Надворешните соработници обезбедија експертски и стручен пристап при анализа на состојбите, постапувањето и условите во местата на лишување или ограничување на слободата на движење, а нивните експертски анализи беа вклучени во Посебните извештаи кои НПМ ги доставуваше до надлежните органи и институции.

Во оваа смисла, во 2018 година тимот на националниот превентивен механизам изврши вкупно 11 посети, од кои 2 во казнено-поправни установи, 3 во полициска станици од општа надлежност и 6 посети во полициски станици за гранична контрола и граничен надзор.

Покорај ова, беа извршени и 31 посета во местата на сместување и задржување на мигранти и бегалци, како дел од проектот „Подобрување на системот на правна заштита во врска со азил и натурализација“, во чишто рамки како една од програмските активности беше спроведено и тематско истражување со наслов: „Степен на почитување на правата на странските државјани кои издржуваат казна затвор во КПД Идризово, со фокус на лицата од бегалската криза“, за што беа спроведени 2 наменски посети во КПУ-КПД Идризово.

2. ПОСЕТИ НА ПОЛИЦИСКИ СТАНИЦИ И КОНСТАТИРАНИ СОСТОЈБИ

Во текот на 2018 година, Националниот превентивен механизам – НПМ спроведе 2 редовни посети во полициските станици од општа надлежност Ѓорче Петров и Кисела Вода и 1 последователна посета во полициската станица од општа надлежност Неготино, која редовно беше посетена во текот на 2015 година. Исто така, беа спроведени 6 посети во полициски станици за гранична контрола и граничен надзор: Белановце, Пелинце, Михајлово, Стар Дојран, како и полициските станици за гранична контрола на аеродромите во Скопје и Охрид.

Од страна на Националниот превентивен механизам констатирано е дека лошата материјалната инфраструктура во полициските станици, недоволната информираност на полициските службеници за прашања од областа на азилот, ниското ниво на познавање на методите за идентификација и упатување на ранливи категории мигранти претставуваат главни индикатори што упатуваат на можен ризик од нечовечно и понижувачко постапување спрема оваа категорија на лица.

Националниот превентивен механизам исто така изразува сериозна загриженост затоа што иако повеќе години наназад алармира и препорачува подобрување на материјалните услови во полициските станици со цел елиминирање на можните ризици за нехуман и деградирачки третман спрема задржаните и лицата лишени од слобода, состојбите и натаму во голема мера остануваат непроменети.

Особено загрижува тоа што органите ги прифаќаат препораките на Народниот правобранител – Национален превентивен механизам, но во пракса не пристапуваат кон нивно спроведување, најчесто згоради тоа што нивната имплементација е поврзана со обезбедување на позначителни финансиски средства, што од аспект на мандатот на НПМ е неоправдано.

2.1 ПОЛИЦИСКА СТАНИЦА ОД ОПШТА НАДЛЕЖНОСТ КИСЕЛА ВОДА

На 03.06.2018 година, Националниот превентивен механизам спроведе редовна ненајавена посета на Полициската станица од општа надлежност Кисела Вода.

Полициската станица од општа надлежност Кисела Вода, својата надлежност ја остварува на подрачјето на општините Кисела Вода и Сопиште, коешто е населено со повеќе од 90.000,00 жители на вкупна површина од околу 258 km². Имено, Полициската станица Кисела Вода е најголемата полициска станица за прифат на лица, поради што во истата често се носат на прифат лица и од околните полициски станици.

Посетата на оваа полициска станица се изврши во раните утрински часови(во 5.30), за време на викенд, но не затекна задржани лица односно лица лишени од слобода. И покрај тоа НПМ тимот оствари увид во материјалните услови, евиденцијата за задржани лица и лица лишени од слобода, а обави разговор и со службени лица од оваа полициска станица.

Од непосредниот увид во просториите за распит и разговор со лица лишени од слобода и малолетни лица, како и просториите за задржување се констатира дека во ПС Кисела Вода има 1 просторија за разговор со малолетни лица, 6 колективни простории за задржување, како и 3 простории за распит и разговор со лица лишени од слобода.

2.1.1 Материјални услови

Простории за задржување

Шесте колективни простории за задржување се со капацитет за сместување по две лица во секоја просторија (12 лица), и се наоѓаат во подрумскиот дел од полициската станица.

Забелешка е тоа што до просториите за задржување нема пристапна рампа за лица со физичка попреченост, и во разговор со службено лице од оваа полициска станица НПМ тимот е информиран дека во случај кога има потреба да задржи лице со физичка попреченост, поради горенаведениот недостаток (немање на пристап до самите простории), лицето не се задржува во оваа полициска станица, туку се пренесува во некоја од околните станица каде што ваков пристап е овозможен.

Имајќи предвид дека ПС Кисела Вода е најголема полициска станица за прифат, НПМ тимот при разговорите со службените лица беше информиран дека во полициската станица често се носат на задржување лица од други полициски станици, коишто не ги исполнуваат стандардите за задржување, а најчесто со оваа пракса се користат ПС Аеродром и ПС Драчево.

Во просториите за задржување има инсталирано систем за повикување (аларм), кој е во функционална состојба и со кој се користат задржаните лица за да алармираат во случај кога имаат потреба од интервенција или комуникација со сменоводителот. Исто така, во просториите за задржување има и функционален видео надзор, на кој начин се следи состојбата на задржаните лица, преку дежурната служба.

Простории за распит и разговор со лица лишени од слобода

ПС Кисела Вода располага со посебна просторија за разговор со малолетни лица која е согласно стандардите за сослушување и разговор со деца на возраст до 18 години.

Посебните простории за распит на лица се наоѓаат во непосредна близина на просториите за задржување, и истите располагаат со видео надзор, а се употребуваат и за вршење претрес врз лица.

2.1.2 Остварување на правата на задржаните лица

На самиот влез на ПС Кисела Вода, на видно место е поставен постер на кој се истакнати правата на повиканите, приведените и задржаните лица, а на видно место во ходникот во Полициската станица е поставен и Кодексот на полициската етика. Во Полициската станица има сандаче за претставки до Секторот за внатрешна контрола.

Тимот на Националниот превентивен механизам од страна на командирот и сменоводителот беше запознаен дека приведените и лицата лишени од слобода во Полициската станица, исто така, се запознаваат за правото да повикаат бранител, да известат трето лице за нивното приведување, односно лишување од слобода, како и за правото да побараат лекарска помош.

Од извршените разговори со службените лица, НПМ тимот беше информиран дека во ПС Кисела Вода нема посебна просторија за задржување на малолетни лица, и најчесто не се практикува нивно задржување во просториите за задржување на лица со кои располага Полициската станица. Доколку пак, има потреба од подолго задржување на малолетни лица, задржувањето се врши во некоја од службените канцеларии.

2.1.3 Евиденција и регистри на задржаните лица

Од увид во документацијата (регистри, индивидуални досиеја) генералната констатација на тимот на Националниот превентивен механизам е дека има недоследности при водењето на евиденциите во поглед на неажурност и заведување на податоците во регистрите и поединечните досиеја. Имено, при извршениот увид во индивидуалните досиеја за лицата лишени од слобода, односно за задржани лица, тимот на Националниот превентивен механизам утврди дека истите ги содржат сите потребни документи, но податоците содржани во овие досиеја не соодветствуваат целосно со податоците во соодветните регистри.

Препораки и постапување по дадени препораки

Народниот правобранител – НПМ за констатираните состојби од посетата изготви Посебен извештај со конкретни препораки кој го достави до Министерството за внатрешни работи, како и до командирот на Полициската станица од општа надлежност Кисела Вода.

Препораки до Министерството за внатрешни работи

Препораки	Одговор по препорака од БЈБ-МВР
Итно преземање мерки за зголемување на бројот на полициски службеници во Полициската станица;	Од Министерството за внатрешни работи не беше добиен одговор по однос на оваа препорака.

Препораки до ПС Кисела Вода	
Препораки	Одговор по препорака од БЈБ-МВР
Температурата во просториите за задржување во сите случаи на задржување на лица мора да биде во границите на меѓународно прифатените стандарди за температурата (18-25°C);	Во просториите за задржување има подно греење кое допринесува за затоплување на просториите во кои се сместени задржаните лица.
Преземање на итни мерки за подобрување на хигиената во просториите за задржување и опремување на креветите со чиста постелнина за преноќување;	Креветите во просториите за задржување се опремени со чиста постелнина која редовно се заменува веднаш штом има потреба, сите простории се чисти, вклучувајќи ги и тоалетот што го користат задржаните лица и трите простории за разговор со лица.
Редовно вршење на контрола во регистрите и поединечните досиеја од страна на командирот или од него овластено лице заради проверка дали евиденциите се водат во целост согласно Правилникот за содржината и начинот на водење на евиденциите на полицијата и формата и содржината на образецот на евиденциите на полицијата.	Евиденциите се уредно пополнети, согласно Правилникот за содржината и начинот на водење на евиденциите на полицијата и формата и содржината на образецот на евиденциите на полицијата.

2.2 ПОЛИЦИСКА СТАНИЦА ОД ОПШТА НАДЛЕЖНОСТ ЃОРЧЕ ПЕТРОВ

На 30.03.2018 година, спроведена е редовна ненајавена посета на Полициската станица од општа надлежност Ѓорче Петров која е сместена во комплетно нова зграда од тврда градба, во урбана средина на општината, при што местоположбата на полициската станица е на пристапно сообраќајно место, кое е погодно за лесно и брзо реагирање на полициските службеници.

Зградата е обезбедена со метална ограда и функционален видео надзор во внатрешноста и надворешниот дел од Полициската станица, додека на влезот од зградата постои надворешен модернизирани лифт, кој е функционален и овозможува непречен пристап за лицата со одредена физичка попреченост.

2.2.1 Материјални услови

На приземјето на ПС Ѓорче Петров, покрај дежурната просторија и просторијата на сменоводителите се наоѓаат уште и: просторијата за разговор со странки и повикани лица, сала за состаноци, како и управни служби за издавање на лични документи на граѓани.

НПМ утврди дека непосредно до просторијата на сменоводителите се наоѓа канцеларија за издавање на лични документи на граѓани, како и чекална во која граѓаните ги пополнуваат формуларите и чекаат на ред да влезат во управните служби. Ваквата поставеност на канцеларијата е несоодветно, затоа што при спроведување на приведените, односно лицата лишени од слобода до канцеларијата на сменоводителите, непотребно се изложени на погледи на трети лица, а ситуацијата особено е загрижувачка во случај кога се работи за постапување со агресивни лица, врз коишто е можна примена на одредени средства за присилба, при што постои ризик за загрозување на безбедноста и на третите лица.

Простории за задржување

ПС Ѓорче Петров располага со две комплетно нови индивидуални простории за задржување кои се наоѓаат во подрумскиот дел од полициската станица. Од извршениот премер на просториите, НПМ утврди дека истите се со површина од 10,9м² и 10,1м² и ги задоволуваат минимум предвидените меѓународни стандарди за задржување на лица.

Во однос на температурата и влажноста во просториите, НПМ констатира дека се во рамките на оптималните вредности. Имено, за време на посетата беа измерени 17°C и влажност од 38 R.H. %, додека пак, во поглед на дневното и дополнителното (вештачкото) осветлување, Националниот превентивен механизам утврди дека просториите се добро осветлени, со функционални светла и доволен проток на дневна светлина.

Во просториите за задржување има инсталирано систем за повикување (аларм), за задржаните лица, како и функционален видео надзор, како во ходникот пред просториите, така и во самите простории за задржување, преку кој сменоводителот и останатите полициски службеници спроведуваат надзор и контрола над задржаните лица.

Простории за распит и разговор со лица лишени од слобода

Покрај просториите за задржување на лица во овој подрумски дел се наоѓа и посебната просторија за разговор и распит на задржаните лица, која е опремена со соодветен видео мониторинг, како и посебната просторија за разговор со адвокат.

2.2.2 Остварување на правата на задржаните лица

Во разговор со службените лица добиени се информации дека во оваа Полициска станица до денот на посетата не се задржуваат лица, од причина што се работи на доопремување на просториите за оваа намена.

Исто така, тимот на НПМ беше информиран дека приведените и лицата лишени од слобода спроведени во Полициската станица секогаш се запознаваат дека имаат право да известат трето лице за нивното приведување, односно лишување од слобода, да повикаат адвокат и да побараат лекарска помош.

Во случаи кога се утврдени повреди кај лицата коишто се приведени, односно лишени од слобода и спроведени до полициската станица, според добиените информации, истите веднаш се констатираат и заведуваат во соодветните обрасци. Сменоводителот не прави проценка на потребата од лекарска помош во овие случаи, туку секогаш кога лицето ќе побара лекарска помош се известува Брзата помош, односно се повикува лекарски тим дури и во оние случаи во коишто лицата не бараат изречно медицинска помош, но поради состојбата во којашто се наоѓаат, службениците за прифат-сменоводителите оцениле дека истата е потребна.

Во однос на повредите со кои се здобиваат лицата приведени во полициска станица, добиени се податоци дека во најголем број случаи, се работи за повреди при интервенција на полициски службеници од Единицата „АЛФИ“, што е особено загрижувачки.

Понатаму, беше истакнато дека при вршењето на претресите во Полициската станица, се обрнува внимание при претресот, лицето врз коешто се врши претрес да не биде изложено на погледите на трети лица и дека се врши со целосно почитување на достоинството и интегритетот на лицето.

Претресите врз женски лица секогаш ги вршат полициски службенички.

Националниот превентивен механизам, исто така, констатира дека во полициската станица нема постојано инспектор по малолетничка деликвенција, поради што и во случаите на приведување, односно лишување од слобода на деца се известуваат најчесто инспекторите од ПС Карпош.

2.2.3 Евиденција и регистри на задржаните лица

Од увид во евиденциите на ПС Ѓорче Петров се констатира состојба на уредно администрирање. За разлика од случаите во кои постапувале полициските службеници од ПС Ѓорче Петров и кои може да се следат според тоа кој полициски службеник постапувал, во однос на кое лице е постапувано, кој бил основот и дали применетото полициско овластување било неопходно, односно дали истото е правилно (соодветно) употребено, во случаите кога има интервенции од припадниците на Единицата „Алфа“, недостасува оценката за оправданоста на употребата на средства за присилба.

Образложението кое НПМ тимот го доби од овластените службени лица во врска со недостигот на информации за преземените акции од припадниците на Единицата „Алфи“ е дека оценката за применетото полициско овластување ја врши непосредниот раководител на организациската единица на која и припаѓа полицискиот службеник. Оценката за применетото полициско овластување во овие случаи е достапна за полициската станица на која и припаѓа полицискиот службеник од единицата „Алфа“, за началникот на СВР Скопје, за Одделот за внатрешна контрола во МВР, како и за Секторот за аналитика и документирање во СВР Скопје, но не и за полициската станица на чие подрачје е преземено полициското овластување и која, според месната надлежност, го регистрирала настанот.

Од увидот во Регистарот за претставки од граѓани, се констатирани пропусти во поглед на пополнување на одредени рубрики. Имено, не беше евидентирано полициското службено лице на кое се однесува претставката, што претставува основ за сомневање за прикривање на службеното лице. Повторно, како што е тоа пракса и во останатите полициски станици, за ниту една од поднесените претставки не е добиен повратен одговор од страна на Секторот за внатрешна контрола, во поглед на оцена на оправданоста на претставката.

Препораки и постапување по дадени препораки

Народниот правобранител – НПМ за констатираниите состојби од посетата изготви Посебен извештај со конкретни препораки кој го достави до Министерството за внатрешни работи, како и до командирот на Полициската станица од општа надлежност Ѓорче Петров.

Препораки до Министерството за внатрешни работи

Препораки	Одговор по препорака
Просторијата за издавање на лични документи да се премести на друго место, за да приведените, односно лицата лишени од слободи коишто се сповредени во Полициската станица не би биле изложени на погледите на лицата коишто чекаат за издавање на лични документи.	Од Министерството за внатрешни работи беше добиен одговор дека, Министерството во координација со СВР Скопје ќе преземат соодветни мерки во насока на подобрување на состојбите.
Полициската станица да приспособи посебна просторија за разговор со деца.	Од Министерството за внатрешни работи беше добиен одговор дека согласно Стратешкиот план на МВР 2017-2019 е предвидена изградба на нови полициски станици и нови згради на СВР, како и реконструкција на дел од постоечките згради на СВР, потоа реконструкција на дел од постоечките згради на СВР, потоа реконструкција на простории за деца-жртви во Полициски станици од општа надлежност согласно приоритети за што е предвидено да се приспособи една таква просторија и во ПС ОН Ѓорче Петров.
Да се зголеми бројот на полициски службеници во Полициската станица.	Од Министерството за внатрешни работи беше добиен одговор дека од 2013, до сега се објавени 5 јавни огласи за прием на извршители за работно место полицаец, од кои последниот објавен во 2017 година за прием на 500 извршители за работно место полицаец е токму во насока на пополнување на работните места во Полициските станици при СВР Скопје.

Препораки до ПС Ѓорче Петров

Препораки	Одговор по препорака
------------------	-----------------------------

Просторијата за издавање на лични документи да се премести на друго место, за да приведените, односно лицата лишени од слободи коишто се сповредени во Полициската станица не би биле изложени на погледите на лицата коишто чекаат за издавање на лични документи.	Од Полициската станица беше добиен одговор дека во повеќе наврати усно се информирани одговорните структури во СВР Скопје и повеќепати се писмено известувани, но немаат повратен одговор или поконкретна иницијатива за средување-решавање на оваа прашање, односно проблем.
Полициската станица да приспособи посебна просторија за разговор со деца.	Од Полициската станица беше добиен одговор дека по ова прашање ќе се дискутира, односно ќе се покрене образложението евентуално при дислокација на канцеларијата за издавање на лични документи.
Поажурно водење на Регистарот за поднесени претставки од граѓани против полициски службеник и преземени мерки и евидентирање на полициското службено лице на кое се однесува претставката.	Од Полициската станица беше добиен одговор дека Регистарот се води ажурно, навремено и со евидентирање на сите случаи на поднесени претставки против полициски службеници и стриктно постапување по утврдената процедура за процесуирање на ваквиот вид пријави од граѓани.

2.3 ПОСЛЕДОВАТЕЛНА ПОСЕТА НА ПОЛИЦИСКА СТАНИЦА ОД ОПШТА НАДЛЕЖНОСТ НЕГОТИНО

Народниот правобранител - Национален превентивен механизам (НПМ) на 23.03.2018 година спроведе последователна посета на Полициската станица Неготино (ПС Неготино), која имаше за цел проверка на имплементацијата на препораките дадени во извештајот од редовната посета спроведена на 21.09.2015 година.

Прегледна дадени препораки до Министерството за внатрешни работи			
Препораки	Одговор по препорака	Констатирана состојба	Проценка
Најитна изградба на нови простории за задржување кои ќе	Од МВР беше добиен одговор дека, од страна	Тимот на НПМ констатира дека не се изградени	Препораката не е спроведена.

<p>ги исполнуваат во целост основните минимални стандарди за задржување на лица, во кои ќе бидат уредени и посебни тоалети за лицата лишени од слобода.</p>	<p>на Бирото за јавна безбедност предметниот извештај е доставен до Одделот за општи и заеднички работи за непосредно запознавање и постапување по препораките од нивна надлежност.</p>	<p>нови простории за задржување и дека постоечките простории се уште не ги исполнуваат минимум предвидените стандарди за задржување на лица, особено во поглед на осветлувањето и затоплувањето.</p>	
<p>Да се уреди посебна просторија за задржување на деца во ПС Неготино согласно законската регулатива за детска деликвенција.</p>	<p>Од Министерството за внатрешни работи беше добиен одговор дека, од страна на Бирото за јавна безбедност предметниот извештај е доставен до Одделот за општи и заеднички работи за непосредно запознавање и постапување по препораките од нивна надлежност.</p>	<p>Тимот на НПМ констатира дека во Полициската станица сеуште нема посебна просторија за задржување на деца, како што е предвидено во Законот за правда за децата.</p>	<p>Препораката не е спроведена.</p>
<p>Да биде поставен систем за повикување, односно домофон со кој ќе бидат навремено известени</p>	<p>Од Министерството за внатрешни работи беше добиен одговор дека од страна</p>	<p>Тимот на НПМ констатира дека во просториите за задржување се уште нема воспоставено</p>	<p>Препораката не е спроведена.</p>

<p>полициските службеници доколку задржаното лице има итна потреба.</p>	<p>на Бирото за јавна безбедност предметниот извештај е доставен до Одделот за општи и заеднички работи за непосредно запознавање и постапување по препораките од нивна надлежност.</p>	<p>систем на повикување, односно известување на полициските службеници доколку задржаното лице има итна потреба.</p>	
<p>Да се достави ажуриран список на адвокати, сè со цел задржаните лица навремено да го остваруваат правото на адвокат.</p>	<p>Од страна на ПСОН Неготино на 04.02.2016 година писмено е побарано од Адвокатската комора на РМ да биде ажурирана листа на адвокати од подрачјето на Неготино.</p>	<p>Тимот на НПМ за време на посетата констатира дека списокот на адвокати е ажуриран, со дополнително внесување на адвокати од соодветно подрачје, и е поставен во просторијата на дежурната служба, а исто така, како позитивна пракса е и тоа што Полициската станица располага со список на адвокати кои посетувале специјализирани обуки за правата на децата.</p>	<p>Препораката е спроведена.</p>

<p>Да се разгледа можноста за вработување на лице за прифат – сменоводител, со што целосно би се разграничиле надлежностите на дежурниот полицаец и сменоводителот.</p>	<p>Од Министерството за внатрешни работи беше добиен одговор дека се преземаат мерки за кадровско пополнување на работното место раководител на смена (сменоводител), во чија надлежност се преземањето на службени дејствија во однос на задржувањето на лица.</p>	<p>Тимот на НПМ констатира дека недосиг на службеници за прифат, односно сменоводители се уште претставува сериозен проблем со којшто се соочува оваа Полициска станица. Имено, за време на посетата тимот на НПМ беше информиран дека моментално има само двајца вработени сменоводители коишто работат само прва и втора смена. Од оваа причина во ноќните часови и за време на викендите, доколку има потреба за задржување, службените лица, (сменоводителите) се повикуваат во Полициската станица, со цел изготвување на соодветна документација.</p>	<p>Препораката не е спроведена.</p>
<p>Да се обезбеди буџет со кој ќе се обезбедува храна на задржаните лица согласно домашните</p>	<p>Од Министерството за внатрешни работи беше добиен одговор дека, од страна</p>	<p>Тимот на НПМ констатира дека во Полициската станица се уште нема обезбедено посебен буџет за</p>	<p>Препораката не е спроведена.</p>

и меѓународни стандарди.	на Бирото за јавна безбедност предметниот извештај е доставен до Одделот за општи и заднички работи за непосредно запознавање и постапување по препораките од нивна надлежност.	оброк за задржаните лица и дека во случаите кога некое лице е задржано повеќе часови, полициските службеници, кога има потреба, му набавуваат оброк од свои лични средства.	
--------------------------	---	---	--

2.2.1 Новоконстатирани состојби

Во моментот на посетата, во полициската станица немаше задржани, ниту приведени лица, со кои НПМ тимот би можел да разговара околу постапувањето со нив од страна на полициските службеници, како и за условите за задржување на лица.

Во оваа смисла, Националниот превентивен механизам изврши увид во целокупната документација релевантна за лица лишени од слобода, како и останата документација/евиденција заради идентификување на ризици од нечовечно или понижувачко постапување.

Од увидот во евиденциите, тимот на НПМ препорачува поажурно водење на евиденциите и целосно пополнување на рубриците, согласно Правилникот за содржината и начинот на водење на евиденциите на полицијата и формата и содржината на образецот на евиденциите на полицијата.

Од увидот во Регистарот за претставки и поплаки од граѓани, НПМ тимот утврди дека најчеста причина поради која граѓаните поднесуваат претставка или поплака до ПС Неготино и до Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди е поради (како што е наведено во евиденцијата), непрофесионално постапување или поплака за односот на полициските службеници. Констатирано е дека претставките од граѓаните кои ПС ги доставува до секторот за внатрешна контрола се без повратен одговор во поглед на оцена на оправданоста на претставката, пракса што е нотирана и во други полициски станици.

Исто така, НПМ тимот изразува сериозна загриженост во поглед на информациите со кои се стекна при увидот во Регистарот за употреба на средства за присилба, а во врска со употребата ба средства за присилба. Имено,

најчесто употребувани средства за присилба во Полициска станица Неготино се физичка сила и гумена палка, а загрижува констатцијата од увидот дека употребата на физичката сила во полициската станица се применува многу често од едно исто службено лице, при што сите употребени средства за присилба, се оценети како оправдани, од страна на командирот на полициската станица.

НПМ имајќи предвид дека физичката сила, доколку се користи соодветно и пропорционално, е легитимно средство за присилба, сепак укажа и препорача дека истата треба да се користи само во случај кога полициските работи на друг начин не можат да бидат извршени¹. Притоа, препорача полицискиот службеник секогаш да употребува средство на присилба со кое ќе предизвика најмалку штетни последици, а ќе ја оствари целта².

При увидот во индивидуалните досиеја, НПМ констатира позитивна пракса на водење евиденција за преземање на мерки и активности, во однос на приведени и задржани лица и тоа од почетокот до завршувањето на траењето на мерката. Притоа, посебните предмети ги содржат сите релевантни документи и забелешки.

Препораки и постапување по дадени препораки

Препораки до Министерството за внатрешни работи	
Препораки	Одговор по препорака
<p>Реконструкција на просториите за задржување, така што ќе ги исполнуваат во целост основните минимални стандарди за задржување на лица.</p> <p>Да биде поставен систем за повикување, односно домофон со што ќе бидат навремено известени полициските службеници доколку задржаното лице има итна потреба.</p>	<p>Од Министерството за внатрешни работи беше добиен одговор дека во буџетот на Министерството за 2018/19 година предвидени се средства за санација на просториите за задржување и приведување на лица и во тек е постапка за јавна набавка на услуги за избор на фирма за санација на истите, која веднаш по завршувањето на тендерската постапка ќе отпочне со санација на просториите за задржување и приведување на лица во објектите на МВР на целата територија на РСМ.</p>
<p>Да се уреди посебна просторија за задржување на деца во ПС</p>	<p>Од Министерството за внатрешни работи не е добиен одговор по конкретната препорака.</p>

¹ Член 80 став 2 од Закон за полиција

² Член 80 став 5 од Закон за полиција

Неготино, согласно законската регулатива за детска деликвенција.	
Да се разгледа можноста за дополнително вработување на стручен кадар, особено на службеник за прифат – сменоводител.	Од Министерството за внатрешни работи не е добиен одговор по конкретната препорака.

Препораки до ПС Неготино	
Препораки	Одговор по препорака
Да се преземат мерки за подобрување на дневната светлина, со тоа што на задржаните лица ќе им се обезбеди соодветно дополнително осветлување (осветлување за да може да се чита).	Препораката е во фаза на исполнување, имено во тек е замена на густите решетки кои оневозможуваат доволен проток на дневна и вештачка светлина со соодветни решетки кои ќе овозможат поголем проток на светлина.
Да се отстранат трагите од крв на сидовите и на постелнината од креветите во просторијата за колективно сместување.	Постапено е по препораката, а во тек е реализација на барањето за замена на постелнината.
Поажурно водење на евиденциите и целосно пополнување на рубриците, согласно Правилникот за содржината и начинот на водење на евиденциите на полицијата и формата и содржината на образецот на евиденциите на полицијата.	Од страна на надлежните полициски службеници извршено е потребното ажурирање и дадени се насоки за водење на евиденциите согласно правилникот.

2.4 ПОЛИЦИСКА СТАНИЦА ЗА ГРАНИЧНИ ПРОВЕРКИ И ГРАНИЧЕН НАДЗОР БЕЛАНОВЦЕ

На 07.09.2018 година спроведена е редовна ненајавена посета на Полициската станица за гранични проверки и граничен надзор (ПС за ГП и ГН) Белановце.

Полициската станица за гранични проверки и граничен надзор Белановце, на 10 октомври 2015 година е споена со Полициската станица Гошинце и

територијално ја покрива државната граница кон Косово во должина од 29,5 km, во просторот помеѓу с. Танушевци и с. Сопот, проектирана да остварува контрола на преминување преку државната граница кон Косово, преку граничниот премин кај село Белановце.

Најголемиот број на оперативни активности на оваа Полициска станица опфаќаат вршење на граничен надзор, кој согласно Законот за гранична контрола, се врши со цел превенција на илегално преминување на државната граница, спречување на прекуграничниот криминал и преземање на мерки против лицата кои илегално ја преминале границата.

Во оваа смисла од разговорите со службените лица беа добиени информации дека на граничното подрачје, најчесто незаконитите активности се поврзани со диво сечење на шумите, како и повеќе облици на шверц и недозволена трговија со текстил, мебел, храна и др. Криумчарењето на мигранти е карактеристично за целиот период од миграциската криза и тоа најчесто се одвива во правец кон селата Лојане и Ваксинце. Во време на миграциската криза, правецот на движење бил Југ – Север, а во последните месеци тој се одвивал во спротивна насока.

2.4.1 Материјални услови

Полициската станица Белановце, од 2013 година е сместена во објект на Полициското одделение (ПО) Матејче, што се наоѓа во селото Матејче и е оддалечена скоро 25 km од граничната линија. Во рамки на објектот на ПО Матејче, на ПС Белановце и се отстапени две канцеларии и два магацина за чување на оружјето во подрумските простории, а дежурната канцеларија ја делат заедно со полициските службеници од ПО Матејче.

На влезот на објектот има лесен и непречен пристап и за лицата со одредена физичка попреченост, а освен табла дека се работи за Полициско одделение Матејче, не беше забележано никакво соодветно обележје дека во рамки на објектот е сместена и ПС за ГП и ГН Белановце.

Просториите на командирот и заменик-командирот се опремени со неколку работни бироа, столчиња и ормари во кои се чува документација и некои други предмети (ладилник, клима уред кој не е во функција, кабли за акумулятор и сл.), а хигиената во просториите не беше на соодветно ниво.

Во оваа Полициска станица нема адаптирано посебна просторија за распит и разговор со лица лишени од слобода, приведени или повикани лица, а во исклучителни ситуации кога некое лице ќе биде краткотрајно приведено во Станицата, службените лица истакнаа дека разговорите ги вршат во канцеларијата на заменик-командирот.

При извршениот увид во просториите со коишто располага Полициската станица, пред влезот на канцеларијата на заменик-командирот, на ормарче што

се наоѓаше веднаш до вратата имаше метална шипка, којашто би можела да се користи за евентуално заплашување на лицата со коишто би се разговарало во канцеларијата. Имено, и самиот факт што оваа шипка беше оставена на видно место, непосредно пред вратата во канцеларијата каде што се вратат разговори, би можело да делува заплашувачки кон лицата спроведени за разговор во конкретната канцеларија, поради што и тимот на НПМ препорача веднаш да се отстрани.

Согласно Решението за определување на полициски станици за задржување на лица, оваа Полициска станица не е определена како полициска станица во која може да се врши задржување, поради што и не располага со посебни простории за задржување на лица.

2.4.2 Остварување на правата на задржаните лица

На самиот влез на Полициската станица на видно место е поставен постер на кој се истакнати правата на повиканите, приведените и задржаните лица на седум јазици, а исто така на видно место во ходникот е истакнат и Кодексот на полициската етика. Сепак, во просторијата на заменик-командирот, каде што во исклучителни ситуации се вршат разговори со лицата кои биле краткотрајно приведени во Полициската станица, не се истакнати поуки за нивните права (право на лекар, на адвокат, да известат трето лице и сл.).

Полициската станица не располаше ниту со адвокатски именик, односно со листа на адвокати, што би можело да доведе до повреда на правото на приведеното лице во случаите кога ќе истакне дека сака да се повика адвокат.

Законот за меѓународна и привремена заштита предвидува можност за странците да може да поднесат барање за признавање право на азил пред полицијата на граничниот премен, односно во најблиската полициска станица, но за време на посетата тимот на НПМ констатираше дека Полициската станица не располага со обрасци за пополнување, во случај некој странец да дојде и да изрази намера да поднесе барање за признавање право на азил.

Тимот на НПМ од командирот на Полициската станица беше информиран дека полициските службеници имаат поминато обуки за Стандардните оперативни процедури коишто се однесуваат на ранливи категории странци, непридужувани деца, како и за идентификување на жртви на трговија со луѓе. Сепак, од начинот на којшто беше истакнато постапувањето во случаите кога полициските службеници од оваа Полициска станица ќе затекнат лица-странци во пограничното подрачје, може да се заклучи дека не се прави првична проценка заради идентификување на евентуална ранливост на затекнатите лица, што би требало овие полициски службеници да ја направат уште на самиот терен, односно на самото место на затекнување на лицата, туку веднаш се известуваат инспектори од Регионалниот Центар за Граничен Регион - Север или СВР Куманово од коишто добиваат понатамошни инструкции. Во најголемиот

број од случаите се добиваат насоки лицата да се пренесат во ПТЦ Табановце, освен во случаите кога ќе се констатира дека е извршено одредено кривично дело и лицата се спроведуваат до ПС Куманово.

2.4.3 Евиденција и регистри на задржаните лица

Од увидот во евиденциите релевантни за лица лишени од слобода, тимот на Националниот превентивен механизам констатира дека истите се води уредно и хронолошки, а препознатлива е и меѓусебна нумеричка поврзаност.

При извршениот увид во неколку индивидуални досиеја на лица што по кој било основ се евидентирани во ПС за ГП и ГН Белановце беше констатирано дека во два случаја каде што од страна на полициските службеници биле пресретнати мигранти од Авганистан и од Пакистан, по добиен налог од инспектори на РЦ за ГР Север, лицата се пренесени во Прифатниот транзитен центар Табановце. Во двете досиеја имаше само Службена белешка и Потврда за предавање на лица, а немаше податоци дека бил контактиран преведувач, ниту пак, дека било извршено првично профилирање на лицата од аспект на идентификација на знаци на ранливост.

Препораки и постапување по дадени препораки

Народниот правобранител – НПМ за констатираните состојби од посетата изготви Посебен извештај со конкретни препораки, кој го достави до Министерството за внатрешни работи, како и до командирот на Полициската станица за гранични проверки и граничен надзор Белановце.

Препораки до Министерството за внатрешни работи	
Препораки	Одговор по препорака
Да се достави информација за тоа кога ќе биде завршена изградбата на новиот објект на Полициската станица;	Од Министерството за внатрешни работи не беше добиен одговор по однос на оваа препорака.
Да се обезбеди доволен број на возила заради непречено и ефикасно одвивање на работните активности на Полициската станица.	Од Министерството за внатрешни работи не беше добиен одговор по однос на оваа препорака.
Да се обезбедат полициски службеници од женски пол заради непречено извршување на	

работните задачи (пр. претреси на лица од женски пол)	Од Министерството за внатрешни работи не беше добиен одговор по однос на оваа препорака.
---	--

Препораки до ПС Белановце	
Препораки	Одговор по препорака
Во просторијата каде што во исклучителни ситуации се вршат разговори со лицата приведени во Полициската станица, да се истакнат правата на приведените, односно лицата лишени од слобода и задржани лица;	Од наша страна се преземени мерки, така што на видно место (по предходно изврпени анализи за видливоста на закачената табла) во предметната просторија се истакнати правата на горенаведената категорија на лица, со цел истите во секој момент да ги имаат на увид.
Да се одржува подобро ниво на хигиена во службените канцеларии и магацините на Полициската станица;	Во наша можност на преземање се запознаени сите полициски службеници кои работат во службените простории за дополнителните мерки кои треба да ги преземат со цел подигнување и одржување на нивото на хигиената, а што се однесува до другите надлежни субјекти кои во главно во најголем процент се одговорни за одржувањето на хигиената (како што е надлежната Агенцијата за чистење, а во овој случај конкретното лице) истата е запознаена со потребните стандарни на хигиена кои треба да ги остварат согласно вашите дадени препораки. Во контекст на напред наведеното, разговарано е и со командирот на ПО Матејче, кој е потписник на листата за чистење, да се бара од надлежните субјекти во договорот за чистење да влезат и подрумските простории кои моментално не се опфатени во договорот за одржување.

<p>Од просториите коишто се користат за вршење разговори со приведени лица, да се отстранат сите предмети што би можеле да дејствуваат заплашувачки врз лицата;</p>	<p>По претпоставка од прегледот на посебниот извештај и дадената слика во него дека се работи за пронајдената метална шипка во ходникот оставена пред магацинот на ПО Матејче, истата е непосредно отстранета, така што: Ниту во просторијата каде се вршат разговори ниту пак, пред неа не се наоѓаат таков вид на предмети кои би можело да влијаат заплашувачки кон лицата спроцедени за разговор.</p>
<p>Полициските службеници да воспостават пракса на првично профилирање на затекнатите лица-странци заради идентификување на знаци на ранливост;</p>	<p>Од наша страна се преземени мерки и активности, при што со сите полициски службеници од ПС за ГП и ГН Белановце на работен состанок е извршено запознавање и разработка на методи кои во иднина задолжително ќе се применуваат со цел за подобро профилирање на лица со нивно препознавање на знаци на постоење на ранливост. Притоа е укажано дека профилирањето треба да ги опфати податоците како што се: Состав (машки, женски, деца, сродност) и големина на група, потекло, начин на движение, дали се предмет на кријумчарење, дали е потребна здравствена заштита и медицинска помош, да се понуди преведувач ако е потребно и други потребни постапки за првично профилирање.</p>
<p>Полициската станица да обезбеди обрасци за пополнување барања за признавање право на азил и адвокатски именик (листа на адвокати);</p>	<p>Се преземени низа активности од наша страна, при што со сите полициски службеници зависно од своја надлежност се разработени стандардните оперативни процедури за признавање на правото на азил на странци лица, како и што е обезбедена потврда за искажана намера за поднесување на барање за признавање</p>

	право на азил и исто така, набавен е адвокатски именик кој се наоѓа во дежурната просторија со дополнително објаснување на дежурните полициски службеници како и кога да го користат и ажурираат.
Поажурно водење на евиденциите и навремено евидентирање на сите настани во соодветните регистри и досиеја.	Од наша страна е одржан работен состанок со сите дежурни полициски службеници и е извршено конкретно објаснување на детектираните пропусти при евидентирањето на настаните забележани во посебниот извештај, при што се дадени соодветни насоки со цел таквите пропусти во иднина да не се случуваат. Старешинскиот кадар е задолжен редовно да врши контрола на евиденциите и веднаш да се укажува на евентуалните недостатоци и пропусти и истите да се отстранат веднаш.

2.5 ПОЛИЦИСКА СТАНИЦА ЗА ГРАНИЧНИ ПРОВЕРКИ И ГРАНИЧЕН НАДЗОР ПЕЛИНЦЕ

На 14.09.2018 година, спроведена е редовна ненајавена посета на Полициската станица за гранични проверки и граничен надзор (ПС за ГП и ГН) Пелинце.

Согласно Законот за гранична контрола³, граничните проверки се проверки што се спроведуваат на граничните премини, со цел да се провери дали да им се одобри на лицата и нивните превозни средства и предметите што ги поседуваат да влезат на територијата на Република Северна Македонија или да им се одобри да излезат од неа, додека, граничниот надзор е надзор на државната граница меѓу граничните премини и надзор на граничните премини надвор од утврденото работно време, со цел да се спречи заобиколување, односно избегнување на граничните проверки.

2.5.1 Материјални услови

Полициската станица за гранични проверки и граничен надзор Пелинце располага со повеќе објекти, од кои еден дел се наоѓаат на околу 200 метри оддалеченост од граничниот премин, групирани и оградени на десната страна

³Закон за гранична контрола („Службен весник на Република Македонија“ бр. 171/2010, 41/2014, 148/2015, 55/2016 и 64/2018)

од патот што води до граничниот премин и два објекта се наоѓаат на самиот граничен премин, каде што всушност се вршат граничните проверки.

Полициската станица не располага со посебни простории на граничниот премин за вршење претрес на лица, и покрај тоа што согласно Уредбата донесена од Владата на РМ за стандардите и нормативите за планирање, изградба и уредување на објектите што ги користи Министерството за внатрешни работи на граничните премини,⁴ е предвидено овие полициски станици да имаат посебна просторија за претрес на лица.

Службениот влез на Полициската станица Пелинце е во централниот објект и истиот нема пристапна рампа, со што е оневозможен непречен пристап на лицата со одредена физичка попреченост.

Во оваа нема адаптирано посебна просторија за распит и разговор со лица лишени од слобода, приведени или повикани лица, а во разговор со полициските службеници добиени се информации дека во случаите кога при вршењето на граничниот надзор или гранични проверки, на граничниот премин ќе се констатира одреден прекршок или пак при сомневања за сторено кривично дело, разговорите со лицата коишто има потреба да се задржат, се вршат во службената канцеларија што се наоѓа на самиот граничен премин или пак, во канцеларијата на командирот на Полициската станица. Овие разговори кратко траат, затоа што веднаш се известуваат надлежните органи (службени лица од Царинската управа, Шумска полиција или надлежен Јавен обвинител) на коишто понатаму им се предаваат овие лица.

Согласно Решението за определување на полициски станици за задржување на лица, оваа Полициска станица не е определена како полициска станица во која може да се врши задржување, поради што и не располага со посебни простории за задржување на лица. Во случаите кога има потреба од задржување, во зависност од причината за тоа, лицата се спроведуваат до СВР Куманово или се предаваат на службеници од Шумската полиција.

2.5.2 Остварување на правата на задржаните лица

Националниот превентивен механизам констатира дека, Полициската станица располага со потребните обрасци во случаи кога странски државјанин ќе изрази намера да поднесе барање за признавање право на азил во Република Северна Македонија.

Во однос на поуките за правата во службената канцеларија на граничниот премин, покрај Кодексот на полициска етика, на видно место беа истакнати поуките за правата на повиканите, приведените или задржаните лица на три

⁴Уредба за стандардите и нормативите за планирање, изградба и уредување на објектите кои ги користи министерството за внатрешни работи на Владата на РМ („Службен весник на Република Македонија“ бр.164/2011)

јазици, но забелешка е тоа што овие поуки не беа истакнати во канцеларијата на командирот, туку во ходникот во Полициската станица.

Службените лица, исто така, истакнаа дека пред секој разговор лицата се поучуваат за нивните права на лекарска помош, да повикаат бранител, да известат трето лице итн.

На повиканите, приведените и лицата лишени од слобода, во услови кога сакаат да го искористат правото да повикаат бранител немаат на располагање листа на адвокати, што може да доведе до повреда на нивното право да повикаат адвокат.

НПМ укажа на потребата во оваа полициска станица за гранични проверки и граничен надзор, на видно место во делот на граничниот премин да се истакне постер со информации за правото на лицата да побараат меѓународна заштита во земјава, и за постапката за признавање право на азил, на повеќе јазици, што е позитивна пракса во други полициски станица. Впрочем, и Законот за меѓународна и привремена заштита, предвидува можност странците да поднесат барање за признавање право на азил пред полицијата на граничниот премин, односно во најблиската полициска станица.

Инаку, дел од полициските службеници од оваа Полициска станица поминале обуки во однос на Стандардните оперативни процедури за постапување со ранливи категории странци.

2.5.3 Евиденција и регистри на задржаните лица

Од увидот во евиденциите кои што се однесуваат на постапувањето со лицата лишени од слободи, тимот на Националниот превентивен механизам констатира дека истите се водат уредно, читко и јасно, а настаните се заведуваат хронолошки.

Од увидот во повеќе индивидуални предмети и во документацијата содржана во предметите е констатирано дека податоците соодветствуваат со оние во регистрите и упатуваат на логичен след на настаните.

Препораки и постапување по дадени препораки

Народниот правобранител – НПМ за констатираните состојби од посетата изготви Посебен извештај со конкретни препораки, кој го достави до Министерството за внатрешни работи, како и до командирот на Полициската станица за гранични проверки и граничен надзор Пелинце.

Препораки до Министерството за внатрешни работи	
Препораки	Одговор по препорака

<p>Да се обезбедат соодветен број на полициски службеници, особено од женски пол заради непречено вршење на полициските работи што се однесуваат на вршењето гранични проверки и граничен надзор;</p>	<p>Од Министерството за внатрешни работи не беше добиен одговор по однос на оваа препорака.</p>
<p>Да се обезбеди доволен број на возила заради непречено и ефикасно одвивање на работните активности на Полициската станица.</p>	<p>Од Министерството за внатрешни работи не беше добиен одговор по однос на оваа препорака.</p>

Препораки до ПС за ГП и ГН Пелинце	
Препораки	Одговор по препорака
<p>Да се приспособат посебни простории за претрес и за лица-баратели на азил;</p>	<p>Стапено е во контакт со претпоставените од Регионалниот центар за Гранични работи Север за приспособување на посебни простории за претрес на лица баратели на азил.</p>
<p>Да се обезбеди ажурирана листа на адвокати заради непречено остварување на правото на адвокат на лицата што ќе изразат намера да ангажираат адвокат;</p>	<p>Обезбедена е ажурирана листа на адвокати која е достапна за остварување на правото на адвокат на лица што ќе изразат намера да ангажираат адвокат.</p>
<p>Да не се користи коректурен лак при водењето на регистрите и водење на истите во целост како што е предвидено во Правилникот за содржината и начинот на водење на евиденциите на полицијата и формата и содржината на образецот на евиденциите на полицијата;</p>	<p>Дадените насоки за некористење на коректурен лак при водење на регистрите и водење на истите во целост согласно правилникот за содржината и начинот на водење на евиденциите на полицијата и формата и содржината на образецот на евиденциите на полиција.</p>

<p>Регистрите и сите простории на Полициската станица мора да бидат пристапни во секое време, а не да зависат од достапноста на само едно службено лице;</p>	<p>Сите регистри кои се водат во ПС за ГП и ГН Пелинце се достапни во секое време во просторијата каде е сместена дежурната служба.</p>
<p>Да се прифати добрата пракса од другите Полициски станици и да се набават летоци со поуки за правата на приведените, односно лицата лишени од слобода или задржани лица, на повеќе јазици, на коишто евентуално приведените лица во Полициските станици би се потпишале, како доказ дека навистина се запознаени, односно поучени за правата, на јазик којшто го разбираат. Исто така, на видно место во делот на граничниот премин да се истакне постер со информација за правото на лицата да побараат меѓународна заштита во РС Македонија и за постапката за признавање право на азил, преведена на повеќе јазици.</p>	<p>Стапено е во контакт со непосредни старешини од Регионалниот Центар за гранични работи Север за набавка на летоци со поуки за правата на приведените или задржани лица, како и набавка на постер со информација за правото на лицата кои бараат меѓународна заштита кој би бил на видно место на самиот Граничен премин.</p>

2.6 ПОЛИЦИСКА СТАНИЦА ЗА ГРАНИЧНИ ПРОВЕРКИ И ГРАНИЧЕН НАДЗОР СТАР ДОЈРАН

На 20.09.2018 година Националниот превентивен механизам спроведе редовна ненајавена посета на Полициската станица за гранични проверки и граничен надзор (ПС за ГП и ГН) Стар Дојран.

Полициската станица за гранични проверки и граничен надзор Стар Дојран, се наоѓа на самиот граничен премин со Р. Грција, а објектот во којшто е сместена го делат со Царинската управа на РСМ, односно со царинската испостава Стар Дојран. Објектот е од цврста градба, а канцелариите на Полициската станица се наоѓаат на приземјето и првиот кат.

Актуелните случувања со мигрантската/бегалската криза налагаат потреба од постојан и засилен надзор на граничната линија помеѓу граничните премини, особено во делот на граничниот појас, односно граничен надзор што е под надлежност на оваа Полициска станица.

Во таа смисла, НПМ во разговор со службените лица беше информиран дека моменталниот број на ангажиран полициски кадар е недоволен за да може соодветно да се справи со проблемите и предизвиците што ги носи ваков вид на криза.

На влезот на Полициската станица за граничен премин и граничен надзор Стар Дојран, нема пристапна рампа за лицата со физичка попреченост, со што им е отежнат и практично оневозможен пристапот до внатрешните службени простории во Полициската станица.

2.6.1 Материјални услови

Во Полициската станица за граничен премин и граничен надзор Стар Дојран нема адаптирано посебна просторија за распит и разговор со лица лишени од слобода, приведени или повикани лица.

Разговорите со овие лица најчесто се вршат во канцелариите на командирот и неговиот заменик., како и во просторијата наменета за состаноци, која, како што беше истакнато се користи и како просторија за разговори со лица коишто би изразиле намера за поднесување барање за признавање право на азил.

Полициската станица за граничен премин и граничен надзор Стар Дојран не располага ниту со посебна просторија за разговор со малолетни лица, како што е предвидено во Законот за правда за децата.

Во Полициската станица за ГП и ГН Стар Дојран нема услови за задржување на лица, поради што Полициската станица располага со список на полициски станици кои имаат простории за задржување (во Гевгелија и Валандово).

Исто така, Полициската станица не располага со посебна просторија за претрес, поради што претресот се спроведува во канцеларијата на помошник-командирот. При извршениот увид во истата, тимот на НПМ забележа гумена палка-пендрек непосредно до влезната врата, што би можело да има заплашувачки ефект врз лицата со коишто се вршат разговори или пак, им се врши претрес.

За вака затекнатата состојба, НПМ тимот веднаш реагираше кај службените лица, по што следеше итна интервенција од страна на полициските службеници и отстранување на гумената палка, а исто така, во доставениот извештај до полициската станица беше дадена и препорака во иднина да се внимава на начинот на чување на предметите што би можеле да дејствуваат заплашувачки врз лицата.

2.6.2 Остварување на правата на задржаните лица

На самиот влез на Полициската станица, на видно место е поставен постер на кој се истакнати правата на повиканите, приведените и задржаните лица, на седум јазици, а на видно место во ходникот во Полициската станица е поставен и Кодексот на полициска етика. Тимот на Националниот превентивен механизам од страна на командирот и сменоводителот беше запознаен дека приведените и лицата лишени од слобода во Полициската станица, се запознаваат за правото да повикаат бранител, да известат трето лице за нивното приведување, односно лишување од слобода, како и за правото да побараат лекарска помош.

Имајќи предвид дека канцелариите на командирот и помошник-командирот се користат како простории за вршење претрес и првичен разговор со задржаните лица, НПМ тимот констатираше дека во овие простории не се истакнати соодветни флаери со поуки за правата на задржаните лица.

Недостатокот на постери со поуки за правата на задржаните лица во просториите каде се врши разговор со лицата, и тоа на повеќе јазици, НПМ тимот го смета за повреда на правата на задржаните лица, за што веднаш им беше укажано на полициските службеници. Исто така, во извештајот доставен до самата полициска станица, беше упатена препорака за итно обезбедување на поуките за правата на задржаните лица во просториите кои се користат за вршење претрес и разговори со овие лица.

Од службените лица во Полициската станица беше истакнато дека, кога станува збор за откривање на мигранти во внатрешноста на месната територија, полициските службеници истите ги транспортираат во Прифатниот транзитен центар „Винојуг“, а во случаите кога мигрантите кои не ги исполнуваат условите за влез ќе се најдат на самиот граничен премин, тогаш ним им се издава решение за одбиен влез и се враќаат назад во Р. Грција.

Според службените лица, досега во Полициската станица за ГП и ГН Стар Дојран нема ниту едно поднесено барање за азил, но сепак, истата располага со копии од пропишаниот образец за барање азил, како и со просторија која би се користела за сместување на баратели за азил.

2.6.3 Евиденција и регистри на задржаните лица

Од увидот во евиденциите за задржани лица, забелешка на НПМ тимот е тоа дека во Евиденцијата за дневни настани, покрај фактот што истата се води јасно и читко, сепак има пропусти во поглед на заведување на настаните.

Имено, при претходно извршена посета од страна на НПМ тимот во Полициската станица за граничен надзор Сопот, видно од евиденциите и останатата документација, беше констатирано дека, на конкретен датум и во конкретен час, од страна на полициски службеници од ПС за ГН Сопот бил извршен спровод на дванаесетмина мигранти од Авганистан до ПС за ГП и ГН

Стар Дојран, кои истиот ден биле предадени на одреден полициски службеник од Полициска станица Стар Дојран, за понатамошно постапување.

Заради проверка на овој податок, НПМ тимот при посетата на ПС Стар Дојран, изврши споредба на информациите и од увидот во Евиденцијата за дневни настани, констатираше дека примопредавањето на споменатите дванаесетмина мигранти во оваа Полициска станица воопшто не е заведено како настан.

Фактот што ваквиот настан не е заведен во Евиденцијата на Полициската станица сериозно го наметнува прашањата за понатамошното постапување со овие лица и истовремено отвора сомнежи за можно противправно постапување, со цел намерно прикривање (како на пример: групно протерување спротивно на чл.4 Протоколот бр.4 кон Европската конвенција за човекови права).

За затекнатиот пропуст НПМ тимот веднаш ги информираше одговорните службени лица, а исто така, во доставениот извештај упати и препорака за ажурност и уредност во водењето на регистрите.

Препораки и постапување по дадени препораки

Народниот правобранител – НПМ за констатираните состојби од посетата изготви Посебен извештај со конкретни препораки, кој го достави до Министерството за внатрешни работи, како и до командирот на Полициската станица за гранични проверки и граничен надзор Стар Дојран.

Во оваа смисла, ова се одговорите кои Народниот правобранител – Национален превентивен механизам ги доби од Министерството за внатрешни работи, конкретно од Директорот на Биро за јавна безбедност.

Препораки до Министерството за внатрешни работи	
Препораки	Одговор по препорака
Да се направат напори за реновирање и проширување на објектот во којшто е сместена Полициската станица, како би се овозможило непречено извршување на службените должности;	Ве информираме дека дел од полициските станици на територијата на државата се веќе реновирани, а за останатите реновирањето ќе се врши согласно расположливите средства, годишниот план на Министерството и утврдените приоритети. Што се однесува до објектите на граничните премини вклучувајќи го и ГП Стар

<p>Да се адаптира и соодветно да се приспособат посебни простории за распит и за претрес на лица лишени до слобода и задржани лица.</p>	<p>Дојран, Ве информираме дека истите се во сопственост на Министерството за Финансии – Царинска Управа. Препораката ќе биде земена предвид и проследена до надлежните служби во рамките на Министерството за внатрешни работи и Министерството за финансии – Царинската Управа.</p>
<p>Да се вработат повеќе полициски службеници согласно Систематизацијата, при што треба да се води сметка за половата и етничката структура, особено со вработување на повеќе полициски службеници од женски пол;</p>	<p>Ве известуваме дека согласно моменталните можности и вработувањето на полициските службеници се врши согласно однапред утврден план, а нивното распоредување е согласно утврдените потреби, приоритети и реални моментални можности. Препораката ќе биде земена предвид.</p>

<p align="center">Препораки до ПС Стар Дојран</p>	
<p align="center">Препораки</p>	<p align="center">Одговор по препорака</p>
<p>Истакнување на постери со правата и поуките на просториите каде се врши разговор со лицата, и тоа на повеќе јазици;</p>	<p>Ве известуваме дека на влезот од полициската станица видно се поставени два постера, во ходникот се поставени два постера, како и во дежурната просторија два постера, за информирање на лицата на кои по кој било основ им е ограничена слободата на движење. Меѓутоа, со цел спроведување на препораката, како и задржаните лица да бидат соодветно информирани, а притоа имајќи ги предвид моменталните можности, просторијата на помошник командир е одредена како просторија каде е поставен постер за информирање на задржаните лица на кој се истакнати правата преведени на седум јазици.</p>
	<p>Ве информираме дека во евиденцијата образец бр.3, забелешка во однос на</p>

Регистрите за евиденции да се водат поажурно и поуредно;

непополнета рубрика 15 (датум и час кога е ослободено лицето) се од причина што во полициската станица нема услови за задржување на лицата и истите во рок од 6 часа се спроведуваат во ПС од Општа Надлежност Валандово или Гевгелија и за истата активност се пополнува рубриката бр.16 за спровод на лицето, во која се наведува во која полициска станица и во колку часот е предадено лицето. И во образецот бр.2, со цел отстранување на недостатоците од страна на полициските службеници во ПС за ГП и ГН Дојран се бараат повратни известувања-телеграми од другите организациски единици и полициски службеници кои преземаат понатамошни мерки службени дејствија – овластувања со приведени и лица лишени од слобода, во однос на времето на ослободувања, односно да се наведе датумот и часот на ослободување во соодветната рубрика. Во образецот бр.62 забелешката за тоа дека недостига часот на одземање на предметите е веднаш отстранета. Во рубриката 3 каде треба да се впише матичниот број на лицето напоменуваме дека странските државјани како на пример од Грција или Албанија немаат наведено матични броеви во нивните патни исправи ниту во личните карти. Во рубриката 7 каде треба да стои име и презиме на полицискиот службеник на кого му е даден на чување предметот и место на чување, се впишува само местото односно називот на полициската станица од причина што не е пополнето систематизираното пработно место администратор и ракувач со МТС доколку предметот се наоѓа во полициската станица. Сите други забелешки за време на посетата

	<p>се веќе отстранети. Што се однесува до забелешката во извештајот за која за време на посетата не се запознаени полициските службеници, а се однесува на тоа дека тимот на НП утврдил пропуст во евиденцијата за дневни настани, односно образец бр.55 во однос на заведување на настан кој се случил на 18.04.2017 година во ПС за ГН Сопот, а во кој се наведува дека биле спроведени мигранти и преземени од полициски службеници од ПС за ГП и ГН Стар Дојран, напоменуваме дека таков настан нема, односно нема воопшто прифатено мигранти од ПС за ГН Сопот.</p>
<p>Од просториите коишто се користат за вршење разговори и претрес на приведени лица, да се отстранат сите предмети што би можеле да дејствуваат заплашувачки врз лицата.</p>	<p>Во моментот веднаш беше објаснето дека палката е на полициски службеник кој бил ноќна смена, а сеуште е присутен во станицата поради раздолжување на дел од опремата согласно член 31 од Законот за полиција ,односно по добиено известување дека сторил прекршок по член 11 став 1 од ЗППЈРМ личното вооружување и задолжените куршуми привремено му се одземаат, гумената палка е веднаш отстранета, земена од полицискиот службеник додека претставниците на НП беа присутни во полициската станица, така што нема предмети кои би дејствувале заплашувачки врз лицата.</p>

2.7 ПОЛИЦИСКА СТАНИЦА ЗА ГРАНИЧЕН НАДЗОР МИХАЈЛОВО

На 26.09.2018 година, Националниот превентивен механизам спроведе редовна ненајавена посета на Полициската станица за граничен надзор (ПС за ГН) Михајлово. Оваа Полициска станица е за вршење на граничен надзор, кој согласно Законот за гранична контрола, се врши со цел превенција на илегално преминување на државната граница, спречување на прекуграничниот криминал и преземање на мерки против лицата кои илегално ја преминале границата.

Месната надлежност за вршење на граничен надзор ја опфаќа територијата на граничната линија во вкупна површина од околу 42 километри, односно од т.н. граничен камен 92 до граничен камен 109. Се работи за планински граничен појас којшто е тешко пристапен и прооден. Во последните години, особено со почетокот на мигрантската/бегалската криза, работните активности се насочени особено и во делот на подрачјето што ги опфаќа автопатот Велес-Градско и Неготино-Демир Капија.

Седиштето на Полициската станица Михајлово се наоѓа во Кавадарци, во објектот каде што е сместен и Регионалниот центар за гранични работи „Југ“. Самиот факт што седиштето на Полициската станица е оддалечено повеќе од педесетина километри од граничниот појас, го отвора прашањето за можноста од ефикасно и ефективно извршување на работните задачи што опфаќаат вршење на надзор во делот на пограничната линија.

2.7.1 Материјални услови

Полициската станица за граничен надзор Михајлово не располага со посебни простории за распит и разговор со лица лишени од слобода, приведени или повикани лица, од причина што оваа Полициската станица не задржува лица.

Во исклучителни ситуации, кога при вршењето на граничниот надзор, на граничниот премин ќе се констатира одреден прекршок или пак во случаи на сомневање за сторено кривично дело, разговорите со лицата коишто има потреба да се задржат, се вршат во службената канцеларија што се наоѓа на самиот граничен премин или пак, во канцеларијата на командирот на Полициската станица. Овие разговори кратко траат, затоа што веднаш се известуваат надлежните органи (службени лица од Царинската управа, Шумска полиција или надлежен Јавен обвинител) на коишто понатаму им се предаваат овие лица.

Во случај кога се затекнуваат мигранти на патиштата или други места под надлежност на ПС за ГН, за тоа веднаш се известува Одделението за преку граничен криминал, странци и реадмисија, а кога има потреба од задржување на лица, тоа се прави во ПС Неготино.

2.7.2 Остварување на правата на задржаните лица

При извршениот увид во канцелариите каде што се вршат разговори со лицата, тимот на НПМ констатираше дека во ниту една од просториите не беа истакнати на видно место поуките за правата на приведените, односно лицата лишени од слобода или задржани лица.

Поуки за правата се поставени единствено на самиот влез на Полициската станица, каде што на видно место е поставен постер на кој се

истакнати правата на повиканите, приведените и задржаните лица на седум јазици, а исто така на видно место во ходникот е истакнат и Кодексот на полициската етика, како и постер со информации за баратели на азил.

Притоа, лицата со коишто се врши разговор во Полициската станица секогаш се поучуваат за нивните права (право на лекар, на адвокат, да известат трето лице и сл.). Во оваа смисла беше констатирано и дека Полициската станица располага со адвокатски именик, односно листа на адвокати, за во случаите кога некое од лицата ќе истакне дека сака да се повика адвокат.

Полициските службеници на Полициската станица за граничен надзор Михајлово имаат поминато обуки за Стандардните оперативни процедури коишто се однесуваат на ранливи категории странци, непридужувани деца, како и за идентификување на жртви на трговија со луѓе. Сепак, од начинот на којшто беше истакнато постапувањето во случаите кога полициските службеници од оваа Полициска станица ќе затекнат лица-странци во пограничното подрачје, може да се заклучи дека не се прави првична проценка заради идентификување на евентуална ранливост на затекнатите лица, што би требало овие полициски службеници да ја направат уште на самиот терен, односно на самото место на затекнување на лицата туку веднаш се известуваат инспектори од Регионалниот центар за гранични работи или СВР Неготино од коишто добиваат понатамошни инструкции. Во најголемиот број од случаите се добиваат насоки лицата да се пренесат во ПТЦ Табановце, освен во случаите кога ќе се констатира дека е извршено одредено кривично дело и лицата се спроведуваат до ПС Неготино. Дел од лицата на крај завршуваат и во Прифатниот центар за странци, како сведоци во постапки што се водат против трети лица.

2.7.3 Евиденција и регистри на задржаните лица

За време на посетата Националниот превентивен механизам изврши увид во евиденциите што се водат во оваа Полициска станица. Од увидот во регистрите, се констатира дека истите се водат хронолошки, не се користи коректурен лак, а евидентна е и меѓусебна нумеричка поврзаност на регистрите.

Карактеристично за оваа полициска станица е тоа што истата нема капацитет и услови за задржување на лица, ниту во рамки на законски дозволените 24 часа заради вршење на гранични проверки. Оттука, видно од евиденцијата, ниту едно од лицата лишени од слобода не е задржано во самата полициска станица, туку истите веднаш, или најмногу во траење од два часа, се спроведуваат до ПС Неготино.

Препораки и постапување по дадени препораки

Народниот правобранител – НПМ за констатираните состојби од посетата изготви Посебен извештај со конкретни препораки кој го достави до

Министерството за внатрешни работи, како и до командирот на Полициската станица Михајлово.

По доставените препораки, одговор е добиен само од Директорот на Бирото за јавна безбедност – Министерство за внатрешни работи.

Препораки до Министерството за внатрешни работи	
Препораки	Одговор по препорака од БЈБ-МВР
Седиштето на Полициската станица за граничен надзор е потребно да се лоцира во место коешто ќе биде во близина на граничната линија, заради поефикасно и ефикативно вршење на надлежностите што опфаќаат мониторинг на пограничниот појас.	Локациите на Полициската станица за гранични проверки и граничен надзор се утврдени согласно претходно извршени анализи на ризик, теренските услови и постоечките ресурси и капацитети. Имено, дел од објектите кои моментално се користат се преземени од Министерството за одбрана, а дислокацијата на дел од полициските станици во нови објекти ќе се врши согласно расположливите средства и утврдените приоритети. Препораката ќе биде земена предвид.

Препораки до ПС Михајлово	
Препораки	Одговор по препорака од БЈБ-МВР
Во просторијата каде што во исклучителни ситуации се вршат разговори со лицата приведени во Полициската станица, да се истакнат правата на приведените, односно лицата лишени од слобода и задржани лица;	Во канцелариите кои се користат за вршење разговори со лицата приведени во Полициската станица, поставени се постери на кои се истакнати правата на приведените лица, на седум јазици.
Полициските службеници да воспостават пракса на првично профилирање на затекнатите лица-странци, заради идентификување на знаци на ранливост, во	Согласно годишната програма на Министерството за внатрешни работи и воспоставената долгогодишна соработка со неколку меѓународни организации, континуирано се вршат обуки на полициските службеници, особено во делот на постапување со

согласност со Стандардните оперативни процедури;	ранливите категории, нивно идентификување и упатување.
Да прекине праксата на депортирање мигранти без да се отпочне соодветна процедура за враќање на лица преку граница.	При секое откривање на лице-мигрант, како и по првично профилирање на лицето, лицата се пренесуваат во ПТЦ Гевгелија, каде се присутни, покрај полициските службеници и претставници на невладини организации кои вршат разговор со нив, преведувачи, медицински тимови, претставници на Црвениот крст, на организации што нудат бесплатна правна помош, претставници на разни организации присутни на терен кои по претходно направена проценка постапуваат со овие лица, кои, исто така се фотографирани, дактилоскопирани, односно регистрирани и сместени во ПТЦ Гевгелија, а работата на полициските службеници од ПС за ГН Михајлово завршува со предавање на лицата на полициски службеник од ПТЦ Гевгелија.

2.8 ПОЛИЦИСКА СТАНИЦА ЗА ГРАНИЧНИ ПРОВЕРКИ „АЕРОДРОМ СКОПЈЕ“

На 29.11.2018 година, Националниот превентивен механизам спроведе редовна ненајавена посета на Полициската станица за гранични проверки „АЕРОДРОМ СКОПЈЕ“.

Полициската станица за ГП Аеродором Скопје, согласно позитивните нормативи е категоризирана како полициска станица за гранична контрола од прва категорија. Согласно Уредбата за стандардите и нормативите за планирање, изградба и уредување на објектите кои ги користи Министерството за внатрешни работи на граничните премини⁵, објектите во кои се сместени

⁵Уредба за стандардите и нормативите за планирање, изградба и уредување на објектите кои ги користи министерството за внатрешни работи на граничните премини на Влада на РМ („Службен весник на Република Македонија“ бр. 164/2011)

полициските станици за гранична контрола од прва категорија е потребно да исполнуваат одредени стандарди.

2.8.1 Материјални услови

Во Полициската станица за ГП Аеродром Скопје има три простории за задржување на лица. Просториите за задржување се опремени со 4 кревети на кат со посебен тоалет. Ширината на овие простории изнесува 2,8 метри, додека висината изнесува 4,1 метар. Температура во моментот на посетата во овие простории изнесуваше 21,6 степени. Влажноста на воздухот во овие простории изнесуваше 28,5. Во сите 4 простории за задржување имаше мал прозорец во горниот дел од просторијата со решетки.

Во склоп на Полициската станица има и еден тоалет (машки и женски), којшто истовремено се користи од службените лица и приведените, односно лицата лишени од слобода. Хигиената во тоалетите беше на солидно ниво.

Во ПС за ГП Аеродром Скопје не постои посебна просторија за баратели на азил, и во ниту еден дел од полициската станица и во просториите на гранична полиција во склоп на терминалната зграда не беше забележан постер на кој се истакнати правата на барателите на азил.

Во разговорот со надлежните службени лица, НПМ тимот доби информации дека во случај на барател на азил, веднаш ги информираат надлежни служби на МВР и таквото лице не се враќа назад во земјата од каде што дошло. На барателите на азил не им се врши дактилоскопирање и фотографирање во полициската станица. Притоа, ПС за ГП Аеродром Скопје се соочува со многу мал број на баратели на азил.

Тимот на НПМ направи увид и во просториите на гранична полиција кои се во склоп на терминалната зграда на аеродромот Скопје, со кој управува Операторот ТАВ Македонија ДООЕЛ, како и во транзит зоната.

Граничната полиција во терминалната зграда на аеродромот Скопје располага со службени простории и просторија за детален претрес на лица и багаж. При самиот влез во аеродромот се поставени кабините за пасошка контрола. Во разговор со службените лица добивме информации дека при пасошката контрола приоритет имаат ранливите категории на лица и патниците кои заминуваат од територијата на државата. При увидот во овој дел од терминалната зграда од страна на тимот на НПМ беа забележани и медицински помагала (инвалидски колички).

Просториите коишто се наоѓаат во долниот дел од терминалната зграда од аеродромот Скопје се користат за одмор на странците кои не ги исполнуваат условите за влез во државата и престојуваат во транзит зоната. При увидот во просториите од страна на тимот на НПМ е констатирано дека хигиената во овие простории е на ниско ниво, во нив нема прозорец и пристап до свеж воздух,

просториите не се користени подолг период. Притоа, и местоположбата на овие простории е несоодветна, од причина што се наоѓаат под транзит зоната и пристапот до нив е ограничен и дозволен само во присуство на службени лица.

Една од просториите се користи за задржување на лицата за кои се смета дека претставуваат опасност за јавното здравје, и истата не е користена подолг временски период. Тимот на НПМ изврши увид во оваа просторија и забележа дека хигиената е на многу ниско ниво, нема прозорец и пристап до свеж воздух, нема кревети и столчиња и нема тоалет. Пристапот до ова просторија е ограничен, таа се наоѓа во долниот дел од терминалната зграда.

При извршениот увид во службените канцеларии и останатите простории не се забележани средства, ниту останати сомнителни предмети со коишто би можело да се врши заплашување на приведените, односно лицата лишени од слобода и задржани лица.

Тимот на НПМ, од увидот во транзит зоната заклучи дека сите делови на аеродромот се под контрола и надзор преку видео мониторинг и патролирање, особено во делот каде патниците се чекираат, пасошката контрола и транзит зоната. Исто така, согласно операторските должности и обврски, грижата во делот на храната и водата за лицата кои се задржуваат подолг временски период во транзитната зона е обезбедена од страна на Операторот.

Во поглед на медицинска помош, операторот има обезбедено дежурна медицинска екипа која работи 7/24.

2.8.2 Остварување на правата на задржаните лица

На самиот влез на Полициската станица видно место е поставен и постер на кој се истакнати правата на повиканите, приведените и задржаните лица на три јазици, а на видно место во ходникот во Полициската станица е поставен и Кодексот на полициската етика.

Тимот на НПМ од страна на службените лица беше информиран дека приведените и лицата лишени од слобода во Полициската станица, се запознаваат за правото да повикаат бранител, да известат трето лице за нивното приведување, односно лишување од слобода, како и за правото да побараат медицинска помош. Комуникацијата воглавно се одвива усно, најчесто на англиски јазик и во исклучителни ситуации на јазикот кој го разбираат лицата поради недостаток на овластени преведувачи или толкувачи.

Во Полициската станица за ГП Аеродром Скопје има три простории за задржување на лица, меѓутоа истите во 99% од случаите се спроведуваат во соодветни институции, најчесто во Прифатен центар за странци во Гази Баба, Скопје.

Согласно добиените информации од надлежните службени лица, во принцип во оваа Полициска станица за гранична контрола не се задржуваат лица, истите поминуваат одреден временски период во зависност од специфичноста на извршувањето на полициското дејствие, но не подолго од 24 часа. Раководните лица на полициската станица за ГП Аеродром Скопје во нивното досегашно работење немаат евидентирано задржување на лице подолго од 24 часа.

На повиканите, приведените и лицата лишени од слобода, во условите кога сакаат да го искористат правото да повикаат бранител не им стои на располагање листата на адвокати регистрирани во Адвокатскиот роковник издаден од Адвокатска комора на РМ.

2.8.3 Евиденција и регистри на задржаните лица

Во текот на посетата, Националниот превентивен механизам изврши увид во евиденциите што се водат во оваа Полициска станица, со цел добивање на повеќе информации и податоци за преземените активности и воопшто за постапувањето на полициските службеници со приведените, лицата лишени од слобода и задржаните лица.

Од увидот во регистрите, тимот на НПМ утврди дека истите се водат хронолошки, воопшто не се користи коректурен лак, согласно правилата на канцелариското работење, се прави месечна рекапитулација и евидентна е нумеричка поврзаност на Регистарот за дневни настани со останатите регистри.

Препораки и постапување по дадени препораки

За констатираните состојби од посетата, Народниот правобранител – НПМ изготви Посебен извештај во кој беа содржани конкретни препораки, кој беше доставен до Министерството за внатрешни работи и до командирот на Полициската станица за ГП Аеродром Скопје.

Одговор за доставените препораки е добиен само од Директорот на Бирото за јавна безбедности – Министерство за внатрешни работи.

Препораки до Министерството за внатрешни работи	
Препораки	Одговор по препорака од БЈБ-МВР
Да се адаптираат и соодветно да се приспособат посебни простории за распитна приведени и лица лишени од слобода и за баратели на азил.	Такви простории постојат и истите се наоѓаат во терминалната зграда на Аеродром Скопје.

Препораки до ПС за ГП Аеродром Скопје	
Препораки	Одговор по препорака од БЈБ-МВР
Да се обезбеди соодветна местоположба на просториите за одмор наменети за лицата кои не ги исполнуваат условите за влез во државата;	За лицата кои не исполнуваат услови за влез, обезбеден е посебен простор, гејтот 203, каде што и не постои можност на овие лица да им се ограничи правото на движење само во една просторија.
Почесто учество на обуки на службените лица во областа на азилот како и специјализирани обуки на теми поврзани со методите за идентификација и упатување на мигранти (бегалци, баратели на азил, жртви на криумчарење, не придружувани деца);	Обуките на полициските службеници се вршат по претходно изготвен годишен план од страна на Одделот за гранични работи и миграции, во кој се инкорпорирани и обуките за Регионалните центри и ПС во состав на истите. Исто така, воспоставена е и долгогодишна соработка со меѓународни организации преку кои се вршат обуки и размена на искуства.
Соработка на Полициската станица со граѓанскиот сектор во делот на превенција, заштита на жртви и пружење бесплатна правна помош;	Полициските службеници согласно описот и надлежностите на работните места, а во делокругот на својата работа, соработуваат со граѓанскиот сектор во делот на превенцијата, заштита на жртви и пружење бесплатна правна помош, односно соработуваат со меѓународни организации кои ја нудат истата и исто така на видно место е поставена и табла со Упатства за правата, на повеќе јазици.
Обезбедување на база на овластени преведувачи на ретки јазици (Арапски јазик, Урду, Пашту и сл.).	Полициските службеници користат прирачници – информативни брошури за баратели на азил на повеќе јазици.

2.9 ПОЛИЦИСКА СТАНИЦА ЗА ГРАНИЧНИ ПРОВЕРКИ АЕРОДРОМ „СВ. АПОСТОЛ ПАВЛЕ“ – ОХРИД

На 06.12.2018 година, Националниот превентивен механизам (НПМ) спроведе редовна ненајавена посета на Полициската станица за гранични

проверки Аеродром „Св. Апостол Павле“ – Охрид, која што е позиционирана во просториите на Аеродромот, со надлежност да го контролира преминувањето преку државната граница од воздухопловното пристаниште „Св. Апостол Павле“ во Охрид, како и да се грижи за безбедноста согласно надлежностите од Законот за полиција, Законот за внатрешни работи, Законот за контрола на државната граница и другите законски и подзаконски акти кои ја регулираат надлежноста на полицијата. Полициската станица за ГП Аеродром Охрид е во состав на Регионалниот центар Запад, со седиште во Охрид.

Полициската станица има надлежност на целиот аеродромски комплекс, кој е гранично подрачје, а самиот аеродром е објект од посебен интерес. Аеродромот „Св.Апостол Павле“ во Охрид е оддалечен 7 км од градот Охрид. Комплексот е ограден со заштитна ограда, а приодот кон аеродромската зграда е од регионалниот пат, кој е во изградба и не е сообраќајно безбеден.

2.9.1 Материјални услови

Од извршениот увид во материјалните услови, НПМ тимот констатира дека на аеродромот нема посебна просторија за задржување на лица, ниту просторија која би можела да се користи за привремен престој на барател на азил. Во случај кога после извршен претрес, лице треба да се задржи или лиши од слобода, истото се спроведува во ПС Охрид, каде што се користат просториите за оваа намена.

Исто така, НПМ тимот констатира дека во Полициската станица Аеродром Охрид нема ниту просторија која би можела да се користи за привремен престој на барател на азил, во случај кога некое лице ќе побара азил. Иако досега на овој аеродром не е регистриран случај во кој странец побарал азил, НПМ тимот укажа на неопходноста од обезбедување на просторија којашто би се користела за оваа намена.

Кабините каде што полициските службеници ја вршат контролата над патниците се соодветни и функционални. Во случај кога се прави контрола на селектиран патник, на втора линија, тоа најчесто се врши во канцеларија која ја користат полициските службеници за административни работи, во непосредна близина на граничната контрола.

2.9.2 Остварување на правата на задржаните лица

Во дежурната просторија на Полициската станица Аеродром Охрид, која што се наоѓа на самиот влез на Полициската станица, на видно место е поставен „Кодексот на полициската етика“, а истакнати се и поуки за „Правата на жртвите на кривични дела“, на повеќе јазици, како и „Дали ги знаете вашите права“, на повеќе јазици.

Исто така, тимот на НПМ беше информиран и дека приведените и лицата лишени од слобода во Полициската станица, се запознаваат за правото да

повикаат бранител, да известат трето лице за нивното приведување, односно лишување од слобода, како и за правото да побараат медицинска помош.

Во поглед на медицинската помош, во Полициската станица Аеродром Охрид, од страна на операторот обезбедена е дежурна медицинска екипа која работи 7/24.

Полициската станица Аеродром Охрид не располага ниту со копии од пропишаниот образец за барање азил, а НПМ тимот утврди и неопходност од обучување на полициските службеници за улогата и процедурите кои треба да ги преземе полицискиот службеник, во случај кога лице ќе побара азил на аеродромот.

Во Полициската станица Аеродром Охрид, на повиканите, приведените и лицата лишени од слобода, во условите кога сакаат да го искористат правото да повикаат бранител не им стои на располагање листата на адвокати регистрирани во Адвокатскиот роковник издаден од Адвокатска комора. Притоа, комуникацијата со гореспоменатите лица, воглавно се одвива усно и најчесто на англиски јазик и во исклучителни ситуации на јазикот кој го разбираат лицата, поради немањето на овластени преведувачи или толкувачи.

2.9.3 Евиденција и регистри на задржаните лица

Во текот на посетата, Националниот превентивен механизам изврши увид во евиденциите релевантни за приведените, лицата лишени од слобода и задржаните лица, со цел добивање информации за преземените активности во врска со постапувањето на полициските службеници со приведените, лицата лишени од слобода и задржаните лица.

Од увидот во евиденциите, тимот на Националниот превентивен механизам утврди дека истите се водат јасно и читко, но дека има пропусти во поглед на педантност и навременост на заведување на настаните.

Препораки и постапување по дадени препораки

Народниот правобранител – НПМ за констатираните состојби од посетата изготви Посебен извештај со конкретни препораки кој го достави до Министерството за внатрешни работи, како и до командирот на Полициската станица „Аеродром Св. Апостол Павле - Охрид“

Во оваа смисла, ова се дел од доставените препораки и одговорите добиени од Директорот на Бирото за јавна безбедност – Министерство за внатрешни работи.

Препораки до Министерството за внатрешни работи	
Препораки	Одговор по препорака од БЈБ-МВР

<p>Да се адаптираат и соодветно да се приспособат посебни простории за задржување на лица и за баратели на азил;</p>	<p>Во повеќе наврати е барано од концесионерот на Аеродромскиот комплекс „ТАВ Македонија“ да се обезбедат соодветни услови и простории, од каде што е образложено дека во новиот план за реконструкција на Аеродромскиот комплекс е предвидена изградба на соодветни простории.</p>
--	---

Препораки до ПС „Аеродром Охрид“	
Препораки	Одговор по препорака од БЈБ-МВР
<p>Да се обезбеди учество на службените лица на обуки во областа на азилот, како и имплементација на мерките поврзани со упатување на лица на кои им е потребна, или сакаат или имаат намера да побараат меѓународна заштита;</p>	<p>Обуките на полициските службеници се вршат по претходно изготвен годишен план од страна на Одделот за гранични работи и миграции во кој се инкорпорирани и обуките за Регионалните центри и ПС во состав на истите. Исто така, воспоставена е и долгогодишна соработка со меѓународни организации преку кои се вршат обуки и размена на искуства.</p>
<p>Да се обезбеди листата на адвокати регистрирани во Адвокатскиот роковник издаден од Адвокатска комора во случаи кога повиканите, приведените и лицата лишени од слобода, сакаат да го искористат правото да повикаат бранител;</p>	<p>На полициските службеници им е достапна листа на адвокати – бранители по службена должност регистрирани во Адвокатскиот роковник издаден од Адвокатска комора на РСМ во случаите кога повиканите, приведените и лицата лишени од слобода, сакаат да го искористат правото на бранител.</p>
<p>Да се обезбеди база на овластени преведувачи или толкувачи на странски јазици;</p>	<p>Полициските службеници користат прирачници – информативни брошури за баратели на азил на повеќе јазици.</p>

ОПШТИ ПРЕПОРАКИ ЗА ПОСЕТЕНИТЕ ПОЛИЦИСКИ СТАНИЦИ ВО 2018:

- Преземање мерки за зголемување на бројот на полициски службеници во Полициските станици;

- Редовно вршење на контрола во регистрите и поединечните досиеја од страна на командирот или од него овластено лице заради проверка дали евиденциите се водат во целост согласно Правилникот за содржината и начинот на водење на евиденциите на полицијата и формата и содржината на образецот на евиденциите на полицијата;
- Да се подобри материјалната инфраструктура во полициските станици, при што ќе се води сметка за целосно почитување на минималните стандарди за задржување на лица (квадратура, температура, осветлување, хигиена итн.)
- Во сите полициски станици да се достави ажуриран список на адвокати, се со цел задржаните лица навремено да го остваруваат правото на адвокат;
- Во сите простории каде што се вршат разговори со лицата приведени во полициските станици, да се истакнат правата на приведените, односно лицата лишени од слобода и задржани лица;
- Од просториите коишто се користат за вршење разговори со приведени лица, да се отстранат сите предмети што би можеле да дејствуваат заплашувачки врз лицата;
- Почесто учество на обуки на службените лица во областа на азилот, како и имплементација на мерките поврзани со упатување на лица на кои им е потребна, или сакаат или имаат намера да побараат меѓународна заштита, како и специјализирани обуки на теми поврзани со методите за идентификација и упатување на мигранти (бегалци, баратели на азил, жртви на криумчарење, не придружувани деца).

3. ПОСЕТА НА КАЗНЕНО-ПОПРАВНИ УСТАНОВИ И КОНСТАТИРАНИ СОСТОЈБИ

Во текот на 2018 година, Националниот превентивен механизам спроведе две посети на казнено-поправни установи и тоа во КПУ – Затвор Гевгелија и Затвор Тетово.

Посетите беа извршени ненајавено, врз основа на претходно подготвен план за посета, во согласност со Методологијата и Правилникот за начинот на вршење превенција од тортура и друг вид на сурово, нечовечко или понижувачко постапување или казнување. Притоа, посетите се извршени во соработка со надворешни соработници и стручни лица од повеќе области.

На секоја од посетите, тимот на Националниот превентивен механизам посебно ја истакнуваше забраната за санкции против секое лице или организација за доставување информации на НПМ, без разлика дали истите се лажни или вистинити и притоа беше нагласено дека, на ниту едно лице или

организација за доставените информации не смее на поинаков начин да му се наштети.

3.1 ЗАТВОР ГЕВГЕЛИЈА

Посетата на КПУ Затвор Гевгелија, беше спроведена на 30 и 31 октомври 2018 година, во соработка со надворешни соработници – претставници од Здружението на психијатри на РМ, Здружението на социјални работници на град Скопје, Здружението на медицински сестри, техничари и акушери на РМ и од Здружението на млади правници, врз основа на претходно склучени Меморандуми за соработка.

3.1.1 Општи податоци за затворот

Според степенот на обезбедување, степенот на ограничување на слободата и видовите на третман што се применуваат спрема осудените лица, Затворот Гевгелија е казнено-поправна установа одполуотворен во којашто се сместуваат следниве категории на лица:

- **Машки лица** - примарни сторители, осудени со правосилна пресуда на казна затвор до 3 години, односно кога остатокот од казната по пресметаниот притвор изнесува до 3 години, од подрачјето на основните судови Гевгелија, Кавадарци и Неготино;
- **Машки лица** - повторници, осудени со правосилна пресуда на казна затвор до 6 месеци, односно кога остатокот од казната по пресметаниот притвор изнесува до 6 месеци, од подрачјето на основните судови Гевгелија, Кавадарци и Неготино; и
- **Машки и женски лица** спрема кои е определен притвор од подрачјето на основните судови Гевгелија, Кавадарци и Неготино освен притворот определен за кривични дела за кои е пропишана казна затвор од најмалку 10 години или доживотен затвор.

Капацитетот на Затворот Гевгелија е за 76 осудени лицаи за 12 притвореници, а за време на посетата во Затворот имаше 39 осудени лица, и ниту едно притворено.

Од извршениот разговор со директорот беше добиена информација дека актуелниот број на вработенине ги задоволува потребите за непречено и ефикасно остварување на функцијата што би требало да ја остварува установа од ваков вид, а самиот факт што затворската полиција не располага со службено лице од женски пол претставува сериозен проблем во услови кога треба да се изврши претрес на женски лица, било да се работи за посетители на некои од осудените лица или пак, за притворенички.

Во делот на обуки за службените лица како позитивен е нотирани фактот што Затворот располага со Годишен план и програма, а од извршениот увид во истите беше констатирано дека во 2018 година за вработените се организирани и спроведени следните обуки: „Кодекс за однесување на службени лица во извршувањето на работните задачи во КПУ“, „Програма за обука на затворски персонал за динамична безбедност - Стандардни оперативни процедури“, „Програма за насилно однесување; Просоцијално однесување, Грижлив затворски службеник, Справување со отпор.“ и др.

3.1.2 Материјални услови

За време на посетата тимот на НПМ посвети внимание и на материјалните услови на оваа казнено-поправна установа и на сите сместувачки капацитети заедно со останатите дополнителни и надворешни простории.

Во оваа смисла беше извршен увид во следните одделенија и дополнителни простории/делови со коишто располага Затворот:

- Притворско одделение (простроите од ова одделение истовремено се користат и како простории за самици/изолација);
- Приемно одделение;
- Отворено/Полуотворено одделение со просториите во кои се сместени осудените лица;
- Затворено одделение;
- Просторијата за медицински преглед/затворска амбуланта;
- Кујната и трпезаријата;
- Останати простории (перална, магацин, просторија за вежбање – теретана, фарма која се наоѓа во склоп на Затворот)

Притворското одделение располага со 6-шест простории од по 8m². опремени со по 2-два кревета.

Иако немаше ниту едно лице на издржување мерка притвор, од страна на НМП е извршена проверка на исполнување на стандардите на притворските простории, при што беше измерено реалативно високо ниво на влажност во просториите од 65-67%R.H.⁶, и температура 21°C⁷.

Во просториите нема посебен систем за вентилација, а на денот на посетата истите беа непроветрени и се чувствуваа задушливост.

⁶Прифатливи стандарди во однос на влажноста на воздухот (20-60 %R.H.)

⁷ Прифатливи стандарди за температура (18 – 25°C)

Креветите се опремени со извалкани и неуредни кебиња и душеци, а исто така беше забележано ниско ниво на хигиена.

Дневната светлина што продира низ малечките прозорчиња е недоволна, а вештачкото осветлување може да се активира само од надворешната страна од страна на затворската полиција.

Добиени се информации дека овие простории од приемното одделение истовремено се користат и како самици за осудени лица кои се на издржување дисциплинска казна – упатување во самица, бидејќи Затворот не располага со посебни простории за самици.

Во просториите - самиците нема систем за сигнализација, односно за повикување на службените лица, што претставува сериозен проблем затоа што според добиените информации лицата коишто се сместуваат во самиците се приморани тоа да го прават со тропане на вратата.

Непосредно до делот каде што се наоѓаат просториите за притвор, се наоѓа и **шеталиште** наменето за лицата сместени во овие простории. Шеталиштето не е опремено со дополнителна опрема за одмор, како што се клупи и столчиња, ниту пак, има покриен простор што би се користел во случај на лоши временски услови, со што на лицата им е, практично оневозможено соодветно да го користат правото на прошетки на отворено.

Приемното одделение се состои од две издвоени простории и тоалет.

Првата просторија е со квадратура од 19,5м² и во неа се поставени 4 кревети (3 комплетирани и еден без душек). Втората просторија е со квадратура од 16м² и во неа се поставени 3 кревети. На денот на посетата во двете простории беа сместени по две лица. Хигиената во двете соби беше на задоволително ниво, а за одржувањето на истата се грижат самите осудени лица.

Во просториите беше измерена температурата од 22.5°C, што е во рамки на прифатените меѓународни стандарди за престој на лица лишени од слобода, додека нивото на влажност изнесуваше 64.6 %RH, што ги надминува прифатливите стандарди во однос на влажноста (20-60 %R.H.).

Во просториите има големи прозорци од коишто влегува доволен проток на природна светлина.

Освен кревети кои се опремени со чиста и уредна постелнина, осудените лица сместени во овие простории имаат ормарчиња за чување на лични

работи. Во просториите има и грејни тела- радијатори кои се користат за затоплување во зимскиот период.

Тоалетот е опремен со функционални санитарии, а хигиената е на задоволително ниво.

Во **Отвореното/Полуотвореното** одделение осудените лица се распоредени во 5 простории, најчесто групирани по 6-7 во просек.

Три простории се со површина од 28м² и во две од нив беа сместени 6 осудени лица, а во другата беа сместени 7 лица. Четвртата просторија е со површина од 24м² и за време на посетата во неа беа сместени 6 осудени лица, а ист број на осудени лица беа сместени и во петата просторија којашто е со квадратура од 20м². Креветите на осудените лица беа со чиста и уредна постелнина. За хигиената се грижат самите осудени лица, а за време на посетата просториите беа генерално чисти.

При непосредно извршениот увид во просториите беше констатирано дека во дел од просториите се поставени кревети за сместување и на дополнителен број на осудени лица (во три од просториите се поставени дури 12 легла).

Во оваа смисла неспорно произлегува дека е надминат законскиот максимум кој предвидува сместување на најмногу 5 осудени лица во една иста просторија за ноќевање. Оттука, и тимот на НПМ во извештајот го истакна ризикот што го носи сместувањето на осудени лица во спални со голем капацитет, истакнат и во ставовите на Европскиот комитет за спречување на тортура (КСТ)⁸.

Во просториите беше измерен степен на влажност над прифатливите стандарди за влажност (20-60% R.H.), додека измерената температура изнесуваше 22°C, што е во рамките на предвидените минимум меѓународни стандарди за престој на лица лишени од слобода. Во оваа смисла и од извршените разговори со осудените лица беа добиени информации дека затоплувањето во просториите е сосема коректно и дека просториите се доволно загреани во текот на зимскиот период кога надворешните температури

⁸ „Спалните со голем капацитет неизбежно подразбираат недостиг на приватност на затворениците за време на издржување на казната затвор, а покрај тоа висок е и ризикот од закани и насилство. Имено, ваквиот начин на сместување многу лесно поттикнува развој на престапнички субкултури на „бранители“ или заштитници на останатите условно речено „послаби“ осудени лица. На овој начин се отежнува и соодветната контрола од страна на персоналот, односно таа скоро и да е невозможна во случај на поголеми нереди во затворот“- Констатации изнесени во 11. Општ извештај (CPT/Inf(20017) 16) содржан во македонската верзија на „Стандардите на КСТ – Најважни делови од Општите извештаи на КСТ“, CPT/Inf/E (2002) 1 – Rev.2013

знаат да бидат доста ниски, а исто така во секое време имаат топла вода и вода за пиење.

Во просториите има големи прозорци од коишто влегува доволно дневна светлина, а освен кревети, опремени се и со ормарчиња за чување на лични предмети на осудените лица.

За осудените лица сместени во ова одделение има три тоалета, коишто се наоѓаат во многу лоша состојба. Имено, вратите од тоалетите беа без рачки санитарните нефункционални, а хигиената на многу ниско ниво на хигиена. Во некои од тоалетите има и огледала кои се оштетени на краевите и може да се искористат како предмети за повредување/ самоповредување.

Затвореното одделение е всушност една просторија со површина од 15 m² и во споредба со останатиот дел од сместувачките капацитети се наоѓа во незавидна положба. Имено во оваа просторија има поставено 5 кревети, а за време на посетата немаше сместено осудени лица.

Службените лица од Затворот истакнаа дека просторијата подолг временски период не се користи за сместување на осудени лица, туку само инцидентно, кога треба да се упати некое лице на издржување дисциплинска казна – самица, а во тој момент притворските простории што се користат за таа намена се исполнети.

Просторијата располга со грејни тела, а температурата за време на посетата изнесуваше 21.8°C. Нивото на влажност од 64.8% R.H. што беше измерено за време на посетата ги надминува границите на прифатливите стандарди.

Протоколот на дневна светлина е ограничен, а вентилацијата е природна, меѓутоа се чувствува непроветреност.

Санитарниот јазол е физички одвоен од останатиот дел од просторијата. Санитарните се функционални, но хигиената не е на задоволително ниво.

Исто така, беше констатирано дека и во оваа просторија, како и во останатиот дел на сместувачките капацитети на Затворот, нема систем за повикување/алармирање.

Шеталиштето за осудените лица што се наоѓа во дворот на Затворот е пространо, чисто и уредено, со поставени клупи и масички за седење. За одржување на шеталиштето се грижат самите осудени лица. Во дворот се поставени и два т.н. летниковци, од кои само едниот е покриен и би можел да се користи и во услови кога времето е врнежливо.

Во склоп на овој простор каде осудените лица го исполнуваат своето слободно време и право на прошетка, постојат и два спортски терени и тоа еден за фудбал и еден за кошарка. Исто така, во рамки на овој простор, осудените лица имаат можност да се рекреираат и да вежбаат во теретана на импровизирани справи, која се наоѓа веднаш до теренот за фудбал и кошарка.

Просторијата што се користи како **затворска амбуланта** е опремена со кревет за преглед, метална витрина за чување на лекови, витрина за чување на медицинска документација, како и посебно шкафче за чување на медицинските досиеја (картони). Од медицинските апарати има само апарат за мерење на притисок, кој е во исправна состојба, како и стерилизатор кој не се користи.

При извршениот увид во металната витрина каде што се чуваат лекови, беше констатирано дека најголем дел се со поминат рок на траење, а со поминат рок беа и шприцовите и иглите.

Тимот на НПМ за време на посетата констатираше дека пристап до медицинската документација, покрај лекарот, имаат и командирите од затворската полиција. Во оваа смисла е препорачано почитување на Препораката бр.98 во делот на етички и организациски аспекти на здравствена заштита во затвор на Совет на Европа⁹, којашто предвидува доверливост на податоците на пациентите кои се сместени во затвор и поставување на стандарди на професионална независност, со што ќе се обезбеди иста здравствена заштита, како онаа што постои и во заедницата.

Во кујната каде што се подготвува храна за сите осудени и притворени лица хигиената е на задоволително ниво, а за неа се грижат осудени лица коишто се менуваат според претходно направен распоред. Инвентарот, казаните и предметите во кои се подготвува храната се одржуваат уредно и истите се употребливи.

Храната се конзумира во **трпезаријата**, а се сервира во пластични садови (чини), лажица, пластична чаша, издадени на пластичен подавалник. Забележано е дека има метален прибор за јадење, метални лажици, метални вилушки и ножеви, за кои е добиена информација од куварот дека се користат за потребите на персоналот. Инвентарот е застарен, а столчињата немаат потпирач и истите не се прицврстени за подот или масата, што може да претставува ризик по безбедноста на осудените лица и вработените.

⁹ Recommendation No R (98) 7 concerning the ethical and organizational aspects of health care in prison – Council of Europe – Committee of ministers adopted on 8 April 1998, at the 627 meeting of the Deputies.

Храната се подготвува според направено месечно мени од страна на економист и кувар, а е одобрено од директорот. За време на посетата оброците за осудените лица соодветствуваа со предвидената листа.

Од увидот во месечната листа на јадења за месец октомври, одобрена од затворската управа и службата за здравствена заштита, беше констатирано дека во истата соодветно се назначени трите дневни оброци, денот на нивно sluжење и нивната енергетска вредност.

3.1.3 Однос на службените лица спрема осудените лица

Од извршените разговори со осудените лица, НПМ констатира дека директорот на Установата и службените лица имаат добар и коректен однос кон осудениците. Имено, ниту едно лице во текот на индивидуалните и групните разговори не се пожали на нехуман или понижувачки однос од страна на затворските служби, напротив, особено беше истакнато задоволство од коректниот однос на директорот на Установата, како и можноста за редовни и лесно остварливи контакти со него.

Притоа, од разговорите со осудените лица, НПМ констатира дека инцидентите помеѓу осудениците, или пак, помеѓу осуденици и службени лица, се ретка појава во Затворот Гевгелија.

3.1.4 Систем на поплаки

Тимот на НПМ констатира дека во Затворот постојат посебни сандачиња преку кои осудените лица можат да се обратат со претставка до Канцеларијата на Народниот правобранител.

Исто така, од извршените разговори со осудениците, НПМ констатираше дека тие во секое време имаат можност за контакт со директорот на Установата, на начин што, претходно ќе поднесат молба за средба со него преку командирот или воспитувачот, по што веднаш им се овозможува средбата.

Сепак, тимот на НПМ препорача во рамки на Затворот да се воспостави формален внатрешен механизам на поплаки, каде што ќе се превенира можноста од „филтрирање“ на поплаките што стигнуваат до директорот. Истовремено, истакната е и потребата од воспоставување на јасни процедури за испитување на поплаките и за заштита на осудените лица од какви било негативни реперкусии за изнесените наводи во истите.

3.1.5 Здравствена заштита

Во Затворот нема постојано ангажиран медицински персонал, а здравствените услуги се обезбедуваат од страна на еден лекар – психијатар кој доаѓа во Затворот повремено, односно еднаш неделно и по потреба на повик. Лекарот е од ЈЗУ Општа болница Гевгелија, со којашто управата на Затворот

имаат склучено договор. Во услови кога има потреба од лекарска интервенција најчесто се повикува екипа на Итната медицинска помош (ИМП), а исто така, во најголем број од случаите медицински лица од ИМП ги вршат и првичните прегледи на осудените или притворените лица при приемот во Затворот.

Имајќи ги предвид Европските затворски правила¹⁰, како и стандардите на Европскиот комитет за спречување на тортура (КСТ)¹¹, тимот на НПМ препорача **поголемо присуство на медицински персонал во Затворот, со што ќе се овозможи на барањата за лекарска консултација да се одговара без непотребно одложување.**¹²

Прегледот на осудените, односно притворените лица при приемот во Затворот се врши во рок од 24 часа и најчесто се состои од земање на податоци за личната анамнеза на осуденото/притвореното лице и физички преглед на телото од половината нагоре.

Осудените лица се пријавуваат за преглед писмено или усмено до припадниците од секторот за обезбедување, кои потоа ваквите пријави ги проследуваат до директорот на Затворот и лекарот.

Заради превенција од можно филтрирање на барањата и пристапот на осудените/притворените лица до лекар, како и заради почитување на принципот на медицинска доверливост, тимот на НПМ препорача **затворениците да имаат можност за пристап до здравствените услуги на доверлива основа преку затворен плик¹³ или доставување на барањето во посебно сандаче за оваа намена, коешто би требало да се наоѓа на достапни места во сите одделенија во установата.**¹⁴ Во итни случаи, осуденото лице може да се пријави за лекарски преглед со усно барање до службено лице од секторот за обезбедување и веднаш се упатува на преглед.¹⁵

Лекарските прегледи се вршат во амбулантната соба и во канцеларијата на директорот, многу често и во присуство на службени лица - немедицински персонал.

¹⁰Правило бр.41.1 од Европските затворски правила предвидува дека е „Во секој затвор ќе постои најмалку еден квалификуван лекар од општа практика“, а Правило бр.41.2 предвидува дека „Ќе се обезбеди во секој момент на располагање да биде лекар без одлагање во итните случаи“

¹¹Во 3-тиот Општ извештај (СРТ/Inf (93) 12) на Европскиот комитет за спречување на тортура е предвидено дека „Во просториите на затворот треба секогаш да биде присутно лице кое може да пружи прва помош, пожелно е тоа да биде лице со медицински квалификации (медицинска сестра).“

¹²Во иста насока се и препораките на Европскиот комитет за спречување на тортура содржани во 3 Општ извештај (СРТ/Inf (93) 12) каде што се предвидува дека „Здравствената служба треба да биде така организирана што ќе овозможува на барањата за лекарска консултација да се одговара без непотребно одложување“

¹³Во иста насока се и препорите на Европскиот комитет за спречување на тортура содржани во Извештајот за реализираната посета на Република Македонија (06 до 09 декември 2016 година)

¹⁴Како што е предвидено во член 42 од Куќениот ред за осудени лица кои издржуваат казна затвор во казнено-поправна установа

¹⁵Ibid

Прегледите и препорачаната терапија се запишуваат во книгата за лекарска терапија и во картонот на осуденото лице, а пристап до медицинската документација, освен лекарот имаат и одговорните командири што се на смена во Затворот.

Со оглед на фактот што лекарот го посетува Затворот само еднаш неделно, препишаната терапија во текот на редовното работното време (08:00 – 16:00) се дели од страна на социјалните работници – воспитувачи, додека во попладневните часови и за време на викендите терапијата се дели од страна на одговорните командири што се на смена.

Во однос на вака констатираната состојба, а имајќи го предвид принципот на медицинска доверливост, тимот на НПМ препорача:

1) Сите лекарски прегледи (било при приемот или подоцна) да се вршат без присуство на затворските службеници, освен ако лекарот не бара поинаку. Прегледите да се вршат поединечно, не во групи.

2) Медицинската доверливост треба да се почитува на ист начин како и во заедницата воопшто, а пристап до медицинските податоци за осудените лица треба да имаат само овластени медицински лица.

3) Дистрибуцијата на терапијата да се врши од страна на медицински лица во присуство на припадник на Секторот за обезбедување, или во одредени случаи дневната терапија би можела да биде доставена и од страна на припадник на Секторот за обезбедување, доколку е претходно подготвена од страна на здравствениот персонал во посебни ќеси со име, презиме и матичен број на осуденото лице¹⁶

Од разговорот со осудените лица, тимот на НПМ констатираше дека дел од нив не се здравствено осигурани, лековите си ги набавуваат на сопствен трошок, а поради недостиг на финансиски средства биле оневозможен да продолжат со препишаната физикална терапија.

Во затворот недостасуваат скрининг тестови за Ц, Б хепатитис, ХИВ како и за редовно тестирање присуство на дроги и психоактивни суспстанции (тродон, бупренорфин, метадон, бензодијазепини, опијати, амфетамини, метамфетамин, МДМА, кокаин, канабис и др.).

Дополнително, во делот на превентивната здравствена заштита тимот на Националниот превентивен механизам констатираше дека воопшто не се врши надзор од страна на медицинско лице во делот на обезбедувањето на храна (подготовката и дистрибуцијата на храната) и условите за хигиена (чистотата на облеката и постелнината; пристапот до чиста вода; санитарните инсталации)

¹⁶ Чл. 6 и 7 од Упатството за пристап до лекар на осудени лица во установата, дистрибуција на медикаменти и лекарски преглед вон установата, предвидено е

како и затоплувањето, осветлувањето и вентилацијата на просториите на осудените/притворените лица.

Од разговорот со одговорните лица на Затворот, тимот на НПМ доби информации дека буџетот којшто е одобрен во делот наменет за здравствена заштита не е доволен за целосно да одговори на здравствените потреби на осудените лица.

Во оваа смисла, имајќи предвид дека обезбедувањето здравствена заштита за затворениците е одговорност на државата, а затворениците треба да ги уживаат истите стандарди за здравствена заштита кои се достапни во заедницата и треба да имаат пристап до неопходните здравствени услуги без дискриминација, врз основа на нивниот правен статус, како и фактот дека секој затвор е потребно да има здравствена служба задолжена за оценување, промовирање, заштита и подобрување на физичкото и менталното здравје на затворениците¹⁷, тимот на НПМ препорача Управата за извршување на санкциите да го зголеми буџетот на Затворот наменет за здравствена заштита, врз претходна консултација со управата на Затворот којашто треба да направи детална проценка на потребите во поглед на здравствената заштита на осудените и притворените лица(којашто, меѓу другото ќе ја опфати и потребата од зголемено присуството на здравствениот кадар во установата, како и реновирање, односно подобрување и зголемување на објектите и опремата за затворот).

3.1.6 Дисциплински казни

Од извршените разговори со осудените лица, како и од извршениот увид во материјалната документација, тимот на НПМ констатира дека лицата против коишто се водела дисциплинска постапката во Затворот Гевгелија биле информирани за причините поради коишто била поведена постапката, биле лично сослушани и дале своја изјава во врска со предметниот настан за којшто се води постапката (во индивидуалните предмети се наоѓаат писмени изјави од осуденото лице, како и од сите останати лица што дале изјави во однос на предметниот настан), им било овозможено да предложат свои докази, како и да ги испитуваат доказите против нив, а исто така им се предава и примерок од одлуката за дисциплинска санкција со поука дека лицето има право да се жали до директорот на Управата за извршување на санкции.

¹⁷ Правило 24 и 25 од Ревидираните стандардни минимални правила за постапување со затвореници (познати како Мандела правила)

Во оваа смисла, тимот на НПМ како позитивно го истакна почитувањето на предвидените правила во Куќниот ред¹⁸, како и на предвидените стандарди препорачани од страна на Комитетот против тортура.¹⁹

Во текот на 2018 година, до денот на посетата, поведени биле вкупно 25 дисциплински постапки, од кои во 10 случаи била изречена дисциплинска казна – самица, додека во останатите случаи биле изречени јавни опомени, како и ограничување на погодности. Во ниту еден од случаите не биле поднесени жалби на Решението за изрекување дисциплинска санкција до директорот на Управата за извршување на санкции.

Од извршениот увид во документацијата беше констатирано и дека во случаите кога се изрекува дисциплинска казна – упатување во самица, секогаш постои мислење од лекар во однос на способноста на осуденото лице за издржување на така изречената дисциплинска казна. Сепак, спротивно на предвидените правила лицата коишто се наоѓаат во самица не се посетуваат секојдневно од страна на лекар.²⁰

3.1.7 Ресоцијализација

Секторот за ресоцијализација во Затворот е составен од две лица, по професија социјални работници - воспитувачи. Една од воспитувачките има положено за пробациски службеник, што на осудените лица кои покажуваат висок степен на одговорност и почитување на програмата и правилата во институцијата, има можност да им подготви специјална карактеристика, која потоа би влијаела на позитивна промена на изречената казна.

За време на разговорот со еден од социјалните работници беше истакнато дека со осудените лица се работи најмногу индивидуално, по претходно поднесено барање од страна на осудените лица. Групни советувања воопшто не се практикуваат.

¹⁸Од извршените разговори со службените и дел од осудените лица, тимот на НПМ констатираше дека истите се запознаени со Постапката за утврдување на дисциплинска одговорност и изрекување дисциплинска казна којашто е предвидена во Куќниот ред за осудени лица кои издржуваат казна затвор во казнено-поправна установа, а осудените лица, исто така беа запознати и со причините предвидени во Куќниот ред, поради коишто можат да бидат дисциплински санкционирани

¹⁹Комитетот против тортура при ООН предвидува дека на затворениците кои се соочуваат со дисциплински или други обвиненија во текот на постапката треба да им се загарантираат правата: да бидат писмено информирани за обвиненијата против нив, да бидат лично сослушани, да можат да повикуваат сведоци и да можат да ги испитуваат доказите против нив, да им се обезбеди примерок, односно копија од дисциплинската одлука во врска со нив, како и усно да им се објаснат причините за одлуката и можноста за поднесување на жалба до независен орган. UN Committee against Torture, Observations of the Committee against Torture on the revision of the United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (SMR), 16 December 2013, CAT/C/51/4, para. 41 (CAT SMR revision observations)

²⁰Чл. 181 ст.4 од Законот за извршување на санкциите

Социјалните работници се задоволни од почитувањето на програмата и правилата од страна на осудените лица иако и тие како вработени се свесни за одредени недостатоци во институцијата во однос на просторните и човечките ресурси.

Осудените лица, исто така истакнаа дека генерално се задоволни од однесувањето на вработените, како и од можноста да разговараат со нив кога ќе посакаат, но дел од нив се пожалија на можностите за организирање на слободното време и за работно ангажирање надвор од Затворот, како и на можностите за успешна реинтеграција по излегувањето од Затворот.

Преглед на упатени препораки

До подготовката на извештајот од Управата за извршување на санкции и Затворот Гевгелија не беа добиени повратни одговори.

<i>Препораки до Затвор Гевгелија</i>
Да се направат итни напори кон зголемување на бројот на затворски службеници (во затворската полиција и секторот за обезбедување) и да бидат преземени чекори кон обезбедување најмалку едно вработено лице од женски пол на смена во секое време во Затворот. Бројот на затворски службеници треба да биде доволен, со цел да им се овозможи на вработените да бидат во позиција да одржуваат ефективна контрола во установите, да гарантираат безбедна средина за себе си и за затворениците, како и да обезбедат режим на активности за затворениците;
Да не се користат спални со голем капацитет, односно бројот на осудени лица сместени во една просторија да не го надминува законски предвидениот максимум од 5 лица;
Да се преземат мерки за намалување на влажноста во просториите;
Да се преземат итни мерки за подобрување и одржување на хигиената, како и замена или поправка на нефункционалните санитарии во тоалетите наменети за осудените лица;
Осудените лица на издржување дисциплинска казна – самица да не се мешаат со притворените лица
Во притворските простории што истовремено се користат и за издржување на дисциплинска казна – самица, да се инсталира систем за повикување-алармирање, да се опремаат со нови душеци и соодветна постелнина, да се обезбеди соодветно греење и вештачка светлина и да се преземат мерки за намалување на влажноста и одржување на соодветно ниво на хигиена и проветреност;
Шеталиштето за притворените лица и за лицата на издржување дисциплинска казна - самица да се опрема со дополнителна опрема за одмор (клучи и столчиња), како и покриен простор што би се користел во случај на лоши времески услови;

Управата на Затворот да се обрати до јавната здравствена установа што врши примарна здравствена заштита во мрежата на здравствени установи на чие подрачје се наоѓа седиштето на Затворот заради обезбедување соодветно присуство на медицински персонал што ќе овозможи на барањата за лекарска консултација на осудените/притворените лица да се одговара без непотребно одложување;

Да се отпочне постапка за здравствено осигурување на сите осудените лица коишто се на издржување на казна во Затворот, како и на сите притворени лица коишто не се осигурани по друга основа;

Сите лекарски прегледи (било при приемот или подоцна) треба да се вршат без присуство на затворските службеници, освен ако лекарот не бара поинаку. Осудените лица треба да се прегледуваат поединечно, а не во групи.

Медицинската доверливост треба да се почитува во затворите на ист начин како и во заедницата воопшто. Лекарот треба да биде одговорен за водењето на досието на осуденото лице како пациент, а пристап до медицинските податоци за осудените лица треба да имаат само овластени медицински лица;

Да се отстранат сите лекови што се со изминат рок на траење;

Дистрибуцијата на терапијата да се врши од страна на медицински лица во присуство на припадник на Секторот за обезбедување, или во одредени случаи дневната терапија би можела да биде доставена и од страна на припадник на Секторот за обезбедување, доколку е претходно подготвена од страна на здравствениот персонал во посебни ќеси со име, презиме и матичен број на осуденото лице;

Да се осигура дека медицинско лице ќе врши надзор во делот на обезбедувањето на храна (подготовката и дистрибуцијата на храната) и условите за хигиена (чистотата на облеката и постелнината; пристапот до чиста вода; санитарните инсталации) како и затоплувањето, осветлувањето и вентилацијата на просториите на осудените/притворените лица, за што соодветно ќе се води официјална документација;

Да се побара зголем буџет во делот којшто е наменет за здравствена заштита на осудените/притворените лица;

Во рамките на Затворот да се воспостави формален внатрешен механизам на поплаки, каде што ќе се превенира можноста од „филтритање“ на поплаките што стигнуваат до директорот, а истовремено потребно е да се воспостават јасни процедури за испитување на поплаките и за заштита на осудените лица од какви било негативни реперкусии за изнесените наводи во истите.

Во исхраната на осудените лица да се обезбедат доволни количини на свежо овошје и зеленчук;

За осудените и притворените лица што не можат сами да набават, да се обезбедат средства за лична хигиена;

Одредби од Куќниот ред да се истекнат на повеќе видни места во Затворот;
Навремено и ажурно водење на евиденциите, а наместо коректурен лак, направените грешки да се исправаат со прецртување на податокот.

Препораки до Управата за извршување на санкциите

Да се направат итни напори кон зголемување на бројот на затворски службеници (во затворската полиција и секторот за обезбедување) и да бидат превземени чекори кон обезбедување најмалку едно вработено лице од женски пол на смена во секое време во Затворот. Бројот на затворски службеници треба да биде доволен со цел да им се овозможи на вработените да бидат во позиција да одржуваат ефективна контрола во установите, да гарантираат безбедна средина за себе си и за затворениците, како и да обезбедат режим на активности за затворениците.

Во притворските простории, што истовремено се користат и за издржување на дисциплинска казна – самица, да се инсталира систем за повикување-алармирање, да се опремаат со нови душеци и соодветна постелнина, како и да се преземат мерки за намалување на влажноста и одржување на соодветно ниво на хигиена и проветреност;

Шеталиштето за притворените лица и за лицата на издржување дисциплинска казна - самица да се опремат со дополнителна опрема за одмор (клучи и столчиња), како и покриен простор што би се користел во случај на лоши временски услови;

Управата да ја следи и да асистира во постапка за здравствено осигурување на сите осудените лица коишто се на издржување на казна, како и на сите притворени лица коишто не се осигурани по друга основа (*пријавата за здравствено осигурување на оваа категорија на лица е предвидено да биде заверена од Управата за извршување на санкции);

Да се обезбеди поголем буџет во делот којшто е наменет за здравствена заштита на осудените/притворените лица;

3.2 ЗАТВОР ТЕТОВО

Посетата на КПУ Затвор Тетово, тимот на Националниот превентивен механизам ја спроведе на 25 и 27 декември 2018 година, во соработка со надворешни соработници – претставници од Здружението на психијатри на РМ, Институтот за судска медицина, криминалистика и медицинска деонтологија, Здружението на социјални работници на град Скопје, Здружението на медицински сестри, техничари и акушери на РМ и од Здружението на млади правници, врз основа на претходно склучени Меморандуми за соработка.

3.2.1 Општи податоци

Според степенот на обезбедување, степенот на ограничување на слободата и видовите на третман што се применуваат спрема осудените лица Затворот Тетово е казнено-поправна установа од полуотворен вид во која основното обезбедување е физичкото што го остваруваат припадниците на секторот за обезбедување, а согласно „Решнието за распоредување на осудените и малолетните лица во казнено-поправните и воспитно-поправните установи и на притворените лица во притворските одделенија на казнено-поправните установи“²¹ во во Затворот се сместуваат следниве катории на лица:

- **Машки лица** - примарни сторители, осудени со правосилна пресуда на казна затвор до 3 години, односно кога остатокот од казната по пресметаниот притвор изнесува 3 години, од подрачјето на основните судови Гостивар и Тетово и
- **Машки лица** - повторници, осудени со правосилна пресуда на казна затвор до 6 месеци, односно кога остатокот од казната по пресметаниот притвор изнесува до 6 месеци, од подрачјето на основните судови Гостивар и Тетово и

Со наредба на Министерство за ПравдаБр. 07-1432/2 од 12.10.2018 год. во Затворот Тетово не се врши притворање на лица.

Капацитетот на Затворот е за околу 50 осудени лица, а на денот на посетата, согласно листата на осудени лица, во Затворот имаше 51 осудено лице, со што сместувачките капацитети за осудени лица беа целосно исполнети.

Од извршениот разговор со директорот беше добиена информација дека актуелниот број на вработени, исто како и во Затворот Гевгелија, не ги задоволува потребите за непречено и ефикасно остварување на функцијата што би требало да ја остварува установа од ваков вид, а исто така, фактот што затворската полиција не располага со службено лице од женски пол претставува сериозен проблем и во овој Затвор во услови кога треба да се изврши претрес на женски лица, без разлика дали се работи за посетители на некои од осудените лица или пак, за притворенички.

3.2.2 Материјални услови

За време на посетата тимот на НПМ изврши непосред увид на материјалните услови во сите сместувачки капацитети заедно со останатите дополнителни и надворешни простории.

Во оваа смисла беше извршен увид во следните одделенија и дополнителни простории/делови со коишто располага Затворот:

²¹Сл. Весник на РМ бр. 84/2008 од 11 јули 2008 година.

- Приемно одделение;
- Отворено/Полуотворено одделение;
- Просториите за изолација/самици;
- Притворско одделение;
- Просторијата за медицински преглед/затворска амбуланта;
- Кујната и трпезаријата;
- Купатило и перална;
- Останати простории (магацин, просторија за вежбање – теретана, заедничка просторија „кафана“)

Приемното одделение во затворот се состои од мала соба со тоалет. Собата е со површина од 14m² и вкупно 6 кревети, што неспорно упатува на фактот дека не ги исполнува минимум предвидените меѓународни стандарди за сместување на осудени лица²² и е во спротивност со одредбите од Законот за извршувањето на санкции, согласно кој максималната бројка на лица кои можат да бидат сместени во една иста просторија за ноќевање е 5 осудени лица.

За време на посетата немаше сместено лица во оваа просторија, а инаку беше добиена информација дека истата просторија се користи и како **самица за издржување на дисциплински санкции**.

Иако за време на посетата немаше ниту едно лице сместено во оваа просторија, од страна на тимот на НМП е извршена проверка на исполнување на стандардите, при што беше утврдено дека температурата за време на посетата изнесуваше 13.5°C и е под минимум предвидените меѓународни стандарди за престој на лица лишени од слобода. Измененото ниво на влажност беше 37,2 %R.H., односно во рамки на прифатливите граници (20-60% R.H.).

Во просторијата има големи прозорци од коишто влегува доволен проток на природна светлина.

Креветите во оваа просторија немаа соодветни душеци, ниту пак, чиста и уредна постелнина, а покрај креветите во просторијата има еден ормар за чување на лични работи и една мала дрвена импровизирана масичка.

Хигената во просторијата беше на многу ниско ниво, исто како и во тоалетот во којшто поголемиот дел од санитарните беа нефункционални.

Од извршените разговори со осудените лица кои биле сместени во просторијата на приемното одделение беа добиени информации дека најголемиот дел од денот го поминуваат затворени, без да бидат ангажирани во

²²The CPT's minimum standard for personal living space in prison establishments(- 6m² of living space for a single-occupancy cell+ sanitary facility
- 4m² of living space per prisoner in a multiple-occupancy cell+ fully-partitioned sanitary facility)

какви било активности, со исклучок на можноста само еден час во текот на денот да поминуваат на свеж воздух.

Осудените лица сместени во **Отвореното/Полуотвореното** одделение се распоредени во 12-дванаесетпростории, од кои 5 простории се со големина од 16m², 4 со големина од 14m², 2 со по 13 m² и една просторија со големина од 20 m².

Осудените лица се групирани по 4-6 луѓе во просек, а при извршениот увид е констатирано дека во пет простории се поставени дури 8 легла, што само по себе е спротивно на минимум предвидените меѓународни стандарди за сместување на осудени лица, како и на одредбите од Законот за извршувањето на санкциите, согласно кој максималната бројка на лица кои можат да бидат сместени во една иста просторија за ноќевање е 5 осудени лица

Креветите во просториите се на два ката, стари и во лоша состојба, опремени со стари и нечисти душеци, а постелнинатаосудените лица си ја имаат обезбедено самите.

Измерената температура од 20-22°C, како и ниво на влажност под 60% R.H., беа во рамки на прифатливите минимум меѓународни стандарди за престој на лица лишени од слобода. Сепак, од извршените разговори со осудените лица, тимот на НПМ доби информација дека просториите не се доволно загреани во текот на зимскиот период кога надворешните температури знаат да бидат доста ниски, а од страна на НПМ во некои соби беа затекнати и дополнителни грејни тела (греалки, електрично подно греење, калорифер...).

Освен кревети, во просториите има и ормарчиња за чување на лични работи, наткасни во коишто осудените лица си чуваат средства за лична хигиена и храна (не е забележано дека чуваат лекови, шприцови или други средства со кои би можеле да се самоповредат или повредат некој друг), масички и столчиња, телевизор и други технички уреди коишто секој во рамките на своите можности си ги има обезбедено.

За осудените лица од ова одделение има два тоалета што се во многу лоша состојба и со исклучително ниско ниво на хигиена. Во едниот од тоалетите има и огледала што се оштетени на краевите и може да се искористат како предмети за повредување/самоповредување, а во другиот тоалет беше затекната преполна канта за отпадоци од којашто се ширеше смрдеа и низ целиот ходник.

Бањата е лоцирана надвор од главната зграда на затворот, во мал објект лоциран во рамките на шеталиштето за осудените лица. Во оваа смисла, за да стигнат до бањата осудените лица мора да го поминат затворскиот двор, а тоа претставува сериозен проблем во зимскиот период кога температурите надвор

се многу ниски. Дополнителен проблем е и фактот што просторијата нема соодветно место за пресоблекување на осудените лица, со што се нарушува нивната приватност при користењето на бањата.

Во бањата има 3 тушеви кои беа во исправна состојба и осудениците можат да ги користат во секое време според потребите.

Топла вода се обезбедува со бојлер кој се вклучува по потреба, а осудените лица истакнаа дека нема секогаш топла вода.

За хигиената во бањата се задолжени самите осудени лица, а истата е на незадоволително ниво.

Просторот за надворешна прошетка на осудените лица не обезбедува задоволителни можности за престој на отворено, имајќи предвид дека и покрај фактот што дворот е чист и уреден, со поставени клупи за седење и масички, сепак шеталиштето не располага со покриен и заштитен простор на отворено и на тој начин е ограничена неговата употреба во случај на непогодни временски услови.

Во склоп на овој простор каде осудените лица го поминуваат своето слободно време и право на прошетка има и спортски терен за фудбал. Исто така, во близина на шеталиштето има и една мала соба за вежбање-теретана, која што содржи мал број на справи и е недоволна да ги опслужи потребите на сите осудени лица.

Во склоп на шеталиштето се наоѓа и една т.н. **заедничка просторија** каде што осудените лица имаат можност заеднички да пијат кафе, чај и да се дружат. Просторијата е опремена со стар и несоодветен инвентар. Непосредно до оваа просторија е и библиотеката која се наоѓа, исто така, во лоша состојба, а изборот на книги за читање е многу мал.

Во однос на **притворското одделение**, тимот на НПМ констатира дека Затворот располага со 12 простории за притвор што не се користат, поради тоа што не ги исполнуваат минималните стандарди за сместување на затвореници. Овој дел на Затвор Тетово, е затворен со наредба на Министерство за правда²³.

При извршениот увид во просториите констатирано е дека во две простории со површина од 9m² ставени се по 4 кревети, а во другите 10 простории коишто се со површина од 6 m² ставени се по 2 кревети. Измерената температура во просториите изнесуваше 12-14°C.

²³Бр. 07-1432/2 од 12.10.2018 год.

Хигиената во овие простории беше на исклучително ниско ниво, а креветите беа опремени со несоодветни душеци и со извалкани и неуредни ќебиња. За време на посетата во просториите се чувствуваше задушливост, односно истите не беа проветрени, ниту пак, има посебен систем за вентилација. Во просториите нема доволен проток на дневна светлина, а светлото се активира само од надворешната страна од страна на затворската полиција.

Со оглед на утврдената фактичка состојба, тимот на НПМ констатира дека просториите од притворското одделение не ги исполнуваат ниту минимум предвидените меѓународни стандарди за сместување на затвореници.

Просторијата наменета за притворени лица од женски пол, исто така е надвор од употреба и истата се користи за оставање разни предмети.

Непосредно до делот каде што се наоѓаат простории за притвор, постои врата која води до **шеталиште** наменето за лицата сместени во овие простории. НПМ констатира дека ова шеталиште кое е заградено и изолирано не е покриено и заштитено во случај на временски непогодии на тој начин е ограничена неговата употреба. На шеталиштето нема поставено ниту дополнителна опрема за одмор, како што се клупи и столчиња.

Амбулантата на Затворот се состои од една мала просторија со површина од околу 9m² и не одговара на стандардите за медицинска амбуланта. Опремена е со работно биро и столче, компјутер, мијалник, кревет за преглед, заклучена метална витрина за чување на лекови, како и витрина за чување на медицинска документација. Од медицински апарати има медицински слушалки (стетоскоп), апарат за мерење крвенпритисок, кој е во исправна состојба, и апарат за мерење на шеќер во крв, исто така во исправна состојба.

Сите лекови се чуваат во медицинско ормарче, коешто е заклучено, а пристап има само лекарот. Лековите се набавуваат на тендер еднаш годишно, а се доставуваат неколку пати во текот на тековното работење. Ако се имаат предвид средствата што се наменети за лекови (180.000 денари), неспорено е дека се работи за мала сума, но и покрај ова, Затворот сепак е снабден со основните медикаменти за акутните и хроничните срцеви и психијатриски заболувања.

Во затворот не постои стоматолошка амбуланта, ниту пак Затворот има склучено договор со некоја здравствена установа за вршење на стоматолошки услуги на осудените лица, поради што осудените лица се примораи да селекуваат по приватни стоматолози.

3.2.3 Однос на службените лица спрема осудените лица

Осудените лица со коишто беа извршени разговори генерално немаа забелешки за односот и постапувањето од страна на службените лица во

Затворот. Имено, ниту едно од лицата не се пожали на некакво нечовечно или понижувачко постапување од страна на вработените во Секторот за обезбедување, а исто така ниту едно од осудените лица не било сведок, ниту пак, слушнало за случаи на можно физичко насилство од страна на затворските служби. Однесувањето на вработените во Секторот за обезбедување го оценија како коректен, а исто така истакнаа и дека службените лица не користат средства за присилба.

Осудените лица посочија дека директорот и заповедникот редовно вршат посети во просториите за сместување и разговараат со нив за евентуалните проблеми. Од друга страна, се пожалија дека немаат воопшто средби со воспитувачите од Секторот за ресоцијализација. Тие истакнаа дека најголемиот дел од времето го поминуваат без да бидат вклучени во соодветни активности за ресоцијализација, затоа што вакви активности биле организирани многу ретко, односно два-три пати годишно.

3.2.4 Систем на поплаки

Тимот на НПМ констатира дека во Затворот постојат посебни сандачиња преку кои осудените лица можат да се обратат со претставка или поплака до директорот или до канцеларијата на Народниот правобранител. Сепак, службените лица истакнаа дека осудените лица најчесто поплаките до директорот ги пренесуваат усно и непосредно. Во оваа смисла, исто така беше утврдено и дека Куќниот ред со правата на осудените лица е истакнат на повеќе видни места во Затворот.

3.2.5 Здравствена заштита

Здравствената служба во Затворот Тетово е составена од само еден лекар (уролог) којшто е присутен секојдневно од понеделник до петок во период од 08:00 до 16:00. Надвор од редовното работно време лекарот е достапен и во работните денови до 22:00 часот, а во случаи на ургентност се повикуваат и екипите на Итната медицинска помош.

Од разговорите со лекарот и осудените лица, како и од увидот во евиденцијата, тимот на НПМ констатира дека првичниот преглед на лицата им се врши во рок од 24 часа по приемот во Затворот. Ваквиот преглед се забележува во Здравствен картон, кој содржи генералии, здравствена состојба при доаѓање во затвор, невропсихијатриски преглед, рентген, лабораториски испитувања, состојба на заби за време на издржување на казната, и болести за време на издржување на казната и здравствена состојба при ослободување.

Осудените лица се пријавуваат за преглед писмено, особено во случаите кога имаат потреба од дополнителни специјалистички прегледи, како и усмено, односно непосредно и директно до лекарот, имајќи предвид дека амбулантата

каде што ординира се наоѓа на ист кат и во ист ходник каде што се наоѓаат и просториите во коишто се сместени осудените лица.

Лекарските прегледи се вршат во амбулатната соба на лекарот без присуство на службени лица - немедицински персонал, освен кога лекарот ќе оцени дека има потреба од присуство на припадници на Секторот за обезбедување, најчесто во случаите кога се работи за осудени лица коишто манифестираат знаци на агресивност.

Дел од осудените лица не се здравствено осигурани, а во делот на специјалистичките прегледи, тимот на НПМ од извршените разговори со осудените лица доби информации дека истите не се носат секогаш и навремено на вакви прегледи и покрај препораките и издадените упати од страна на лекарот во Затворот. Исто така, во оваа смисла беше истакнато и дека трошоците за специјалистичките прегледи многу често си ги покриваат самите осудени лица.

Во затворот не доаѓа доктор – специјалист по психијатрија за лицата што имаат душевни нарушувања.

Медицинската евиденција се состои од дневници коишто се уредно пополнети, а секој преглед е и компјутерски заведен. Во склоп на евиденцијата се и здравствените картони за секое осудено лице. Овие здравствени картони се уредно пополнети и во нив освен медицинските прегледи се содржат информации и за сите прегледи од други здравствени установи, мислењата за упатување во самица при изрекување на дисциплински казни и др. Во картоните се нотираат и сите акутни и хронични заболувања што се констатирани кај осудените лица. Медицинската документација се чува во посебни ормарчиња и пристап до истата има само лекарот.

По барање на суд, лекарот издава медицински извештај. Исто така, и при префрлување на осуденик во друг затвор, лекарот издава медицински извештај.

Во оваа смисла, тимот на НПМ констатира дека **водењето на медицинската документација во Затворот Тетово е позитивен пример што би требало да се следи и во другите казнено-поправни установи.**

Во делот на прегледите на осудените лица што се на издржување дисциплинска казна – самица, тимот на НПМ констатираше дека секое лице пред упатување во самица задолжително се прегледува од лекарот, а исто така лицата редовно се прегледуваат и додека се наоѓаат во самица.

Имајќи ја предвид затекната состојба, тимот на НПМ во делот на здравствената заштита службените лица во Затворот секогаш да го почитуваат мислењето на лекарот за тоа дали одредено лице е способно за издржување на изречената дисциплинска казна – самица, како и за потребата од прекинување со издржувањето поради влошување на здравствената состојба на осуденото лице и на ниту еден начин да не се влијае или на каков било начин да не се

прави притисок врз лекарот во Затворот во делот на одлуките поврзани со способноста на лицата за издржување на дисциплинската казна – Самица.

3.2.6 Дисциплински казни

Од извршениот увид во евиденцијата за изречени дисциплински санкции беше констатирано дека оваа книга за евиденција ги содржи името и презимето на осуденото лице кому дисциплинската санкција му е изречена, причината за изречената санкција и видот на санкцијата, како и почетокот на извршување и истекот на истата. Во книгата недостасува податок за службеното лице кое го поднело предлогот за изрекување на санкцијата, а во дел од случаите недостасуваа и информации коишто се однесуваат на причините за изрекување на дисциплинска казна. При водењето на оваа евиденција беа нотирани и други недостатоци, како на пр.:непополнети рубрики и употреба на коректурен лак.

Инаку, во текот на 2018 година, до денот на посетата, евидентирани беа вкупно 12 дисциплински казни за осудени лица, а во текот на 2017 година имало вкупно 14 изречени дисциплински казни. Најчесто евидентирани изречени дисциплински мерки беа опомена, укинување на погодности и упатување во самица, а причините за изрекување на истите се пронаоѓање недозволен предмет при претрес, физички напад врз осудено лице, поттикнување тепачки, злоупотреба на погодности и сл.

3.2.7 Ресоцијализација

Секторот за ресоцијализација во Затворот е составен од психолог, правник и педагог и тие се одговорни за целокупната документација која се подготвува за осудените лица. Во нивна надлежност се и дисциплинските постапки, барањата за викенд, одмор, награда и сл. Во тимот нема социјален работник, а за време на разговорот директорот нè информираше дека во барањето за вработување доставено до Владата, покрај друг персонал, истаканата е потребата и од социјален работник.

Освен индивидуална работа по барање на осуденото лице друг вид на терапија не се спроведува. Организцијата на слободното време е без дневен ред и структурирано време, односно посебна креативност со цел да се исполни тековниот ден.

Во минатото преку соработка со граѓански организации биле организирани едукативни содржини во насока на едукација за стекнување со сертификат за готвач, пекар, бербер, како и едукација за работа со компјутери и учење на англиски јазик. Сепак, во моментот на посетата не беа добиени информации дека има какви било содржини за активно организирање на слободното време, како и за мотивација за професионално надградување и размислување за професионално ангажирање по излегување од установата.

Во оваа смисла и осудените лица главно се жалат на можностите за организирање на слободното време и за работно ангажирање надвор од Затворот, како и на можностите за успешна реинтеграција по излегувањето од Затворот. Истовремено, дел од осудените лица истакнаа наводи за корупција во делот на доделувањето на викенд отсуствата, одморите и другите поволности што ги дава установата.

Преглед на упатени препораки и добиени одговори

Препораки до Затвор Тетово	
Препораки	Одговор по препорака
<p>Да се направат итни напори кон зголемување на бројот на затворски службеници (во затворската полиција и секторот за ресоцијализација) и да бидат преземени чекори кон обезбедување најмалку едно вработено лице од женски пол на смена, во секое време во Затворот. Бројот на затворски службеници треба да биде доволен со цел да им се овозможи на вработените да бидат во позиција да одржуваат ефективна контрола во установите, да гарантираат безбедна средина за себе си и за затворениците, како и да обезбедат режим на активности за затворениците;</p>	<p>Во планот за вработување за 2019 година, согласно систематизацијата на КПУ Затвор Тетово има побарано нови вработувања во сите сектори, а најмногу во затворската полиција (8);</p>
<p>Просторијата на приемното одделение, што истовремено се користи и како просторија за извршување на дисциплинска казна – самица да не се користи за задржување на лица се до нејзино реновирање во согласност со минимум предвидените стандарди за задржување на лица;</p>	<p>Овие препораки се неспроведени уште од 2012 за што и ние самите подолг временски период укажуваме на надлежните во Управата за извршување на санкции со цел надминување на ваквата состојба, имајќи предвид дека обезбедување на посебни простории и поделба на овие категории на осудени лица е исклучиво од финансиска и техничка природа;</p>
<p>Да не се врши заедничко сместување, односно мешање на новопримени осудени лица со осудени лица што се</p>	

на издржување дисциплинска казна – самица;	
Бројот на осудени лица сместени во една просторија да не го надминува законски предвидениот максимум од 5 лица;	Препораката е спроведена, така што во Затворот само во 5 спални простории има по 5 осудени лица, во 4 спални простории има по 4 осудени лица и во 3 спални простории има по 3 осудени лица;
Итно да се отстранат оштетените огледала од тоалетите, а на нивно место да се постават огледала од некршлив материјал;	Оштетените огледала од тоалетите ќе се отстранат и ќе се набават нови огледала;
Да се преземат итни мерки за подобрување и одржување на хигиената, како и замена или поправка на нефункционалните санитарии во тоалетите наменети за осудените лица	За подигнување на хигиената во тоалетите повеќе се трудат и самите осудени лица, но фреквенцијата на движење е голема, а има само два тоалета на катот;
Да се изгради, односно приспособи бања во рамките на објектот каде што се сместени осудени лица, за да не мора да го поминуваат затворскиот двор при секое туширање	По однос на оваа препорака не е добиен конкретен одговор;
Да се обезедат соодветни притворски простории што ќе бидат во согласност со минимум предвидените стандарди за задржување/сместување на затвореници;	Со одлука на УИС притворското одделение е затворено токму заради несоодветните услови;
Да се обезбеди поголема просторија за затворска амбуланта и истата да се опреми со основни медицински апарати од типот на преносливЕКГ апарат, апарат за проверка на очите, ушите, кислородна маска, АМБУ маска за потпомогнато дишење;	Просторните капацитети се пречка затворската амбуланта да биде соодветна, а набавката на медицински апарати е поврзана со финансиски средства;
Управата на затворот да се обрати до јавната здравствена установа што врши примарна здравствена заштита во мрежата на здравствени установи на чие подрачје се наоѓа седиштето на	Здравствениот сектор е под надлежност на Јавното здравство, а управата на Затворот со крајни напори се труди на сите осудени лица коишто имаат потреба од

<p>Затворот заради обезбедување поголем број на медицински персонал што ќе овозможи на барањата за лекарска консултација на осудените/притворените лица да се одговара без непотребно одложување;</p>	<p>специјалистички преглед да им се излезе во пресрет;</p>
<p>Да се побара зголем буџет во делот којшто е наменет за здравствена заштита на осудените/притворените лица;</p>	
<p>Да се отпочне постапка за здравствено осигурување на сите осудените лица коишто се на издржување на казна во Затворот, како и на сите притворени лица коишто не се осигурани по друга основа;</p>	
<p>Сите осудени лица, во случаите кога има потреба, да се носат на специјалистички прегледи итно и без одложување;</p>	
<p>Поголема ангажираност на персоналот во насока на индивидуална и групна работа со осудените лица, организација на културно забавен живот, како и правилно искористување на слободното време преку создавање на можности за спортување, читање, културно забавен живот, работен ангажман, образование и слични активности кои би имале влијание на промена на живеењето по излегувањето од затворот;</p>	<p>Просторните капацитети не овозможуваат отворање на работилници;</p>
<p>Да се преземат мерки што ќе имаат за цел да ги охрабрат осудените лица да пријават корупција (да им се објасни</p>	<p>Управата ги отфрла наводите за можна корупција на службените лица при доделување на викенд-отсуства,</p>

каде и како може да пријават), адресирање на пријавите до надлежните власти, како и спроведување на истраги за сите пријавени случаи на корупција;	бидејќи за доделените погодности одлучува комисија заедно со директорот;
Да се направи анализа колку од осудените лица немаат оформено формално образование и да се преземат мерки во насока на организирање на систем на формално образование;	По однос на оваа препорака не е добиен конкретен одговор;
На новопримените осудени лица сместени во приемното одделение да им се овозможи да поминуваат надвор од затворените простории на свеж воздух најмалку 2 часа во текот на денот;	По однос на оваа препорака не е добиен конкретен одговор;
Да се обезбеди посебен третман на исхрана за осудените лица со посебни потреби во исхраната заради здравствени причини;	Согласно буџетските средства на установата не секогаш сме во можност да обезбедуваме храна за оние осудени лица кои имаат посебни потреби;
За осудените лица што не можат да набават сами од сопствени средства, да се обезбедат средства за лична хигиена;	На осудените лица им се даваат средства за хигиена, а купуваат оние кои имаат посебни потреби за тоа;
Да се обезбедат посебни соодветни простории за остварување на правото на посети на осудените лица;	Ова е проблем откако постои затворот и секогаш сме укажувале ова прашање да се затвори;
Итно да се обезбедат функционални телефонски говорници, со цел на осудените лица да им се овозможи непречено користење на правото на контакт со „надворешниот свет“	Телефонските говорници се ставени во функција, но Телеком нема обезбедено телефонски картички за да можат да си набават осудените лица.
Уредно, ажурно и соодветно пополнување на книгите за евиденција.	Сите недостатоци во книгите за евиденција ќе бидат отстранети.

Препораки до Управата за извршување на санкциите

Препораки	Одговор по препорака
<p>Да се направат итни напори кон зголемување на бројот на затворски службеници (во затворската полиција и секторот за ресоцијализација) и да бидат превземени чекори кон обезбедување најмалку едно вработено лице од женски пол на смена во секое време во Затворот. Бројот на затворски службеници треба да биде доволен со цел да им се овозможи на вработените да бидат во позиција да одржуваат ефективна контрола во установите, да гарантираат безбедна средина за себе си и за затворениците, како и да обезбедат режим на активности за затворениците.</p>	<p>По однос на упатените препораки не е добиен одговор од страна на Управата за извршување на санкции;</p>
<p>Да се преземат мерки за реновирање на просториите што се користат, како приемното одделение во согласност со минимум предвидените стандарди за задржување на лица;</p>	
<p>Да се изгради, односно приспособи бања во рамки на објектот каде што се сместени осудени лица, за да не мора да го поминуваат затворскиот двор при секое туширање,</p>	
<p>Да се обезбедат соодветни притворски простории што ќе бидат во согласност со минимум предвидените стандарди за задржување/сместување на затвореници;</p>	
<p>За потребите на затворската амбуланта потроебно е да се набават и други основни медицински апарати од типот на пренослив ЕКГ апарат, апарат за проверка на очите, ушите, кислородна маска, АМБУ маска за потпомогнато дишење.</p>	
<p>Да се обезбеди поголем буџет во делот којшто е наменет за здравствена заштита на осудените/притворените лица;</p>	
<p>Управата да ја следи и да асистира во постапка за здравствено осигурување на сите осудените лица коишто се на издржување на казна, како и на сите притворени лица коишто не се осигурени по друга основа (*пријавата за здравствено осигурување на оваа категорија на лица е предвидено да биде заверена од Управата за извршување на санкции);</p>	

ОПШТИ ПРЕПОРАКИ ЗА ПОСЕТЕНИТЕ КАЗНЕНО-ПОПРАВНИ УСТАНОВИ ВО 2018

- *Итно преземање на мерки и активности за подобрување на материјалната инфраструктура во казнено поправните установи, особено во притворските одделенија, при што ќе се води сметка за целосно почитување на минималните стандарди за задржување на лица (квадратура, температура, осветлување, хигиена итн.);*
- *Итно преземање на мерки и активности за целосно почитување на правото на здравствена заштита на притворените и осудените лица;*
- *Зголемување на бројот на затворски службеници (во затворската полиција и секторот за ресоцијализација), особено од женски пол, со цел да им се овозможи на вработените да бидат во позиција да одржуваат ефективна контрола во установите, да гарантираат безбедна средина за себе си и за затворениците, како и да обезбедат режим на активности за затворениците.*

4. ПОСЕТИ НА ЦЕНТРИ ЗА СМЕСТУВАЊЕ НАБЕГАЛЦИ/МИГРАНТИ, СТРАНЦИ И БАРАТЕЛИ НА АЗИЛ

Во извештајниот период претставниците на Народниот правобранител ангажирани во рамки на проектот „Подобрување на системот на правна заштита во врска со азил и натурализација“, финансиран од страна на Високиот Комесаријат за заштита на бегалците (УНХЦР) извршија вкупно 31 посета во Центрите во кои се сместуваа и задржуваа бегалци/мигранти. Од вкупниот број на посети, 8 посети беа спроведени во Прифатниот центар за странци во Гази Баба, 5 посетиво Прифатниот центар за баратели на азил во Визбегово, 8 посетиво Прифатниот транзитен центар Винојуг, 8 посетиво Прифатниот транзитен центар Табановце и 2 посети во т.н. Безбедна куќа за сместување на ранлива категорија на лица.

<u>ПТЦ Винојуг</u>	01.02. 2018	19.03. 2018	22.05. 2018	25.07. 2018	08.08. 2018	11.09. 2018	03.10. 2018	28.12. 2018
<u>ПТЦ Табановце</u>	30.01. 2018	14.03. 2018	23.05. 2018	24.07. 2018	09.08. 2018	22.08. 2018	13.09. 2018	27.12. 2018
<u>Центар Странци- Гази Баба</u>	18.01. 2018	28.03. 2018	07.06. 2018	23.07. 2018	07.08. 2018	20.11. 2018	21.11. 2018	29.11. 2018
<u>Центар за баратели на азил-Визбегово</u>	27.03. 2018	08.06. 2018	01.08. 2018	01.10. 2018 (УНХЦ Р)	27.11. 2018			
<u>Безбедна куќа</u>	02.10. 2018	27.12. 2018						

При увидите се констатира дека оваа година карактеристична е појавата на поголеми групи на бегалци со потекло од Иран. Инаку, исто како и во изминатите години, најголем процент од бегалците/мигрантите коишто беа сместени или пак, задржани во Република Северна Македонија беа од земји коишто се зафатени од воени конфликти, односно од Сирија, Авганистан и Пакистан. Во контекст на бегалската криза е забележана зголемена нерегуларна миграција на територија на Република Северна Македонија, со зачестени случаи на неформално протерување и колективни депортации на бегалци/мигранти, недоволна информираност на задржаните бегалци во Прифатниот центар за странци во Гази Баба во однос на постапките во кои се вклучени, како и промени во правната рамка со донесување на новиот Закон за меѓународна и привремена заштита и Законот за странци.

Народниот правобранител констатира дека во текот на 2018 година, ниту едно лице барател на азил се нема стекнато со статус на признаен бегалец. Евидентен е и проблемот со реализацијата на планот и програмата за интеграција на лицата бегалци во Република Северна Македонија, со оглед на фактот што правата коишто со закон се гарантираат на лицата со супсидијарна заштита се почитуваат само на хартија.

Во однос на правната регулатива, во текот на оваа година беа заменети двата закони кои се од клучна важност за регулирање на правата и обврските на бегалците, барателите на азил и странците во Република Северна Македонија, односно Законот за азил и привремена заштита беше заменет со нов Закон за меѓународна и привремена заштита, а беше донесен и нов Закон за странци кој стапи во сила во јуни 2019 година.

Една од најважните новини во Законот за меѓународна и привремена заштита која предизвика загриженост кај Народниот правобранител и меѓународните и домашни организации е можноста за ограничување на слободата на движење на барателите на право на азил во исклучителни случаи, коишто се таксативно наведени во Законот. Притоа, Народниот правобранител констатира дека исклучителните случаи коишто се наведени во член 63 став 2 од Законот не се доволно прецизни, со што се остава можност за арбитражно постапување на надлежните органи.

Народниот Правобранителја поздравува ратификацијата на Истанбулската конвенција во Република Северна Македонија која се случи во јули, со која се признава родово базираното насилство како законска причина за барањето на азил во безбедната земја.

4.1 Прифатни транзитни центри Винојуг и Табановце

Во изминатата 2018 година, во Прифатните транзитни центри Винојуг и Табановце е забележана променлива бројка на сместени лица бегалци/мигранти, што е резултат на тоа што од страна на бегалците Република Северна Македонија се перцепира како земја на транзит, а не како земја посакувана дестинација.

Бројот на сместени лица бегалци/мигранти коишто беа сместени и кои со транзит поминаа низ Прифатниот транзитен центар Табановце во текот на 2018 година по месеци е следната:

Месец	Вкупно	Деца	Непридружувани малолетници
Јануари	53	5	0
Февруари	75	13	2
Март	103	15	0
Април	93	23	5
Мај	153	40	5
Јуни	193	31	7
Јули	321	66	13
Август	339	57	1
Септември	163	29	5
Октомври	145	16	5
Ноември	40	6	0
Декември	34	3	0

Доколку се сумираат овие податоци²⁴, се добива **вкупна бројка** од **1712** лица бегалци/мигранти (**304** беа деца, со вкупно **43** непридружувани малолетници) кои биле сместени барем еден ден во Прифатниот транзитен центар Табановце од каде подоцна го продолжиле својот транзит.

Бројот на сместени лица бегалци/мигранти во Прифатниот транзитен центар Винојуг за 2018 година по месеци е следната:

Месец	Вкупно
Јануари	25
Февруари	54
Март	15
Април	108
Мај	102
Јуни	122
Јули	177
Август	385
Септември	235
Октомври	190
Ноември	57
Декември	47

Вкупниот број на бегалци/мигранти коишто биле сместени и прифатени во Прифатниот транзитен центар Винојуг во текот на 2018 година е **1517** бегалци/мигранти.

Во поглед на вкупниот број на деца и непридружувани малолетници во извештајната 2018 година, Народниот правобранител располага со следните бројки: вкупно 19 деца, од кои 8 се непридружувани малолетници.

Евидентно од приложените статистички податоци е дека бројот на сместени лица бегалци/мигранти во Прифатните транзитни центри Винојуг и

²⁴Податоците коишто се сумирани во извештајот се неофицијални податоци и се добиени од домашните и меѓународни организации коишто се присутни секојдневно на терен во Прифатните транзитни центри, со кои Народниот правобранител има склучено и Меморандуми за заедничка соработка.

Табановце е значително поголем во текот на летниот период кога и временските услови за транзит се во корист на бегалците.

Бегалците коишто беа сместени во Прифатните транзитни центри Винојуг и Табановце многу кратко се задржуваа во Центрите (во просек 4-5 дена) од каде веднаш по примањето на медицинска нега и заштита, храна и хигиенски средства го продолжуваа својот транзит према Република Србија во обид понатаму да стигнат до својата посакувана западно европска дестинација.

Народниот правобранител од спроведените посети во Прифатните транзитни центри Винојуг и Табановце, констатира позитивна пракса на задолжителен медицински преглед на секое лице бегалец коешто остварува влез во Прифатните транзитни центри. Исто така, за разлика од констатираната негативна пракса во минатогодишниот извештај во кој се нотира појава на селективно пропуштање и сместување на бегалци во Прифатниот транзитен центар Табановце, во извештајната година Народниот правобранител нотира дека е постапено по неговата препорака, и повеќе нема случаи на селективно пропуштање и сместување на бегалци/мигранти.

Во текот на 2018 година, преку програмата на Меѓународната организација за миграција ИОМ, можноста за доброволно враќање во својата матична земја успешно ја искористиле 8 бегалци, од кои 7 со потекло од Ирак и 1 лице со потекло од Иран.

Народниот правобранител од спроведените посети во Прифатните центри констатира дека е редуциран бројот на активни и присутни организации на терен со оглед на намалениот интензитет на бегалската криза, а со тоа е намалено и количеството на храна, облека и хигиенски средства наменети за бегалците сместени во Прифатните транзитни центри Винојуг и Табановце.

Со оглед на зголемената нерегуларна миграција во текот на 2018 година, зголемен е и бројот на инциденти помеѓу бегалците и криумчарите, а значително е зголемен и бројот на лица криумчари приведени и процесирани во судски постапки.

Спроведувајќи ги посетите во двата прифатни центри Винојуг и Табановце, Народниот правобранител покрај мониторирање на сместувачките капацитети и материјални услови, посвети особено внимание и на разговори со бегалци/мигранти коишто беа сместени во камповите. Во разговорите, бегалците главно се жалат дека не се чувствуваат сигурни за својата иднина и ги фрустрира неможноста да ја поминат границата на Република Северна Македонија, па поради официјалното затворање на „балканската рута“, од 8.март 2016 година се всушност принудени да ги користат неформалните гранични премини. Притоа, во конекциите и обидите со криумчари да бидат префрлени преку границата, го ризикуваат сопствениот и животот на своите најблиски, а во тие обиди трошат и многу финансиски средства.

Во поглед на постапувањето на службените лица од државните институции, како и претставниците на домашните и меѓународни организации присутни на терен, бегалците немаат поплаки и овој однос го оценуваат како коректен и професионален.

4.2 Прифатен центар за баратели на азил – Визбегово

Народниот правобранител од спроведените посети во Прифатниот центар за баратели на азил во Визбегово во текот на 2018 година, констатира дека се регистрирани и сместени вкупно 297 лица баратели на азил, од кои ниту едно лице не се стекна со статус на признаен бегалец.

Констатација е дека дел од лицата сместени во Прифатниот центар за баратели на азил престојуваат во истиот веќе 2 години, со желба за нивна интеграција во општеството, научен јазик и стекнати работни вештини, меѓутоа истите и по втор пат се одбиваат во постапката за признавање на право на азил-ситуација којашто негативно влијае на нивната здравствена и психосоцијална состојба.

Во текот на 2018 година, во Прифатниот центар за баратели на азил беше назначен нов Управител, меѓутоа и по неговото назначување остана проблемот со несоодветните кадровски решенија и недостатокот на стручни лица вработени во оваа Установа.

Народниот правобранител констатира дека конечно по 11 години во оваа Установа се воведени повеќе интерни правилници за поефикасно функционирање на Прифатниот центар за баратели на азил, инсталиран е функционален видео надзор низ ходниците и во надворешниот дел на зградите, а изготвени се и практични материјали кои се споделуваат на барателите на азил при секое нивно сместување во Центарот.

Во извештајната 2018 година во Центарот беа започнати градежни активности со цел комплетна реконструкција на сместувачките капацитети. Според информациите, во еден дел од овие простории се предвидува сместување на ранливи категории на лица странци, семејства и непридружувани малолетници. Сепак, иако овие активности беа започнати во изминатата 2018 година, истите се уште не се финализирани, па сместувачките капацитети за баратели на азил не се комплетно подготвени за сместување на ранлива категорија на бегалци.

Народниот Правобранител констатира дека во извештајната 2018 година е постапено по дадената препорака во однос на поплаките и незадоволството на барателите на азил за квалитетот и квантитетот на храната, односно променет е добавувачот на храна во Центарот и е ангажирано посебно лице коешто е задолжено исклучиво за примање и делење на храната.

Во поглед на организацијата на здравствената заштита во Прифатниот центар за баратели на азил, Народниот правобранител заедно со надворешни соработници од здруженија со кои има склучено Меморандум за соработка спроведе посета со цел утврдување на фактичката состојба и начинот на пружање на медицинска нега и заштита за барателите на азил. Притоа, се констатира дека во Прифатниот центар за баратели на азил недостасува секојдневно присуство на доктор и медицинска сестра, односно докторот во Центарот е присутен 3 пати неделно по три часа, а се повикува и по потреба. Од страна на надворешните соработници се констатира отсуство на индивидуална проценка за психолошката состојба на секое лице коешто е сместено во Центарот и креирање на индивидуална програма за психосоцијална поддршка на лицата.

Народниот правобранител препорача да се обезбеди секојдневно присуство на доктор и медицинска сестра, креирање на индивидуална програма за психосоцијална поддршка на лицата, како и преземање мерки за индивидуална проценка на психолошката состојба на секое лице сместено во Центарот.

4.3 Прифатен центар за странци – Гази Баба

Во текот на 2018 година, Народниот Правобранител во поглед на бројната состојба на задржани лица во Прифатниот центар за странци по месеци ја констатира следната состојба:

Месец	Вкупно	Непридружувани малолетници
Јануари	20	1
Февруари	16	0
Март	11	0
Април	21	1
Мај	8	0
Јуни	33	4
Јули	36	10
Август	29	3
Септември	58	23

Октомври	39	9
Ноември	18	4
Декември	17	0

Вкупната бројка на задржани лица странци во Прифатниот центар за странци доколку се сумираат месечните податоци²⁵ во текот на 2018 година изнесува 361, од кои 55 непридружувани малолетници.

При посетите во Прифатниот центар за странци во Гази Баба се констатира дека задржаните лица не се доволно информирани за причината на нивното задржување во Центарот, ниту пак, за процесот на присилно враќање и дестинацијата каде што ќе бидат вратени.

Во Прифатниот центар за странци не постои систем за жалби и поплаки за задржаните лица преку кој би можеле да го информираат управителот за сите проблеми и ограничувања на права со кои се соочуваат.

Со донесувањето на новиот Закон за меѓународна и привремена заштита, Народниот правобранител констатира нова пракса на задржување на баратели на азил во Прифатниот центар за странци, иако согласно закон ваквата мерка треба да се користи само во исклучителни случаи, особено ако се земе предвид дека Прифатниот центар за странци инфраструктурно не исполнува услови за задржување и ограничување на слобода на движење на баратели на азил и ранлива категорија на лица.

Народниот Правобранител во неколку наврати упати препораки до Управителот на Прифатниот центар за странци, како и до Министерството за внатрешни работи да не се задржуваат малолетни лица во Прифатниот центар за странци со оглед на фактот што оваа Установа не исполнува услови за задржување на малолетни лица. Сепак и покрај укажувањата и препораките на Народниот правобранител да не се задржуваат малолетни лица во Прифатниот центар за странци во Гази Баба, во текот на 2018 година повторно беа нотирани случаи на задржување на малолетни лица, без притоа да бидат употребени никакви други посоодветни алтернативи на задржување.

Покрај наведеното, Народниот правобранител констатира дека и натаму не се почитува правото на прошетки на свеж воздух на задржаните лица, иако истото е предвидено во Правилникот за куќниот ред на Прифатниот центар за странци

²⁵Податоците се добиени од службените лица на Министерството за внатрешни работи вработени во Прифатниот центар за странци во Гази Баба

Во поглед на организацијата на здравствената заштита во Прифатниот центар за странци во Гази Баба, Народниот правобранител заедно со надворешни соработници од здруженија со кои има склучено Меморандум за соработка спроведе посета со цел утврдување на фактичката состојба и начинот на пружање на медицинска нега и заштита за барателите на азил.

Од спроведените посети Народниот правобранител заедно со надворешните соработници констатира дека во Прифатниот центар за странци недостасува секојдневно присуство на доктор и медицинска сестра, со оглед на фактот што докторот во Центарот е присутен 3 пати неделно по три часа, а се повикува и по потреба.

Како позитивна пракса во текот на 2018 година Народниот правобранител го констатира фактот на намалувањето на бројот на задржани лица во Прифатниот центар за странци како сведоци во кривична постапка, појава што беше воспоставена пракса во изминатите години.

При спроведувањето на посетите во Прифатниот центар за странци, Народниот правобранител посвети особено внимание на разговори со задржаните лица коишто генерално се задоволни од односот и постапувањето на службените лица во Центарот, меѓутоа најчесто се незадоволни од времетраењето на судските постапки и процесите особено во случаите кога се задржуваат во Прифатниот центар за странци како сведоци во постапка, најчесто за кривичното дело криумчарење мигранти.

Задржаните лица често се незадоволни поради фактот што не се доволно информирани до каде е нивната постапка пред судот и уште колку време ќе бидат задржани во Центарот, додека пак, немаат посериозни жалби и поплаки на храната којашто им се дели во Прифатниот центар за странци.

4.4 Безбедна куќа (Safe House)

Претставниците на Народниот правобранител, во извештајната 2018 година спроведоа 2 посети во т.н безбедна куќа (Safe house), установа формирана од Министерството за труд и социјална политика за сместување и заштита на ранливи категории на лица баратели на азил.

На последната посета којашто претставниците на Народниот правобранител ја извршија во т.н. Безбедна куќа, беше констатирана следната состојба:

Во Куќата беа сместени вкупно 5 лица, од кои 3 лица (жена-мајка со своите 2 деца) се со потекло од Конго и веќе една година се сместени во куќата, а 2 лица (жена-мајка со 1 дете) се со потекло од Сирија и речиси 2 години престојуваат во Куќата.

Во врска со самиот објект каде што се наоѓа Безбедната куќа, вработеното лице во установата информираше дека објектот е во сопственост на Министерството за труд и социјална политика, а управувањето со куќата го води Језуитската служба за бегалци и раселени лица - JRS. Исто така, МТСП ја носи одлуката во врска со тоа кои лица ќе бидат сместени во Безбедносната куќа, како баратели на азил во Република Северна Македонија.

Капацитетот на Безбедната куќа е за максимум 30 лица

Лицата баратели на азил имаат можност да се движат и надвор од куќата, а понекогаш тоа го прават и во придружба на персоналот.

Од разговорот што претставниците на Народниот правобранител го водеа со лицата сместени во Безбедносната куќа, може да се заклучи дека истите се генерално задоволни од условите во куќата, почнуваат да го изучуваат македонскиот јазик преку курсеви, спремни се да почнат со работа и целосно да се интегрираат во нашето општество.

Вработените во Безбедносната куќа ги информираа претставниците на Народниот правобранител дека во тек е процесот на нивна интеграција. Се планира нивно преместување во приватен стан, децата да се запишат во градинка, а двете жени да се вработат.

4.5 Непридружувани деца – странци

Состојбата со непридружуваните малолетници кои транзитираат во прифатните центри, како и оние кои се сместени во Центарот за баратели на азил и Центарот за странци Гази баба, е особено загрижувачка.

Имено, од спроведените разговори со претставници на транзитните центри Винојуг и Табановце, бевме информирани дека веднаш по пристигнувањето на непридружуван малолетник му се назначува старател од Центарот за социјални работи при МТСП. Старателот заедно со малолетникот е присутен на првичното интервју каде се запознава со своите права, медицинска заштита и правото да побара азил. Доколку малолетникот побара право на азил тогаш веднаш заедно со претставници од МВР и старателот се префрла во Центарот за баратели на азил Визбегово. Ако малолетникот реши да остане во Центарот, особено во Табановце, може слободно да се движи и да излезе од кампот. Најчесто малолетниците го напуштаат кампот со групата со која се дојдени.

Истото се случува и со Центарот за баратели азил. Станува збор за центар од отворен тип каде што нема ограничување на слобода на движење и во секој момент можат да го напуштат истиот.

И покрај тоа што се почитуваат Стандардните процедури за постапување со непридружувани малолетници во поглед на регистрација и пружање на секаков вид на помош, надлежните институции, како и вработените во Центрите изјавуваат дека, посебно во отворените центри невозможно е да се води сметка кога и како малолетниците ќе го напуштат Центарот.

Општи констатации и препораки за состојбата со бегалците/мигрантите во местата на сместување и задржување

Констатации:

1. Колективни протерувања и групни депортации коишто Министерството за внатрешни работи ги спроведува на јужната граница со Република Грција, без никакви формалности и почитување на предвидените законски процедури;
2. Во Прифатните транзитни центри и натаму недостасуваат педијатар и гинеколог како стручни медицински лица неопходни за пружање на комплетна и сеопфатна медицинска заштита;
3. Прифатниот центар за странцинеги задоволува меѓународните стандарди за задржување на баратели на азил иако согласно Законот за меѓународна и привремена заштита е предвидено во исклучителни околности задржување на баратели на азилсо мерка ограничување на слободата на движење;
4. Барателите на азил коишто се задржуваат во Прифатниот центар за странци со мерка ограничување на слободата на движење, се задржуваат со решенија донесени од страна на Министерството за внатрешни работи во кои не е доволно јасно образложена причината и правниот основ за нивното задржување;
5. Во Прифатниот центар за странци недостасува преведувач за олеснување на комуникацијата помеѓу службените лица и задржаните лица во Центарот, поради што се јавува проблем со недоволна информираност на лицата за текот на постапките во кои се вклучени (кривична постапка, прекршочна постапка или постапка за присилно враќање);
6. На задржаните лица во Прифатниот центар за странци во Гази Баба не им се овозможува искористување на нивното право да излезат на прошетка на свеж воздух во рамките на Центарот, иако тоа право им е

загарантирано согласно Правилникот за куќниот ред на Прифатниот центар за странци;

7. Во Прифатниот центар за странци не постои систем за жалби и поплаки до управителот на Центарот ниту пак до Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди при МВР, преку којшто задржаните лице би можеле да информираат за сите проблеми и ограничување на права со кои се соочуваат од службените лица;
8. Во Прифатниот центар за баратели на азил во Визбегово сеуште не е решен проблемот со несоодветниот кадар и недостатокот на стручен кадар вработен во оваа Установа;

Препораки:

1. При спроведувањето на присилното враќање на бегалците да се почитуваат правата на бегалците загарантирани со меѓународната и домашната регулатива, постапките да се спроведуваат согласно предвидените процедури и за истите да се води официјална евиденција;
2. Во Прифатните транзитни центри да се ангажираат педијатар и гинеколог, со што ќе се овозможи комплетна и сеопфатна медицинска заштита на бегалците/мигрантите сместени во овие Центри;
3. Да се предвидат во законот и да се воспостават функционални и ефикасни алтернативи на притвор, со кои ќе се избегне задржувањето на баратели на азил со мерка ограничување на слобода на движење поради фактот што Прифатниот центар за странци не ги исполнува меѓународните стандарди за задржување на баратели на азил;
4. Решенијата на Министерството за внатрешни работи со кои се изрекува мерка ограничување на слобода на движење за баратели на азил и нивно задржување во Прифатниот центар за странци да се изготвуваат со подетални и посодржајни образложенија, наведувајќи ги причините и правниот основ за користење на оваа мерка како исклучителна околност;
5. Да се ангажира преведувач во Прифатниот центар за странци со кој ќе се олесни комуникацијата помеѓу службените лица во Центарот и задржаните лица и да се информираат во однос на постапката во којашто се вклучени (кривична постапка, прекршочна постапка и постапка за присилно враќање);

6. Да им се овозможи на задржаните лица во Прифатниот центар за странци во Гази Баба остварување на загарантираното право да излегуваат на свеж воздух во рамки на Центарот согласно Правилникот за куќен ред на Прифатниот центар за странци.
7. Да се воспостави функционален систем за жалби и поплаки до управителот на Прифатниот центар за странци како и до Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди при МВР преку којшто задржаните лица ќе информираат за повреди на права од страна на службени лица;
8. Вработување на соодветен и стручен кадар во Прифатниот центар за баратели на азил со цел ефикасно и непречено функционирање на Установата и пружање на соодветни стручни услуги на барателите на азил;

5. Почитување на правата на странските државјани, со фокус на лицата од бегалската криза кои издржуваат казна затвор во КПД Идризово

Во рамките на проектот „Подобрување на системот за правна заштита во врска со азил и натурализација“, финансиран од Високиот комесаријат за бегалци, УНХЦР, претставниците на Народниот правобранител спроведоа истражување на тема **„Степен на почитување на правата на Странските државјани, со фокус на лицата од бегалската криза кои издржуваат казна затвор во КПД Идризово“**. Ова е прво истражување од ваков вид во нашата држава во кој се презентира состојбата на осудентите лица странски државјани, недостатоците и слабостите на пенитенцијарниот систем, како и проблемите со имплементацијата на законската регулатива во пракса.

Предмет на ова истражување беше степенот на почитување на правата на затворениците странци кои издржуваат казна затвор во КПД Идризово, со посебен фокус на затворениците коишто се со потекло од државите на бегалската криза.

Во периодот кога се истражуваше за оваа студија, во КПД Идризово казна затвор издржуваа вкупно 102 затвореници странци.

Целта на ова истражување е преку согледување на положбата на затворениците странци кои издржуваат казна затвор во КПД Идризово, да се понудат препораки со цел да се преземат мерки за да се ублажи можноста за изолирање на странските затвореници и олеснување на нивниот третман со цел нивна ресоцијализација. Во студијата, исто така, се анализираат и можностите за трансфер на овие лица во нивните држави и се согледуваат практичните проблеми што се појавуваат во смисла на предолго траење на постапката за трансфер. Понатаму, анализирани се законските можности за меѓународна поддршка (азил), посебно на затворенците странски државјани кои се со потекло од државите опфатени со бегалската криза (Иран, Пакистан, Авганистан и Судан).

Во таа насока, оваа студија се обидува да понуди решенија за клучните носители на политики (Министерството за правда, УИС, управата на КПД Идризово) за подобра имплементација на законските одредби во насока на остварувањето на правата на затворенците странци, но и останатите органи вклучени во процесот на остварување и заштита на правата на странските државјани и лицата без државјанство.

Анализата на податоците од спроведеното истражување во КПД Идризово за степенот на почитување на правата на затворениците странци, со посебен фокус на лицата од бегалската криза, покажаа дека е потребно унапредување на неповолните состојби во установата во која тие ја издржуваат казната затвор, во смисла на почитување на стандардите за издржување на казната затвор во однос на сместување, исхрана, хигиена и сл., пружање соодветна здравствена заштита и унапредување на пристапот до лекар, примена на облици на третман, воспитна работа со затворениците странци, еднаков пристап во поглед на прогресирањето и доделувањето погодности, унапредување на нивните права и пружање помош во остварувањето на нивните права, остварувањето контакт со нивното семејство и конзуларните претставништва на нивните држави, а особено пружање помош во постапката за азил и/или трансфер во нивните држави или во други трети безбедни земји.

Во прилог се констатациите и препораките произлезени од ова истражување:

КОНСТАТАЦИИ	ПРЕПОРАКИ
Во КПД Идризово не е основано одделение за странски државјани и за лица без државјанство како што е	Да се основа посебно одделение за осудени лица странски државјани и за лица без државјанство, со оглед на

<p>предвидено во Законот за извршување на санкции.</p>	<p>големиот број затвореници странци, како и специфичните потреби на оваа категорија затвореници.</p>
<p>Установата не обезбедува преведувачи, па затворениците се приморани да се снаоѓаат при комуникацијата со затворскиот персонал, но и со останатите затвореници, со што се врши повреда на правото на осудените лица во комуникацијата со Управата, установата или другите државни органи да го употребуваат својот јазик.</p>	<p>На затворениците странци да им се обезбеди преведувач или толкувач, како и можности да научат македонски јазик или друг јазик што ќе им овозможи поефикасно да комуницираат.</p>
<p>На затворениците странци веднаш по приемот во Установата, затворскиот персонал не им помогнал да го информираат семејството, правниот советник, конзуларни претставници и други лица или надлежни организации, за нивното затворање.</p> <p>Загрижува фактот што Управата не им помага на затворениците странци во нивниот обид да стапат во контакт со конзуларен претставник и не им овозможува нивна посета.</p> <p>Затворениците странци со потекло од државите од „бегалската криза“ се соочуваат со дополнителен проблем поради тоа што во РСМ нема конзуларни претставништва на нивните држави, па се принудени да бараат контакт во други држави.</p>	<p>На затворениците странци, веднаш по приемот во установата, да им се овозможи да ги информираат за затворањето нивните семејства, правни советници, дипломатски и конзуларни претставници на државата чии државјани се или дипломатскиот претставник на државата која се грижи за нивните интереси или домашниот или меѓународниот орган чија задача е да им служи на интересите на таквите лица, како и остварувањето на комуникација со конзуларниот претставник на неговата држава или на државата што ги штити нејзините интереси.</p>
<p>Затворениците странци не се запознаени со можноста да поднесат барање за трансфер, со цел казната да ја издржуваат во својата држава. Постапката за трансфер трае предолго.</p>	<p>Затворениците странци, веднаш по приемот во установата, на јазик што го разбираат, усно или во писмена форма да бидат информирани за можностите за трансфер во својата земја, со цел издржување на казната на најхуман начин.</p>

<p>Установата не им пружа соодветна правна помош на затворениците странци во заштитата на нивните права со употреба на правни средства поради недостаток на соодветно обучен персонал.</p>	<p>Да им се дадат навремени информации и правна помош во однос на користењето на правните средства и преземањето на дејствија заради заштита на нивните права од страна на доволен број и соодветно обучен персонал.</p>
<p>Непочитување на правото на остварувањето контакт со надворешниот свет, конкретно, нефункционални телефонски говорници, многу ретко имаат посети од конзуларни претставништва, а затворениците од државите од „бегалската криза“, никој не ги посетува.</p>	<p>Да се олесни контактот со надворешниот свет (допишување, телефонирање, посети, примање пратки), како и одредена помош на затворениците странци кои немаат финансиски средства, со цел остварување на комуникација со надворешниот свет. Итно решавање на проблемот со телефонските говорници и обезбедување на картички за телефонирање.</p>
<p>На затворениците странци кои се со потекло од државите на „бегалската криза“, установата не им пружа соодветна помош со цел остварување на правото на азил.</p>	<p>На затворениците странци кои се со потекло од државите на „бегалската криза“, да им се помогне да остварат комуникација со надлежни органи</p>
<p>Не се остварува воспитна работа со затворениците странци, од причина што има само еден воспитувач задолжен за оваа категорија затворенци кој не може да постигне да остварува редовни средби и да спроведува методи на индивидуален и групен третман со затворениците странци.</p>	<p>Зголемување на бројот на воспитувачи кои ќе реализираат редовни контакти со затворениците странци. Воспитувачите кои ќе бидат избрани, потребно е да исполнуваат одредени критериуми и вештини за интеракција и јазични способности, и да бидат соодветно обучени, имајќи ја предвид специфичната состојба на овие лица.</p>
<p>Ниту еден затвореник странец не е работно ангажиран, ниту е вклучен во процес на образование и стручно оспособување, а исто така, во установата нема организирани слободни активности.</p>	<p>Да им се обезбеди соодветен работен ангажман, образование и стручно образование, спорт и рекреација, со оглед на фактот што истите се клучни за остварување успешна ресоцијализација на осудените лица.</p>

<p>Во установата е отежнат пристапот до соодветна здравствена заштита, односно многу тешко го остаруваат правото на преглед од лекар, освен во исклучителни итни ситуации.</p>	<p>Неодложно да се унапреди пристапот до соодветна здравствена заштита, да се обезбедат соодветни материјални услови, доволен број персонал кој ќе биде достапен за укажување здравствена заштита.</p>
<p>Констатирана е пракса на непрегледување на затворениците странци од лекар во рок од 24 часа по приемот во установата.</p>	<p>Да се воспостави задолжителен преглед од лекар на затворениците странци, во рок од 24 часа по приемот во установата.</p>
<p>Најголемиот број од затворениците странци се класифицирани во затворено одделение, третманска група B1 и B2 и истите не прогресираат, оттука, не користат ниту погодности.</p> <p>На затворениците странци им се доделуваат првата категорија погодности, погодности кои се состојат од ублажување на условите во установата, но не и погодности кои се состојат од почести контакти со надворешниот свет од причина на страв да не избегаат, а и поради тоа што немаат живеалиште, ниту престојувалиште, ниту роднини на територијата на нашата држава.</p>	<p>Да се применуваат истите правила и критериуми за прогресирање и за користење погодности како и за останатите затвореници, во спротивно се соочуваме со ситуација на нивна дискриминација по однос на овие прашања.</p>
<p>Условите за извршување на казната затвор во КПД Идризово во однос на сместување, хигиена во установата и лична хигиена, исхрана итн. се под пропишаните минимални стандарди.</p>	<p>Да се унапредат условите за издржување на казната затвор во установата со што ќе се исполнат минималните стандарди за извршување на казната затвор.</p>
<p>Затворениците странци не се информирани за можноста да бидат пуштени на условен отпуст, како и за можностите за предвременно отпуштање од установата.</p>	<p>На затворениците странци, како и на другите затвореници, треба да им биде овозможено предвременно отпуштање веднаш штом ќе ги исполнат услови и не смеат да бидат дискриминирани во овој поглед.</p>

Две третини од затворениците странци, особено затвореници странци со потекло од државите од бегалската криза немаат документи.

Итно да им се помогне да обезбедат соодветни документи и помош при патување, и неопходно обезбедување на контакти со конзуларните претставници кои ќе им помагаат при отпуштањето од затвор.

6 Меѓународни активности и соработка на националниот превентивен механизам со меѓународни тела

Претставници на Народниот правобранител – Национален превентивен механизам во 2018 година активно учествуваа на повеќе конференции, состаноци и работилници кои се одржаа на различни тематски содржини.

Во оваа смисла, за издвојување е активното учество на состаноците во рамките на НПМ мрежата на Југоисточна Европа кои се одржаа во Подгорица - Црна Гора, на кои се дискутираше на тематски содржини кои се од интерес за остварување на мандатот на националните превентивни механизми од регионот. На вториот состанок една од точките на дневниот ред беше и претседателствувањето со мрежата за 2019 година, при што претставниците од сите земји членки на мрежата изразија согласност омбудсманот на Република Северна Македонија и македонскиот НПМ тим да бидат домаќини и претседавачи со мрежата во 2019 година.

Претставник на Националниот превентивен механизам присуствуваше и на Конференција на тема „Проценка на влијанието на Националните превентивни механизми“, којашто се одржа во Љубљана, Словенија, во организација на Националниот превентивен механизам на Словенија и Советот на Европа.

Кон крајот на извештајната година претставници на тимот на Националниот превентивен механизам, исто така, учествуваа и на регионалната конференција посветена на лицата со ментална попреченост чијашто слобода на движење е ограничена, организирана од Совет на Европа и омбудсманот на Косово во Приштина, Косово.

Националниот превентивен механизам, со свој претставник од тимот учествуваше и на други меѓународни конференции, состаноци и обуки, каде што беа остварени контакти и споделени искустува од предметното работење со претставници на други национални превентивни механизми, како и претставници на меѓународни и невладини организации коишто работат на превенција и заштита од тортура во местата на лишување од слобода и задржување.

7 Промоција и активности на националниот превентивен механизам на национално ниво

Националниот превентивен механизам присуствуваше на бројни работилници и обуки кои се организираа во државата, заедно со државни институции и органи, претставници од граѓанскиот сектор и меѓународни организации.

Националниот превентивен механизам во текот на извештајната година, покрај вршењето на превентивни посети и тематски истражувања, спроведе и голем број на активности што имаа за цел зголемување на видливоста и препознатливоста на тимот, како и зајакнување на капацитетите и проширување на соработката, преку учество на разни обуки, состаноци, работилници и конференции.

Во оваа смисла, како дел од промотивните активности предвидени во Годишната програма на тимот на НПМ, беа спроведени четири обуки наменети за полициските службеници од граничната полиција од сите четири регионални центри за гранични работи (Исток, Запад, Север и Југ), како и една заедничка обука наменета за претставниците од Канцеларијата на високиот комесаријат за бегалци (УНХЦР) и од граѓанскиот сектор. Обуките имаа за цел да ги запознаат учесниците со надлежностите и методологијата на работа на Националниот превентивен механизам, при спроведување на превентивни посети во местата каде што се врши или би можело да се врши лишување од слобода и задржување.

Како дел од програмските активности, пак, во рамки на проектот „Подобрување на системот за правна заштита во врска со азил и натурализација“, во соработка со надворешен соработник од Здружението за кривично право и криминологија на Македонија, беше спроведено и тематско истражување со наслов: „Степен на почитување на правата на странските државјани кои издржуваат казна затвор во КПД Идризово, со фокус на лицата од бегалската криза“.

Целта на ваквото истражување е преку согледување на положбата на странските државјани кои издржуваат казна затвор во КПД Идризово да се понудат препораки што ќе продуцираат мерки за ублажување на можноста од изолирање на странските затвореници и олеснување на нивниот третман со цел нивна ресоцијализација.

8 Соработка со органите и институциите

Во текот на извештајната година, Националниот превентивен механизам оствари конструктивна соработка со службените лица во установите и

институциите во кои беа спроведени превентивните редовни и последователни посети.

Притоа, тимот на Националниот превентивен механизам вршеше непречен увид во материјалните услови на местата каде престојуваат или се задржуваат лица лишени од слобода и спроведе разговор со голем број службени лица и лица лишени од слобода по сопствен избор, без надзор и сведоци. На тимот на Националниот превентивен механизам во ниту една установа, односно институција не му беше ограничена, ниту слободата на избор на лица, ниту местото за вршење разговор.

Во оваа смисла и Законот за народниот правобранител во членот 31-б предвидува дека сите раководни службеници и овластени службени лица во органите, организациите и установите во кои лицата се лишуваат од слобода, се должни на Народниот правобранител–Национален превентивен механизам да му овозможат непречен пристап до сите документи и информации кои се однесуваат на лицата лишени од слобода, како и непречен пристап до местата на лишување од слобода и нивните објекти.

Законот²⁶, исто така, предвидува и дека сите раководни службеници и овластени службени лица во органите, организациите и установите во кои лицата се лишуваат од слободасе должни да ги испитаат укажувањата и препораките на Народниот правобранител–Национален превентивен механизам и да го известат најдоцна во рок од 30 дена од денот на приемот на посебниот извештај, за можните мерки на примена и за насоките на дејствување и постапување.

Но, и покрај тоа, како и претходната, така и оваа година, за дел од испратените Посебни извештаи, НПМ во законски утврдениот рок не доби навремени одговори, а за дел од посетените установи воопшто и не доби повратни одговори.

Во оваа смисла, во текот на 2019 година Националниот превентивен механизам фокусирано ќе продолжи да ја следи оваа негативна пракса и ќе преземе дополнителни мерки што се во согласност со Законот²⁷ заради целосно исполнување на обврските што ги имаат раководните службеници и овластени службени лица во органите, организациите и установите во кои лицата се лишуваат од слобода.

²⁶Член 31-б став 2 од Законот за Народниот правобранител („Службен весник на Република Македонија“ бр. 60/2003, 114/2009, 181/2016, 189/2016 и 35/2018).

²⁷Согласно чл.34 – а од Законот за народниот правобранител „Глоба во износ од 1000 до 1.500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на раководното службено лице и овластено службено лице во органите од членот 2 на овој закон кое нема да постапи согласно со одредбите од членовите 24 став (1) алинеја 1, 2 и 3 и став (2), 31-б став (2) и член 34 став (1) на овој Закон.“

9 Буџет на Националниот превентивен механизам

Националниот превентивен механизам како посебен тим располага со посебна буџетска ставка во состав на буџетот на Народниот правобранител преку која директно одлучува за своите потреби и на тој начин обезбедува оперативна и функционална независност при неговото постапување.

Во текот на извештајната година тимот на НПМ располагаше со буџет од 525.000,00 денари со кој беа опфатени средства за ангажирање на надворешни соработници, како и трошоците за објавување на годишниот извештај од претходната година. Сепак, мора да се нагласи дека добиените средства не се доволни за целосно исполнување на мандатот на НПМ, кој покрај превентивните посети во местата на лишување од слобода треба да биде активно вклучен во промотивните, едукативните и меѓународните активности. Во оваа смисла и трошоците за најголемиот дел од активностите поврзани со испитување на условите и третманот на бегалците/мигрантите во местата на нивно сместување и задржување и оваа година беа финансиски поддржани со средства обезбедени од страна на Канцеларијата на Високиот Комесаријат за бегалци во Скопје (УНХЦР), а исто така за спроведување на дел од активностите се користеа средства и од Буџетот на Народниот правобранител.

Кон крајот на 2018 година, тимот на НПМ за реализација на активностите во 2019 година проектираше буџетска рамка во висина од 1.220.000,00 денари, а од страна на властите се одобрени 800.000,00 денари. Иако не е во целост одобрена проектираната финансиска конструкција, сепак за поздравување е одобреното зголемување на буџетот за 2019 година. Од друга страна, пак, ако се има предвид дека и вака одобрениот буџет е најмал во споредба со буџетите на националните превентивни механизми во регионот, Народниот правобранител и натаму останува на ставот дека за остварување на надлежностите на Националниот превентивен механизам потребни се дополнителни кадровски, материјални и финансиски средства кои очекуваме да бидат обезбедени од Буџетот на Република Северна Македонија.

10 Претставување и промоција на Годишниот извештај

Заменикот-народен правобранител на прес-конференција одржана на 26.06.2018 година го презентираше Годишниот извештај на Националниот превентивен механизам за 2017 година.

Според утврдената пракса од претходните години и овој Извештај беше доставен до Владата, Собранието, надлежните министерства, и до останатите органи, институции и установи каде се врши лишување или ограничување на слободата на движење.

Исто така, Годишниот извештај беше доставен до Поткомитетот за превенција од тортура на Обединетите Нации (СПТ), до Европскиот комитет за

спречување на тортура и нечовечно и понижувачко постапување или казнување (ЦПТ), Високиот Комесаријат за бегалци на Обединетите нации (УНХЦР), и до други меѓународни институции и организации кои работат на полето на превенција и заштита на човековите права.

Анекс 1: Преглед на активности на Националниот превентивен механизам во 2018 година

- превентивни посети

- посети во рамки на проект

- домашни и меѓународни активности

Датум	Место	Активност	Учесници	Организатор
18.01.2018	Скопје	Посета на Прифатен центар за странци – Гази Баба	НПМ	НПМ
26-28.01.2018	Крушево	Обука на тема: „Стандардните оперативни процедури за постапување со ранливи категории на лица“	НПМ	Македонско здружение на млади правници и УСАИД

30.01.2018	Табановце	Посета на Прифатен транзитен центар - Табановце	НПМ	НПМ
01.02.2018	Гевгелија	Посета на ПТЦ Винојуг	НПМ	НПМ
06-07.02.2018	Виена, Австрија	Обука на тема: „ Обука на применливоста на Повелбата за фундаменталните права на Европската Унија на национално ниво“	НПМ	FRA и ENHRI
28.02-02.03.2018	Струмица	Обука на тема: „Стандардните оперативни процедури за постапување во случаи на сексуално и родово базирано насилство“	НПМ	Македонско здружение на млади правници и УСАИД
06.03.2018	Кисела Вода	Редовна посета на ПС од општа надлежност Кисела Вода	НПМ	НПМ
14.03.2018	Табановце	Посета на ПТЦ Табановце	НПМ	НПМ
19.03.2018	Гевгелија	Посета на ПТЦ Винојуг	НПМ	НПМ
23.03.2018	Неготино	Последователна посета на ПС од општа надлежност Неготино	НПМ	НПМ
27.03.2018	Скопје	Посета на Прифатен центар за баратели на азил – Визбегово	НПМ	НПМ
28.03.2018	Скопје	Посета на ПЦ Гази Баба	НПМ	НПМ
30.03.2018	Ѓорче Петров	Редовна посета на ПС од општа надлежност Ѓорче Петров	НПМ	НПМ
09-12.04.2018	Белград, Србија	Регионален тренинг: „Мониторинг на присилно враќање на мигранти во земја на потекло“	НПМ	FRONTEX, ИОМ и UNHCR
22.05.2018	Гевгелија	Редовна посета на Привремен транзитен центар Винојуг	НПМ	НПМ
23.05.2018	Табановце	Посета на ПТЦ Табановце	НПМ	НПМ
07.06.2018	Скопје	Посета на Прифатен центар за странци – Гази Баба	НПМ	НПМ
08.06.2018	Скопје	Посета на Прифатен центар за баратели на азил – Визбегово	НПМ	НПМ
23.07.2018	Скопје	Посета на Прифатен центар за странци – Гази Баба	НПМ	НПМ
24.07.2018	Скопје	Посета на ПТЦ Табановце	НПМ	НПМ
25.07.2018	Гевгелија	Посета на ПТЦ Винојуг	НПМ	НПМ
01.08.2018	Скопје	Посета на Прифатен центар за баратели на азил – Визбегово	НПМ	НПМ
07.08.2018	Скопје	Посета на Прифатен центар за странци – Гази Баба	НПМ	НПМ
08.08.2018	Гевгелија	Посета на ПТЦ Винојуг	НПМ	НПМ

09.08.2018	Табановце	Посета на ПТЦ Табановце	НПМ	НПМ
22.08.2018	Табановце	Посета на ПТЦ Табановце	НПМ	НПМ
07.09.2018	Белановце	Редовна посета на ПС за ГП и ГН Белановце	НПМ	НПМ
11.09.2018	Гевгелија	Посета на ПТЦ Винојуг	НПМ	НПМ
13.09.2018	Табановце	Посета на ПТЦ Табановце	НПМ	НПМ
19.09.2018	Пелинце	Редовна посета на ПС за ГП и ГН Пелинце	НПМ	НПМ
20.09.2018	Стар Дојран	Редовна посета на ПС за ГП и ГН Стар Дојран	НПМ	НПМ
26.09.2018	Кавадарци	Редовна посета на ПС за ГН Михајлово	НПМ	НПМ
26- 28.09.2018	Охрид	Обука на тема: „Стандардните оперативни процедури за постапување со непридружувани малолетни деца-странци“	НПМ	Македонско здружение на млади правниви и УСАИД
01.10.2018	Скопје	Посета на Прифатен центар за баратели на азил- Визбегово	НПМ	НПМ
02.10.2018	Скопје	Безбедна Куќа	НПМ	НПМ
03.10.2018	Гевгелија	Посета на ПТЦ Винојуг	НПМ	НПМ
10- 11.10.2018	Тајланд, Бангкок	Глобална тркалезна маса: „Прием и мерки за згрижување на деца баратели на азил“	НПМ	УНХЦР и ЕИДХР
12.10.2018	Приштина, Косово	Конференција на тема: „Здравствена попреченост, лишување од слобода и човечки дигнитет“	НПМ	Омбудсман на Косово и Совет на Европа
19- 20.10.2018	Прилеп	Обука на тема: „Истанбулски протокол“	НПМ	Центарот за граѓанска иницијата – Прилеп
30- 31.10.2018	Гевгелија	Редовна посета на КПУ Затвор Гевгелија	НПМ	НПМ
07- 09.11.2018	Копенхаген, Данска	Работилница на тема: „Зајакнување на следење на препораките дадени од НПМ“	НПМ	АРТ, IOI и Данскиот Омбудсман
20.11.2018	Скопје	Посета на Прифатен центар за странци – Гази Баба	НПМ	НПМ
21.11.2018	Скопје	Посета на Прифатен центар за странци – Гази Баба	НПМ	НПМ
27.11.2018	Скопје	Посета на ПТЦ Табановце	НПМ	НПМ
29.11.2018	Скопје	Посета на Прифатен центар за странци – Гази Баба	НПМ	НПМ
29.11.2018	Скопје	Редовна посета на ПС за ГП и ГН „Аеродром Скопје“	НПМ	НПМ
12.12.2018	Подгорица, Црна Гора	Регионален состанок на НПМ мрежата од Југоисточна Европа	НПМ	Омбудсман на Црна Гора и Совет на Европа

18- 19.12.2018	Велес	Обука на УНХЦР на тема: „Мандат, надлежност и постапување на НП-НПМ“	НПМ	НПМ
25 и 27.12.2018	Тетово	Редовна посета на КПУ Затвор Тетово	НПМ	НПМ
27.12.2018	Скопје	Безбедна Куќа	НПМ	НПМ
27.12.2018	Скопје	Посета на ПТЦ Табановце	НПМ	НПМ
28.12.2018	Гевгелија	Посета на ПТЦ Винојуг	НПМ	НПМ

Анекс 2: Соработници на Националниот превентивен механизам

- 1. проф. д-р Трпе Стојановски** – Здружение за кривично право и криминологија
- 2. асс. д-р Горан Павловски** – Здружение по судска медицина при Македонско лекарско друштво на Република Северна Македонија
- 3. Славица Шекуткоска** – Здружение на социјални работници на град Скопје
- 4. проф. д-р Лилјана Игњатова**– Здружение на психијатри на Република Северна Македонија
- 5. проф. д-р Димитар Боневски**– Здружение на психијатри на Република Северна Македонија
- 6. Снежана Ѓоргиевска** - Здружение на психијатри на Република Северна Македонија
- 7. Андромахи Наумовска** – Комора на психолози на Република Северна Македонија
- 8. Маргарита Николовска** - Комора на психолози на Република Северна Македонија
- 9. Марија Калиникова** – Здружение на медицински сестри, техничари и акушери
- 10. Николинка Левова**- Здружение на медицински сестри, техничари и акушери
- 11. Назиф Авди** - Македонско здружение на млади правници
- 12. Олгица Танчева** -Македонско здружение на млади правници
- 13. Мартина Мартинова** – Македонско здружение на млади правници
- 14. Ирена Здравкова** – Македонско здружение на млади правници
- 15. Митко Кипровски**– Македонско здружение на млади правници
- 16. Арбен Гудачи** - Македонско здружение на млади правници